

GEWELD TEGENOVER HOLEBI'S - II

EEN ONLINE SURVEY OVER ERVARINGEN MET HOLEBIGEWELD IN VLAANDEREN EN DE
NASLEEP ERVAN (TWEDE TUSSENTIJD RAPPORT – FEBRUARI 2014)

Lies D'haese
Universiteit Gent

Dr. Alexis Dewaele
Universiteit Gent

Prof. Dr. Mieke Van Houtte
Universiteit Gent

STEUNPUNT GELIJKEKANSENBELEID

Een consortium van:

Katholieke Universiteit Leuven

Universiteit Antwerpen

Universiteit Hasselt

Universiteit Gent

Vrije Universiteit Brussel

UITGEVER

Steunpunt Gelijkekansenbeleid

Lange Nieuwstraat 52

B-2000 Antwerpen (België)

Tel. +32 (0)3 265 53 23

e-mail: steunpunt.gelijkekansenbeleid@gmail.com

e-mail: steunpuntgeka@uantwerpen.be

© Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	SITUERING VAN HET ONDERZOEK.....	7
2	LITERATUUROVERZICHT	9
2.1	Holebi's en hun sociale omgeving	9
2.1.1	Progressieve wetgeving, maar heteroseksualiteit blijft de norm	9
2.1.2	Verschillen in acceptatie tussen maatschappelijke groepen	10
2.1.3	Leven in een heteronormatieve omgeving leidt tot stress: het minderheidsstressmodel ..	10
2.1.4	Samengevat: holebi's en hun sociale omgeving	12
2.2	Antihomoseksueel geweld.....	13
2.2.1	Vormen van antihomoseksueel geweld	13
2.2.2	Kanttekeningen	13
2.2.3	Prevalentie van antihomoseksuele agressie	14
2.2.4	Slachtoffers en daders.....	15
2.2.5	Aangiftebereidheid.....	17
2.2.6	Samengevat: antihomoseksueel geweld	18
2.3	Motieven van daders	18
2.3.1	Haat tegenover holebi's?	19
2.3.2	Gender(non)conformiteit en zichtbaarheid van seksualiteit.....	19
2.3.3	Groepsdynamiek	20
2.3.4	Op zoek naar sensatie	20
2.3.5	Samengevat: motieven van daders	21
2.4	Gevolgen van antihomoseksueel geweld.....	21
2.4.1	Emotionele gevolgen en impact op de gezondheid	22
2.4.2	Omgaan met geweldservaringen	22
2.4.3	Samengevat: gevolgen van antihomoseksueel geweld	24
3	ONDERZOEKSVRAGEN EN METHODOLOGIE	25
3.1	Onderzoeksvragen	25
3.2	Onderzoeksopzet	25
3.2.1	Ontwikkeling van een vragenlijst	25
3.2.2	Dataverzameling.....	26
3.2.3	Analysemethode	29
3.2.4	Feedback op het onderzoeksproject	29
4	DATA-ANALYSE.....	31
4.1	Socio-demografische gegevens	31
4.1.1	Woonplaats	31
4.1.2	Geslacht en genderidentiteit.....	31
4.1.3	Leeftijd	33
4.1.4	Werk situatie.....	33
4.1.5	Etnische culturele minderheidsachtergrond	34

4.2	Seksuele oriëntatie	34
4.2.1	Seksuele aantrekkingskracht	34
4.2.2	Seksueel contact.....	35
4.2.3	Zelfidentificatie van de seksuele voorkeur.....	36
4.3	Zichtbaarheidsmanagement	37
4.3.1	Leeftijd eerste same-sex seksuele aantrekking en leeftijd eerste coming out	37
4.3.2	Visibility Management Scale	38
4.4	Minderheidsstressoren	39
4.4.1	Geïnternaliseerde homonegativiteit	40
4.4.2	Stigmabewustzijn	41
4.4.3	Onveiligheidsgevoelens.....	42
4.5	Gendernonconformiteit	43
4.6	Welbevinden	46
4.6.1	Zelfwaardering	46
4.6.2	Mentale gezondheid	47
4.6.3	Zelfmoordgedachten en zelfmoordpogingen.....	49
4.7	Geweldervaringen.....	49
4.7.1	Algemene geweldervaringen.....	49
4.7.2	Ervaringen met verbaal en psychisch geweld	51
4.7.3	Ervaringen met fysiek geweld	53
4.7.4	Ervaringen met materieel geweld	54
4.7.5	Ervaringen met seksueel geweld.....	55
4.7.6	Kanttekening met betrekking tot de ervaringen van mannen en vrouwen	56
4.7.7	Gendernonconformiteit en ervaring van geweld	56
4.8	Aangiftebereidheid	57
4.8.1	Ooit contact met de politie voor een homonegatief incident?	58
4.8.2	Motivatie contactname	58
4.8.3	Melding homonegatief karakter van het incident.....	60
4.8.4	Algemene tevredenheid over het contact met de politie	60
4.9	Context van het ergste homonegatieve incident.....	61
4.9.1	Type geweld van het ergste homonegatieve incident.....	61
4.9.2	Tijdsframe van het ergste homonegatieve incident.....	62
4.9.3	Tijdstip ergste homonegatieve incident	62
4.9.4	Locatie ergste incident	64
4.9.5	Slachtoffers van het ergste homonegatieve incident.....	66
4.9.6	Waarom homofoob?	67
4.9.7	Aanleiding ergste incident.....	67
4.10	Daders van het ergste homonegatieve incident.....	68
4.10.1	Aantal daders	68
4.10.2	Bekendheid van de dader.....	69
4.10.3	Geslacht van de dader.....	71
4.10.4	Leeftijd van de dader.....	72
4.10.5	Gepercipeerde etnische achtergrond van de dader.....	73
4.11	Emotionele en fysieke gevolgen van het incident	75
4.11.1	Impact van het incident.....	75
4.11.2	Ergste aspect aan het incident	76
4.11.3	Inlichten sociaal netwerk na een homonegatief incident	77

4.11.4	Opties voor holebiverenigingen	80
4.11.5	Homonegatief geweld, minderheidsstress en mentaal welbevinden	81
4.11.6	Inlichten sociaal netwerk en welbevinden	85
5	BESLUIT	88
5.1	Een antwoord op de onderzoeksvragen	88
5.1.1	Welke types van holebigeweld komen voor?.....	88
5.1.2	In welke mate doet men aangifte van holebigeweld?	88
5.1.3	In welke context vindt holebigeweld plaats?	89
5.1.4	Wie zijn de daders van holebigeweld?	89
5.1.5	Wat zijn de kenmerken van de slachtoffers van holebigeweld?	90
5.1.6	Wat zijn de gevolgen voor de slachtoffers van holebigeweld?	90
5.2	Conclusie en beleidsaanbevelingen.....	91
5.3	Toekomstig onderzoek	92
6	REFERENTIES	94
7	APPENDIX	102

[deze pagina is opzettelijk blanco gelaten]

1 SITUERING VAN HET ONDERZOEK

De zichtbaarheid van holebi's in het publieke leven is de laatste twee decennia sterk toegenomen in België. Deze toegenomen zichtbaarheid en de vereniging in holebi-organisaties heeft geleid tot wetten die de gelijkberechtiging van holebi's bevorderen. De verhoogde kans op contact met holebiseksuele personen heeft een positief effect op attitudes tegenover deze seksuele minderheid. Belgen blijken er dan ook een vrij positieve houding tegenover holebi's op na te houden in vergelijking met andere Europese burgers (Hooghe, Quintelier, Claes, Dejaeghere, & Harrell, 2007). Deze toegenomen zichtbaarheid heeft echter ook een schaduwzijde. Naarmate de holebigemeenschap meer zichtbaar wordt, en naarmate men als individu meer open is over de eigen holebiseksuele voorkeur, neemt de kans toe dat men in contact komt met verbaal en fysiek geweld (D'Augelli, 1998; D'Augelli & Grossman, 2001; Katz-Wise & Hyde, 2012; Pilkington & D'Augelli, 1995).

Ook in België komen dergelijke geweldsincidenten voor. In augustus 2011 kregen twee vrouwen rake klappen, de enige aanleiding voor deze aanval lijkt te zijn dat zij hand in hand door de Brusselse straten liepen. In oktober van hetzelfde jaar werden twee mannen in Kortrijk beroofd en in elkaar geslagen nadat zij door twee voorbijgangers uitgehooard werden over hun homoseksuele levensstijl. In februari 2012 werd in Leuven een jongeman verbaal en fysiek aangevallen, omdat hij aanwezig was op een holebifuij. Deze incidenten vormen slechts een kleine selectie uit de media-verslaggeving van afgelopen maanden. Een triest 'hoogtepunt' van deze antihomoseksuele geweldsdelicten is de moord op Ishane Jarfi in april 2012. De jongeman van Marokkaanse afkomst werd geslagen, geschopt en gewurgd door vier mannen, die onder invloed van drank en drugs waren. In hun verklaring vermeldden de daders de seksuele toenadering vanwege Ishane als motief. Deze moord zal waarschijnlijk geclassificeerd worden als de eerste homofobe moord in België, hoewel opgemerkt dient te worden dat het gerechtelijk onderzoek nog niet afgerond is.

Gezien de schijnbaar grote steun voor holebirechten in België is het dan ook verbijsterend dat geweld tegenover holebi's toch zo aanwezig lijkt (Cox, 2011). Dergelijke berichten en gebeurtenissen gaven aanleiding tot een publiek debat, waarin de vraag gesteld werd met welke vormen van geweld holebi's geconfronteerd worden en wie de daders zijn. Maar het is moeilijk om een gefundeerd antwoord te formuleren, omwille van het tekort aan wetenschappelijk onderzoek en het gebrek aan betrouwbaar cijfermateriaal voor Vlaanderen. Er is voorheen reeds onderzoek gevoerd naar geweld tegenover holebi's in Brussel Stad, onder leiding van Marcia Poelman (Poelman & Smits, 2007). Bovendien werd ook in Zzzip², een studie die peilt naar het algemeen welbevinden van holebi's in Vlaanderen, een klein luikje over holebigeweld opgenomen (Versmissen, Dewaele, Meier, & Van Houtte, 2011). Met het onderzoek waarover hier gerapporteerd wordt, wordt dan ook beoogd om meer actuele informatie te verwerven over holebigeweld in Vlaanderen.

Eind 2011 gaf de Vlaamse minister voor Gelijke Kansen, Pascal Smet, opdracht om onderzoek te voeren naar holebigeweld in Vlaanderen. Dit onderzoek volgt op de eerdere Zzzip-studies (Versmissen et al., 2011; Vincke, Dewaele, Van den Berghe, & Cox, 2006), die peilden naar algemeen welbevinden in de holebi-populatie. Het onderzoek naar holebigeweld werd uitgevoerd door het Steunpunt Gelijke Kansenbeleid en Universiteit Gent. In de loop van 2012 werd een exploratieve kwalitatieve studie uitgevoerd. Aan de hand van diepte-interviews en

focusgroepen werd een beeld geschetst van het algemene sentiment dat leeft bij holebi's omtrent het thema geweld. In dit kwalitatieve luik stond betekenisgeving dan ook centraal. Deze kwalitatieve bevraging heeft de grondslag gelegd voor een grootschalige online survey die begin 2013 werd gelanceerd. In dit kwantitatieve luik werd getracht om op een meer gestructureerde manier informatie te verzamelen over holebigeweld in Vlaanderen. Er werd onder meer gepeild naar de socio-demografische achtergrond van de respondenten, hun mentaal welbevinden, hun ervaringen met homonegatieve incidenten en de nasleep van dit incident. In dit tweede tussentijdse rapport wordt een beschrijving gegeven van de opzet van het kwantitatieve onderzoeksluik en de eerste bevindingen. Wat volgt in de loop van 2015 is een finaal rapport, dat de integratie van beide onderzoeksluiken zal omvatten. Bevindingen op basis van de online survey zullen gestaafd en gecontrasteerd worden met de bevindingen uit de diepte-interviews en focusgroepen.

2 LITERATUUROVERZICHT

Om een beeld te kunnen schetsen van holebigeweld in Vlaanderen, wordt in het literatuuroverzicht eerst ingegaan op de maatschappelijke acceptatie die holebi's genieten en de stressoren waar zij tot op heden aan blootgesteld worden. Dit wordt gebruikt als opstap naar de onderzoeksliteratuur die voorhanden is over antihomoseksueel geweld.

2.1 HOLEBI'S EN HUN SOCIALE OMGEVING

2.1.1 PROGRESSIEVE WETGEVING, MAAR HETEROSEKSUALITEIT BLIJFT DE NORM

België behoort tot de landen die het voortouw nemen inzake holebirechten (ILGA, 2012). De openstelling van het huwelijk en het feit dat holebikoppels nu ook in aanmerking komen voor adoptie maken dat België een vrij liberale wetgeving heeft in vergelijking met sommige andere Europese landen. Ook de invoering van de anti-discriminatiewet vormde een belangrijke stap voorwaarts voor de juridische gelijkberechtiging van holebi's. In lijn hiermee geeft het merendeel van de Vlaamse holebi's aan het gevoel te hebben dat het maatschappelijke klimaat steeds gunstiger geworden is voor hen (Dewaele, Cox, Van den Berghe, & Vincke, 2006). Uit grootschalig attitude-onderzoek bij de Vlaamse bevolking komt echter een meer ambigu beeld naar voor. Vooreerst blijkt holebiseksualiteit als bestaanswijze vrij algemeen aanvaard te zijn. Bijna negen op de tien Vlamingen stelt expliciet dat holebi's hun leven moeten kunnen leiden zoals zij willen (Pickery & Noppe, 2007). Daar tegenover staat dat meer concrete stellingen inzake seksualiteitsbeleving en gelijkberechtiging van holebi's een minder rooskleurig beeld oproepen. Van de respondenten is 30 tot 40% het bijvoorbeeld niet of helemaal niet eens met de stelling dat homoseksuele vrouwen en mannen dezelfde adoptierechten zouden moeten krijgen als hetero-koppels (Pickery & Noppe, 2007). Naarmate meer concrete stellingen voorgelegd worden, lijkt de tolerantie dus snel af te nemen (Buijs, Hekma, & Duyvendak, 2009).

Deze ambivalente resultaten wijzen op een schijntolerante houding tegenover holebiseksualiteit. Schijntolerantie betekent dat men vindt dat holebi's hun leven mogen leiden zoals ze zelf willen, maar dat ze hierbij moeten voldoen aan de algemeen geaccepteerde norm die hen door de heteroseksuele omgeving wordt opgelegd (Dewaele et al., 2006). Wanneer holebiseksualiteit zichtbaar wordt voor anderen en men er rechtstreeks mee geconfronteerd wordt, dan blijken meer mensen er moeilijkheden mee te hebben (CGKR, 2011). Negatieve attitudes tegenover holebi's en holebiseksualiteit blijven dus aanwezig, hoewel respondenten zich, in een klimaat van politieke correctheid, verplicht voelen om zich positief uit te laten tegenover holebi's (Dewaele et al., 2006; Pickery & Noppe, 2007).

Deze schijntolerantie vindt zijn oorsprong in heteronormativiteit (Dewaele et al., 2006; Vincke et al., 2006). In een heteronormatieve samenleving wordt heteroseksualiteit als normaal en vanzelfsprekend beschouwd, terwijl holebiseksualiteit wordt gezien als een onnatuurlijke en abnormale uiting van identiteits- en seksualiteitsbeleving (Nielsen, Walden, & Kunkel, 2000; Salo, 2004). Heteronormativiteit is zodanig sterk ingebakken in onze cultuur dat iedereen in bepaalde mate opgroeit met een negatief beeld over holebiseksualiteit en/of met het besef dat

holebi's een afwijkende en geïsoleerde positie innemen binnen de maatschappij (Gonsiorek, 1993; Herek, 2004, 2007; Herek, Chopp, & Strohl, 2007). Heteronormativiteit kan er dan ook voor zorgen dat homonegativiteit, alle mogelijke negatieve gevoelens en reacties tegenover holebi's, gerechtvaardigd wordt (Herek, 2004; Mayfield, 2001; van Wijk, van de Meerendonk, Bakker, & Vanwesenbeeck, 2005). Ondanks een, op het eerste gezicht, brede en algemene aanvaarding, blijkt een meer impliciete negatieve houding tegenover holebiseksualiteit dus behoorlijk wijd verspreid (Pickery & Noppe, 2007).

2.1.2 VERSCHILLEN IN ACCEPTATIE TUSSEN MAATSCHAPPELIJKE GROEPEN

Homonegativiteit lijkt niet evenredig verdeeld te zijn binnen de Vlaamse bevolking. Bepaalde subgroepen houden er meer negatieve attitudes op na (Hooghe, 2011; Hooghe & Meeusen, 2012). Zo zijn attitudes van jongens en mannen negatiever dan deze van hun vrouwelijke tegenhangers (Hooghe, 2011; Hooghe, Claes, Harell, Quintelier, & Dejaeghere, 2010; Hooghe et al., 2007; Pickery & Noppe, 2007). Er is ook sprake van een verschil naar leeftijd. Hoe ouder men is, hoe meer negatieve attitudes men er op nahoudt tegenover seksuele minderheden (Pickery & Noppe, 2007). Toch zou dit leeftijdseffect niet volledig lineair zijn. Er bestaan immers ook indicaties dat adolescenten er een meer homonegatieve houding tegenover holebi's op nahouden, dan volwassenen van middelbare leeftijd (Dewaele et al., 2006; Hooghe et al., 2007).

Etnisch culturele minderheden blijken er minder positieve attitudes tegenover holebi's op na te houden in vergelijking met etnische Belgen. Deze relatie houdt ook stand na controle voor socio-demografische factoren zoals opleidingsniveau en sociaaleconomische status (Hooghe, 2011; Hooghe et al., 2007). Naarmate men meer religieus is en religie een meer belangrijke positie inneemt in het leven van mensen, lijkt de acceptatie voor holebiseksualiteit af te nemen (Hooghe, 2011; Hooghe et al., 2010; Hooghe & Meeusen, 2012; Hooghe et al., 2007; Pickery & Noppe, 2007). Moslims blijken er bovendien negatievere attitudes op na te houden in vergelijking met andere religieuze denominaties (Hooghe et al., 2007). Dit neemt niet weg dat er ook verschillen terug te vinden zijn binnen de moslimgemeenschap. Er wordt bijvoorbeeld een duidelijk geslachtsverschil teruggevonden. Moslimmeisjes staan toleranter ten opzichte van homoseksualiteit dan moslimjongens. Ook de mate van religieuze praktijk is belangrijk, jongeren die geregeld de moskee bezoeken blijken negatiever te oordelen dan jongeren die minder praktiserend zijn (Hooghe et al., 2007).

2.1.3 LEVEN IN EEN HETERONORMATIEVE OMGEVING LEIDT TOT STRESS: HET MINDERHEIDSTRESSMODEL

Zoals hierboven wordt beschreven is heteroseksualiteit nog steeds de norm in onze Vlaamse samenleving. Hoewel holebiseksualiteit globaal genomen geaccepteerd wordt, kunnen bepaalde uitingen van een holebiseksuele voorkeur op minder begrip rekenen. Bovendien varieert de acceptatie van holebiseksualiteit tussen maatschappelijke groepen. Dit alles leidt ertoe dat holebi's geconfronteerd worden met een aantal stressoren die een impact hebben hun welbevinden. Meyer (1995, 2003) onderscheid drie stressoren in zijn minderheidsstressmodel.

2.1.3.1 Geïnternaliseerde homonegativiteit

Ongeacht hun seksuele voorkeur, groeien mensen op in een overwegend heteronormatieve samenleving, die hen negatieve attitudes ten opzichte van afwijkende seksuele oriëntaties en gedragingen aanleert. Hierdoor kan het zijn dat mensen die zichzelf later als holebi gaan labelen, deze negatieve attitudes tegenover homo- en biseksualiteit (gedeeltelijk) geïnternaliseerd hebben via de heteroseksistische cultuur waar zij eveneens deel van uitmaken (Gonsiorek, 1993; Mayfield, 2001; Meyer & Dean, 1998). Wanneer de homo- of biseksuele persoon zijn of haar vooronderstelde heteroseksualiteit in vraag gaat stellen en zichzelf gaat labelen als holebi, kan men deze aangeleerde negatieve attitudes vervolgens ook op zichzelf gaan toepassen. In dit geval spreken we over geïnternaliseerde homonegativiteit (Meyer, 1995, 2003; Meyer & Dean, 1998). De holebi-jongere realiseert zich af te wijken van de vooropgestelde normen in de samenleving, waardoor mogelijks negatieve gevoelens opgenomen worden in het zelfbeeld (DiPlacido, 1998). Zelfs wanneer men er in slaagt om de eigen seksuele oriëntatie verborgen te houden en men gespaard blijft van openlijk negatieve gebeurtenissen, bestaat de mogelijkheid dat holebi's bestaande negatieve sociale attitudes op zichzelf en op andere holebi's gaan toepassen (Dewaele & Van Houtte, 2010; Mayfield, 2001; Meyer, 2003).

2.1.3.2 Stigmabewustzijn en verwachting van homonegativiteit

Terwijl geïnternaliseerd stigma betrekking heeft op de negatieve en stereotype beelden die holebi's op zichzelf en op andere holebi's toepassen, gaat stigmabewustzijn over de verwachtingen van holebi's om op een stereotype manier bekeken en behandeld te worden (Dewaele, Vincke, Van Houtte, & Cox, 2008; Pinel, 1999). De verwachting om op een stereotype manier bekeken te worden, gaat hand in hand met de verwachting om zelf onderwerp te worden van homonegatieve reacties. Zodoende wordt een subjectief gevoel van bedreiging gecreëerd (Herek, 2009). Hoe meer men verwacht gestigmatiseerd te worden door anderen, hoe meer nood men voelt om te anticiperen op dergelijke verwachtingen (Vincke et al., 2006). Stigmabewustzijn brengt daarom een zekere waakzaamheid of terughoudendheid met zich mee. Holebi's met een hoog stigmabewustzijn zullen zich meer zorgen maken over hoe zij overkomen op anderen (Pinel, 1999) en zullen vaker hun gedrag aanpassen om mogelijke negatieve beoordelingen en situaties te vermijden (Dewaele & Van Houtte, 2010; Herek, 2007; Herek et al., 2007; Pinel & Paulin, 2005). Ongeacht of het stigmabewustzijn gerechtvaardigd is of niet, het zal mee vorm geven aan toekomstige ervaringen en kansen door de gedragsaanpassingen die het met zich meebrengt (Pinel, 1999).

2.1.3.3 Effectieve ervaringen van negativiteit, vijandigheid en agressie

Zowel geïnternaliseerde homonegativiteit als stigmabewustzijn zijn interne stressoren (DiPlacido, 1998; Meyer, 1995, 2003). Ze kunnen zich voordoen zonder dat het individu in kwestie effectief geconfronteerd werd met homonegatieve gebeurtenissen. Toch is het onderscheid tussen interne en externe stressoren niet altijd duidelijk, omdat deze interne stressoren wel aangewakkerd kunnen worden door objectieve homonegatieve ervaringen. De meest externe en expliciete bronnen van minderheidsstress die holebi's kunnen ervaren zijn verwerping, discriminatie en agressie omwille van hun seksuele oriëntatie (Meyer, 1995). Uit Vlaams holebi-onderzoek komt bijvoorbeeld naar voor dat holebi-jongeren vaker uitgescholden

of belachelijk gemaakt worden dan hetero-jongeren (Dewaele et al., 2008). Uit de Zzip@work studie (Vincke, Dewaele, Vanden Berghe, & Cox, 2008) blijkt dat homonegatieve ervaringen zich ook voordoen op de werkvloer. Ongeveer 9% van de deelnemende Nederlandstalige holebi's geeft aan ontslagen geweest te zijn omwille van zijn of haar seksuele oriëntatie. Zo'n 12% van de respondenten (zowel Nederlands- als Franstalig, rapporteert expliciete homofobie ervaren te hebben op de werkvloer (Vincke et al., 2008).

2.1.3.4 Link tussen de minderheidsstressoren

Meyer (1995) ziet de drie minderheidsstressoren – geïnternaliseerde homonegativiteit, stigmabewustzijn en stigma-ervaringen – als drie aparte constructen. Hij rapporteert een matige correlatie tussen stigmabewustzijn en geïnternaliseerde homonegativiteit. Maar effectieve gebeurtenissen van vooroordeel blijken niet geassocieerd te zijn met geïnternaliseerde homonegativiteit en stigmabewustzijn (Meyer, 1995). Toch wordt in andere studies besloten dat de verschillende minderheidsstressoren wel degelijk onderling verbonden zijn. Garnets en collega's (Garnets, Herek, & Levy, 1990) stellen bijvoorbeeld dat de ervaring van antihomoseksueel geweld gerelateerd is aan verhoogd geïnternaliseerd stigma. Door deze geweldsincidenten wordt holebiseksualiteit ervaren als een bron van pijn en straf, eerder dan van intimiteit en liefde. Het afwijzen van de eigen holebiseksuele kenmerken, geïnternaliseerde homonegativiteit, kan daardoor verschijnen of sterker op de voorgrond treden (Garnets et al., 1990; Pilkington & D'Augelli, 1995). In recent Vlaams onderzoek werd een dergelijke relatie tussen een brede waaier aan discriminatie-ervaringen en geïnternaliseerde homonegativiteit niet teruggevonden. Daarentegen werd wel een positief verband tussen discriminatie en stigmabewustzijn vastgesteld (Versmissen et al., 2011). Ook Pinel (1999) stelt dat de ervaring van discriminatie en vooroordeel gerelateerd is hoger stigmabewustzijn. Enerzijds zorgen effectieve ervaringen met discriminatie en vooroordeel ervoor dat stigmabewustzijn toeneemt (Pinel, 1999). Anderzijds kan verhoogd stigmabewustzijn ertoe leiden dat men bepaalde uitingen of gedragingen gemakkelijker als vooroordeel of stigma zal bestempelen (Dewaele & Van Houtte, 2010).

2.1.4 SAMENGEVAT: HOLEBI'S EN HUN SOCIALE OMGEVING

Zoals hierboven beschreven werd, is de zichtbaarheid en de maatschappelijke acceptatie van holebi's er de laatste jaren met rasse schreden op vooruit gegaan. Desondanks worden heteroseksuele relaties nog steeds als de norm beschouwd. Holebiseksualiteit wordt eerder getolereerd dan werkelijk aanvaard. Mensen zien holebiseksualiteit als iets dat bewaard dient te worden voor de privésfeer. Uiterlijke tekenen van holebiseksualiteit worden veel minder getolereerd. Dergelijk maatschappelijk klimaat kan stress teweeg brengen bij holebi's. Meyer (1995, 2003) beschrijft drie minderheidsstressoren in zijn model; geïnternaliseerde homonegativiteit, stigmabewustzijn en effectieve ervaringen van discriminatie en vooroordeel. Het is vooral op de laatste minderheidsstressor dat wij ons willen toelagen in dit onderzoek, namelijk op homonegativiteit in zijn meest expliciete vorm. Het doel is om een beeld schetsen van antihomoseksueel geweld in Vlaanderen. Alvorens het onderzoeksveld te betreden, werd de bestaande onderzoeksliteratuur over geweld tegenover holebi's doorgenomen. In het volgend hoofdstuk wordt hiervan een overzicht gegeven.

2.2 ANTIHOMOSEKSUEEL GEWELD

2.2.1 VORMEN VAN ANTIHOMOSEKSUEEL GEWELD

In deze studie zal de nadruk liggen op (1) verbaal geweld, in de vorm van beledigingen, verwijten, en bedreigingen, (2) fysiek geweld, (3) materieel geweld, zoals diefstal of beschadiging van eigendom, en (4) seksueel geweld (zie bijvoorbeeld Buijs et al., 2009; Poelman & Smits, 2007 voor mogelijke indelingen van geweld). Deze vormen van geweld waren slechts zelden het onderwerp van Vlaams holebi-onderzoek (Poelman & Smits, 2007). Het is belangrijk om op te merken dat onze aandacht uitgaat naar agressie en geweld die gericht zijn tegen de (vermeende) seksuele voorkeur van het slachtoffer. Er werd daarom gekozen voor de benaming 'holebigeweld' of 'antihomoseksueel geweld'. Deze tweede term doet mogelijks tekort aan de biseksuele individuen die slachtoffer worden van agressie tegenover hun seksuele voorkeur (zie bijvoorbeeld Ochs, 1996). Anderzijds blijkt dat hetero's vaak geen onderscheid maken tussen biseksuele en exclusief homoseksuele individuen (Weinberg, Williams, & Pryor, 1994). Hieruit kan worden afgeleid dat vijandigheid tegenover biseksuelen vaak zijn grondslag kent in homonegativiteit, waardoor het gebruik van de term 'antihomoseksueel geweld' gelegitimeerd wordt.

Uit het onderzoek van Herek, Gillis en Cogan (1999) blijkt duidelijk dat antihomoseksueel geweld een groter psychologisch trauma creëert dan gelijkaardige gewelddadige incidenten die niet gericht zijn tegen iemands seksuele oriëntatie. Bovendien is de draagwijdte van antihomoseksuele agressie ook veel groter. Slachtoffers worden immers geselecteerd op basis van hun groepslidmaatschap. Hierdoor is het incident niet louter gericht tegen de identiteit van het slachtoffer zelf, maar tegenover de hele holebi-gemeenschap. Antihomoseksuele agressie moet daarom gezien worden als een waarschuwing voor alle biseksuele, lesbische en homoseksuele personen om binnen de cultureel geaccepteerde grenzen te blijven (Herek, Cogan, & Gillis, 2002; Herek et al., 1999).

2.2.2 KANTTEKENINGEN

In Vlaanderen is, zoals gezegd, nog maar weinig onderzoek gedaan naar antihomoseksueel geweld, waardoor er niet veel geweten is over het voorkomen ervan, de context waarin het plaatsvindt en de achtergrond van dader en slachtoffer. Het belangrijkste onderzoek ter zake is dat van Poelman en Smits (2007). Dit onderzoek werd echter afgenomen in Brussel stad, een geografisch specifieke locatie. Ook uit het meer grootschalige Zzip² survey-onderzoek bij Vlaamse holebi's kunnen een beperkt aantal gegevens afgeleid worden met betrekking tot frequentie van antihomoseksuele agressie en het daderprofiel (Versmissen et al., 2011). Hoewel veel onderzoek naar antihomoseksueel geweld in de VS werd gevoerd, proberen wij zoveel mogelijk gebruik te maken van Europese studies om een beeld te schetsen van de prevalentie en de achtergrond van antihomoseksueel geweld.

Het is echter moeilijk om een eenduidige beschrijving te geven van antihomoseksuele agressie over verschillende onderzoeken heen, omwille van sterk verschillende steekproefdesigns en de specifieke operationalisatie van geweld in elke studie. Met betrekking tot de steekproefdesigns dient een onderscheid gemaakt te worden tussen dader- en slachtofferbevraging. Bovendien

dient enquête-onderzoek onderscheiden te worden van kwalitatieve bevraging en analyse van politiegegevens. Daarenboven wordt in sommige onderzoeken extra aandacht besteed aan het rekruteren van effectieve slachtoffers, terwijl dit in andere onderzoeken niet het geval is, waardoor deze laatste dus meer holebi's omvatten die geen slachtoffer werden van antihomoseksueel geweld. Ook de operationalisatie van geweld is zeer specifiek doorheen verschillende studies. Zo verschillen de categorieën waarin de types van geweld worden onderverdeeld, alsook de duur van de tijdsperiode die in acht genomen wordt. In sommige onderzoeken wordt uitgegaan van ervaren geweld over de volledige levensloop heen, terwijl in andere onderzoeken gepeild wordt naar geweld dat men gedurende de laatste maanden of jaren ervaren heeft.

Hieruit blijkt dat het moeilijk is om vergelijkingen te maken over verschillende onderzoeken heen. Indien het nodig geacht wordt, zal extra informatie met betrekking tot de methodologie van een aangehaalde studie in de voetnoot worden weergegeven.

2.2.3 PREVALENTIE VAN ANTIHOMOSEKSUELE AGRESSIE

Wat duidelijk naar voor komt uit alle geraadpleegde onderzoeksrapporten is dat de prevalentie van antihomoseksueel geweld lager is naarmate de incidenten meer fysiek en materieel van aard zijn (ongeacht de tijdsperiode die in acht genomen wordt). Concreet betekent dit dat verbale agressie het vaakst wordt gerapporteerd, gevolgd door bedreiging en beschadiging of diefstal van eigendom. Fysiek en seksueel geweld komen het minst vaak voor (Poelman & Smits, 2007; Schuyf, 2009; van San & de Boom, 2006; Versmissen et al., 2011).

De precieze prevalenties van agressie die naar voor komen in onderzoek zijn sterk afhankelijk van het steekproefontwerp en de operationalisatie van geweld, maar toch kunnen hier enkele voorzichtige cijfers meegegeven worden. De helft tot 70% van de holebi's geeft aan verbale agressie ervaren te hebben (Poelman & Smits, 2007; Schuyf, 2009; van San & de Boom, 2006)¹. Bedreiging wordt gemeld door 20% tot 25% van de holebi's, terwijl fysieke agressie voorkomt bij ongeveer één op de tien respondenten (Poelman & Smits, 2007; Schuyf, 2009). Voor diefstal en beschadiging van eigendom worden weinig cijfers teruggevonden, maar in het onderzoek van Poelman en Smits (2007) wordt deze vorm van geweld gerapporteerd door 9% van de respondenten. Schuyf (2009) besluit dat het aantal holebi's die gedurende hun leven, in de laatste drie tot vijf jaar of in het laatste jaar slachtoffer werden van één of andere vorm van antihomoseksuele agressie min of meer gelijk is doorheen verschillende Europese landen. Ruw genomen liggen deze percentages op respectievelijk 70%, 25% en 12%-15% (Schuyf, 2009).

¹ Poelman & Smits (2007): onderzoek naar agressie tegenover holebi's in Brussel stad. De focus bij rekrutering ligt voornamelijk op effectieve slachtoffers van geweld. Het gaat hier over ervaren agressie sinds 1 januari 2005. Het onderzoek vond plaats in 2006, gedurende de maanden augustus en september. Schuyf (2009): meta-studie van onderzoek in vier Europese landen, namelijk Nederland, België, Engeland en Duitsland. De resultaten die hier worden weergegeven zijn afkomstig uit een meta-analyse van slachtofferenquêtes.

Van San & de Boom (2006): onderzoek naar antihomoseksuele agressie in Nederland. Hier worden holebi's bevroegd over hun ervaring met geweld gedurende de volledige levensloop.

2.2.4 SLACHTOFFERS EN DADERS

In internationale literatuur werd aanvankelijk vooral uitgegaan van een *stranger danger* model om de context van antihomoseksueel geweld te duiden. Dit model gaat er van uit dat geweld tegenover holebi's hoofdzakelijk plaatsvindt op straat, met groepjes van onbekende jongemannen als agressors. Maar deze visie diende naderhand genuanceerd te worden. Agressie en geweld kunnen niet uitsluitend binnen dergelijke context en dit beperkte daderprofiel gevat worden (Berrill, 1992; Herek et al., 2002). Dat blijkt ook uit het Belgisch en Nederlands onderzoek dat hier gepresenteerd wordt. Het is belangrijk om op te merken dat er nog maar bitter weinig onderzoek is gevoerd dat het standpunt van de dader van antihomoseksueel geweld als uitgangspunt neemt. Dit impliceert dat de bevindingen die hieronder gerapporteerd worden voornamelijk betrekking hebben op de incidenten en ervaringen die slachtoffers rapporteren of die naar voor komen uit politiestatistieken.

2.4.2.1 Slachtofferprofiel

Een eerste opvallende bevinding is dat homoseksuele jongeren vaker dan biseksuele jongeren rapporteren iets negatiefs meegemaakt te hebben (Van Bergen & van Lisdonck, 2010)². Ook uit het onderzoek van Schoonacker, Dumon en Louckx (2009) bij Vlaamse biseksuele en lesbische meisjes komt naar voor dat biseksuele meisjes minder vaak het slachtoffer werden van verbale discriminatie en pesterijen. Deze bevindingen zijn waarschijnlijk niet te wijten aan een meer positieve maatschappelijke acceptatie van biseksualiteit in vergelijking met homoseksualiteit, gezien een aantal studies uitwijzen dat de aanvaarding van biseksualiteit juist lager is (Herek, 2009). Een mogelijke verklaring kan worden gevonden in de lagere zichtbaarheid van biseksuele jongeren en volwassenen (Herek, 2009). Deze verminderde zichtbaarheid is vooral aan de orde wanneer biseksuele personen een 'heteroseksuele' relatie aangaan (Van Bergen & van Lisdonck, 2010).

Ervaringen met antihomoseksuele agressie verschillen eveneens tussen holebiseksuele mannen en vrouwen. Hier gaat het echter niet zozeer over de frequentie waarmee men dergelijke incidenten meemaakt. Het lijkt eerder zo te zijn dat mannen en vrouwen met andere incidenten geconfronteerd worden (Schuyf, 2009). Zo worden lesbische vrouwen relatief vaker dan homoseksuele mannen slachtoffer van verbale agressie, terwijl mannen meer geconfronteerd worden met vergaande bedreiging en fysieke aanvallen (Poelman & Smits, 2007; van San & de Boom, 2006).

Slachtoffer en dader van antihomoseksuele agressie zijn vaak bekenden van elkaar. Uit het onderzoek van Schuyf en Felten (2011) naar geweld tegenover lesbische en biseksuele vrouwen komt naar voor dat dader en slachtoffer in één derde van de gevallen bekenden zijn van elkaar. De mate van bekendheid varieert met het delict (Schuyf, 2009). In het geval van pesterijen en

² Van Bergen en van Lisdonck (2010) gaan uit van de 'negatieve ervaringen' die de respondenten reeds opgedaan hebben. Deze negatieve ervaringen omvatten pesterijen, opmerkingen, roddelen, negeren, bedreigingen, chanteren, vechten en ongewenste seks. Maar de ervaringen van homo- en biseksuele jongens en meisjes worden niet apart gepresenteerd naar deze verschillende vormen van agressie.

verbale agressie zijn slachtoffer en dader vaker bekenden van elkaar. Daders zijn dan collega's van het werk, kennissen of burens. Naarmate het geweld meer fysieke of materiële vormen aanneemt, zijn de daders relatief vaker onbekenden (Schuyf, 2009; van San & de Boom, 2006). Bekendheid van de daders varieert met de context waarin het geweld plaatsvindt. Uit de bestaande cijfers blijkt dat een groot deel van de antihomoseksuele incidenten zich voordoen in de buurt van uitgaansgelegenheden en ontmoetingsplaatsen voor holebi's, het openbaar vervoer en op straat (Buijs et al., 2009). De daders die in deze contexten opereren, zullen eerder onbekenden zijn voor hun slachtoffers. Maar ook in de buurt van de eigen woon- en werkomgeving worden verschillende incidenten gemeld (Schuyf, 2009). Agressie die gelinkt is aan de woon- of werkomgeving reduceert het gevoel van veiligheid in de private sfeer (Gordon & Meyer, 2007).

Zoals hierboven reeds opgemerkt werd, neemt het meeste onderzoek naar antihomoseksueel geweld het standpunt van de slachtoffers als uitgangspunt. Concreet betekent dit dat enkel deze incidenten bestudeerd worden die de slachtoffers zélf toeschrijven aan hun seksuele oriëntatie. Het is daarom interessant om na te gaan welke signalen slachtoffers registreren om het ervaren incident als antihomoseksueel te classificeren (Herek et al., 2002). Uit het onderzoek van Poelman en Smits (2007) komen twee belangrijke redenen naar voor die slachtoffers aanhalen. Het belangrijkste signaal, voor alle vormen van agressie, is het taalgebruik dat de daders hanteren. Een tweede reden die veelvuldig aangehaald wordt, is de zichtbaarheid van holebiseksualiteit. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer men in de holebi-buurt wordt waargenomen, wanneer men zich vertoont met zijn of haar partner, door de eigen kleding-/haarstijl of deze van iemand anders uit het gezelschap (zie bijvoorbeeld ook (Herek et al., 2002; Herek, Gillis, & Cogan, 1997; Herek et al., 1999; Schuyf, 2009).

2.4.2.2 Daderprofiel

Uit alle geraadpleegde onderzoeksrapporten komt naar voor dat bij de meeste incidenten meer dan één dader betrokken is (Buijs et al., 2009; Poelman & Smits, 2007; van San & de Boom, 2006)³. Poelman en Smits (2007) vinden bijvoorbeeld dat er bij ongeveer de helft van alle gerapporteerde incidenten drie of meer daders betrokken zijn, ongeacht de precieze vorm van geweld (exclusief seksuele agressie).

Afhankelijk van het specifieke onderzoeksdesign wordt geconcludeerd dat ruim driekwart, ongeveer 90% tot meer dan 95% van de daders mannen zijn (in respectievelijke volgorde: van San & De Boom, 2006; Poelman & Smits, 2007; Buijs, et al., 2009). Agressie vanwege vrouwen zou eerder gericht zijn tegen vrouwelijke slachtoffers (Herek et al., 2002). Vrouwelijke daders lijken bovendien vaker betrokken te zijn bij pesterijen en verbaal geweld (Franklin, 2000). Dus wanneer er in onderzoek meer nadruk wordt gelegd op fysieke en materiële vormen van geweld zullen ook hogere percentages van mannelijke tegenover vrouwelijke daders worden

³ Het beleidsrapport van Buijs, Hekma en Duyvendak (2009) omvat vier afzonderlijke studies. De resultaten die hier aangehaald worden hebben betrekking op hun analyse van de Amsterdamse politiegegevens van 2007. Deze politiestatistieken omvatten relatief meer fysieke en materiële antihomoseksuele misdrijven.

terugggevonden. Uit onderzoek naar attitudes tegenover holebi's blijkt dat heteroseksuele mannen er meer negatieve attitudes tegenover seksuele minderheden op nahouden (Herek, 2002a, 2002b). Dit kan ten dele verklaren waarom mannen vaker verantwoordelijk zijn voor antihomoseksuele incidenten.

De typische dader van antihomoseksuele agressie is jonger dan 30 jaar. Globaal gezien is deze leeftijdscategorie verantwoordelijk voor 50% tot 60% van allerlei vormen van antihomoseksuele incidenten (Schuyf, 2009; van San & de Boom, 2006; Versmissen et al., 2011). De jongste dadercategorie, jonger dan 18 jaar, lijkt relatief vaker verantwoordelijk te zijn voor bedreiging of fysieke agressie (Buijs et al., 2009; Poelman & Smits, 2007). Daders die 30 jaar of ouder zijn, maken zich relatief vaker schuldig aan verbale agressie en pesterijen, die voornamelijk in de werksfeer of in de context van een burenruzie plaatsvinden (Buijs et al., 2009).

Het is niet eenvoudig om een duidelijk beeld te schetsen van de etniciteit van de dader(groep). Dit wordt bemoeilijkt doordat slachtoffers niet altijd rechtstreeks geconfronteerd worden met de daders (bijvoorbeeld in het geval van vandalisme) en doordat etniciteit niet altijd uiterlijk waarneembaar is (voor slachtofferenquêtes) of uit de naam van de daders af te leiden valt (politiegegevens). Statistieken moeten dus met de nodige voorzichtigheid behandeld worden. Uit Nederlands onderzoek (Buijs et al., 2009; van San & de Boom, 2006) komt naar voor dat pesterijen en verbale agressie voornamelijk toe te schrijven zijn aan daders met een Nederlands uiterlijk. Daders met een buitenlands uiterlijk zijn daarentegen oververtegenwoordigd als daders van bedreiging en mishandeling. 'Oververtegenwoordigd' betekent niet zo zeer dat zij verantwoordelijk zijn voor een grotere proportie van de geweldsdelicten dan daders met een Nederlands uiterlijk. Dit houdt echter wel in dat zij vaker betrokken zijn bij antihomoseksuele geweldsincidenten in verhouding tot het aandeel dat ze innemen in de Nederlandse bevolking (Buijs et al., 2009; Schuyf & Felten, 2011; van San & de Boom, 2006).

Hoewel er niet altijd een duidelijke link te vinden is tussen de sociaaleconomische achtergrond en het plegen van antihomoseksueel geweld wordt er ook evidentie gevonden die in deze richting wijst. Buijs, Hekma en Duyvendak (2009) vertrokken in hun onderzoek vanuit gegevens van de Amsterdamse politie, die aangevuld werden door interviews met daders van antihomoseksuele agressie. Uit deze studie kwam naar voor dat de daders vaak laag opgeleid en werkloos zijn, en in een risicovolle thuissituatie verkeren. Dit is wat Franklin (1998) omschrijft als '*social powerlessness*'. Antihomoseksuele agressie wordt door deze 'sociaal machtelozen' gehanteerd als een strategie om aan de gendernormen van mannelijke hegemonie te voldoen, wanneer deze niet op een legale manier ingelost kunnen worden (Buijs et al., 2009; Franklin, 1998).

2.2.5 AANGIFTEBEREIDHEID

In het jaarverslag 2010 van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (CGKR, 2011) worden cijfers gepresenteerd inzake de antihomoseksuele misdrijven die aanhangig gemaakt werden bij de politie en het parket. De politiediensten registreerden gedurende het eerste semester van 2010 slechts 45 homofobe incidenten voor België in zijn geheel. Bij de parketten werden in hetzelfde jaar slechts vier zaken van homoseksueel geweld ingediend. Ook het Centrum zelf ontvangt bitter weinig meldingen van antihomoseksueel geweld (CGKR, 2011). Deze cijfers zijn zo laag dat ze weinig betrouwbaar lijken voor het

schetsen van de prevalentie van antihomoseksueel geweld in België en zijn eerder een indicatie van de lage aangiftebereidheid bij slachtoffers van antihomoseksuele incidenten.

Uit eerder onderzoek blijkt dat er vooral bijzonder weinig aangifte wordt gedaan van verbale agressie en bedreiging. Wanneer het gaat over vandalisme of fysieke agressie neemt het aantal slachtoffers dat aangifte doet toe tot 30% à 60% (Poelman & Smits, 2007; van San & de Boom, 2006). Er werd eveneens gevraagd naar de redenen waarom mensen geen aangifte doen. Voor verbaal geweld acht men de feiten vaak niet ernstig genoeg, men gaat er van uit dat dergelijke vorm van agressie niet strafbaar is (Poelman & Smits, 2007; van San & de Boom, 2006). Ook een zekere berusting is hier aan de orde (CGKR, 2011). Meer algemeen twijfelt men aan de competentie van de politie of is men terughoudend om aangifte te doen, omdat men niet bekend wil staan als homoseksueel (Schuyf, 2009). Bij fysiek geweld is men ervan overtuigd dat de politie er niks aan kan doen (Poelman & Smits, 2007; van San & de Boom, 2006). Er wordt in onderzoek maar zelden gevraagd naar de redenen waarom mensen wél aangifte doen van antihomoseksuele agressie (van San & de Boom, 2006). Uit het onderzoek van Poelman en Smits (2007) komt duidelijk naar voor dat slachtoffers vooral aangifte doen vlak na de feiten, wanneer ze nog heel kwaad zijn. Zij willen vooral dat de daders gestraft worden en willen vermijden dat anderen hetzelfde meemaken, of ze doen aangifte omdat ze een officieel bewijs willen van wat er gebeurd is of omdat zij erkenning willen.

2.2.6 SAMENGEVAT: ANTIHOMOSEKSUEEL GEWELD

De prevalentie van antihomoseksueel geweld is lager naarmate de incidenten een meer fysieke of materiële vorm aannemen. De daders variëren met de context waarin het geweld plaatsvindt en de vorm van antihomoseksuele agressie die gehanteerd wordt. Globaal genomen zullen fysiek geweld en bedreiging eerder uitgevoerd worden door onbekenden in de publieke sfeer. Pesterijen en verbale agressie zullen daarentegen relatief vaker ervaren worden in de eigen woon- en werkomgeving, en dader en slachtoffer zullen eerder bekenden zijn van elkaar. De aangiftebereidheid is door de band genomen zeer laag, al neemt deze toe wanneer naarmate geweld een meer fysieke en materiële vorm aanneemt.

2.3 MOTIEVEN VAN DADERS

Het is mogelijk om een daderprofiel op te stellen op basis van de rapportering van slachtoffers van antihomoseksueel geweld. Maar wanneer we inzicht willen verwerven in de motieven van de daders is het nodig om hen zelf aan het woord te laten. Zoals hiervoor reeds opgemerkt werd, is er echter niet zoveel onderzoek dat het standpunt van de daders van antihomoseksueel geweld expliciet als uitgangspunt neemt, omdat dit een uiterst moeilijk te lokaliseren en te bereiken onderzoekspopulatie betreft. De weinige onderzoeken ter zake focussen vooral op fysiek geweld dat uitgevoerd wordt op straat of in het openbaar door groepjes van mannelijke adolescenten die onbekenden zijn voor het slachtoffer. De motieven die hieronder aangehaald worden, zijn van belang op individueel en situationeel niveau (Buijs, Hekma, & Duyvendak, 2011). Ze vertegenwoordigen de *trigger*, de directe aansporing voor een individu om over te gaan tot gewelddadig en agressief gedrag. Deze factoren dienen begrepen te worden binnen het bredere heteronormatieve kader (Buijs et al., 2011; Parrott, 2008).

2.3.1 HAAT TEGENOVER HOLEBI'S?

Uit de beschikbare studies komt een opmerkelijke vaststelling naar voor. Daders van antihomoseksueel geweld handelen niet altijd uit een diepgaande haat tegenover holebi's (Buijs et al., 2009; Buijs et al., 2011; Comstock, 1991; Franklin, 1998; Herek, 1992; Weissman, 1992). Zij wijzen homoseksualiteit niet op alle fronten af, maar schrikken er niet voor terug om allerlei vormen van geweld te gebruiken wanneer homoseksualiteit te zichtbaar is of te dichtbij komt (Buijs et al., 2009). Antihomoseksueel geweld is een uiterst complex fenomeen dat meerdere, met elkaar interagerende oorzaken kent. Het is dus niet mogelijk om één duidelijke reden te geven voor het ontstaan en bestaan van antihomoseksueel geweld (Willis, 2004). Hieronder worden echter enkele factoren besproken die er mee voor kunnen zorgen dat een situatie ontaardt in geweld. De hoofdoorzaak van afkeer tegenover holebiseksualiteit ligt in de opvattingen en emoties met betrekking tot gender(non)conformiteit en seksualiteit. Uit onderzoek blijkt dat deze afkeer van homoseksualiteit in haar publieke, 'vrouwelijke' en seksuele vormen de belangrijkste voedingsbodem is van antihomoseksueel geweld (Buijs et al., 2009). Verder speelt ook de groepsdruk waaraan de jonge daders onderworpen zijn een bepalende rol in het overgaan tot geweld, net zoals de drang naar sensatie om te ontsnappen aan verveling.

2.3.2 GENDER(NON)CONFORMITEIT EN ZICHTBAARHEID VAN SEKSUALITEIT

Heteroseksualiteit wordt ideologisch gelijkgesteld aan 'normale' mannelijkheid en vrouwelijkheid, terwijl homoseksualiteit wordt gelijkgesteld met het overschrijden van gendernormen (Gordon & Meyer, 2007; Herek, 1992; Herek, 2002a). Mannelijke homo's worden door heterojongeren gezien als vrouwelijk en verwijfd. In de beoordeling van lesbiennes spelen dergelijke genderstereotypes ook een rol, maar het beeld is meer diffuus (Buijs et al., 2009; Dewaele, 2009). Uit onderzoeksgegevens blijkt dat effectief meer gendernonconformiteit wordt geobserveerd in het gedrag, de voorkeuren en de uiterlijke kenmerken van holebi's in vergelijking met heteroseksuele individuen (Ambady, Hallahan, & Conner, 1999; Bailey & Zucker, 1995; Lippa, 2002; Skidmore, Linsenmeier, & Bailey, 2006). Toch bestaat er geen inherente verbinding tussen seksuele oriëntatie en gendernonconformiteit. De relatie tussen gendernonconformiteit en seksuele oriëntatie is geen één op één relatie, maar is complex en wordt nog niet ten volle begrepen (Bailey & Zucker, 1995; Herek, 1992; Sandfort, 2005; Skidmore et al., 2006). Vooroordeel en vijandigheid tegenover gendernonconformiteit zijn echter moeilijk te onderscheiden van vijandigheid tegenover homoseksualiteit (Herek, 2004). Het zijn immers net deze openlijke vrouwelijke kenmerken bij mannelijke homo's die afkeer teweeg brengen en die een belangrijke rol spelen in het tot stand komen van antihomoseksuele agressie (Buijs et al., 2009).

Wanneer een genderrol aangenomen wordt die volgens de maatschappelijke norm enkel past bij het andere geslacht of wanneer homoseksualiteit te zichtbaar wordt, bijvoorbeeld door het waarnemen van intimiteit tussen partners van hetzelfde geslacht, bestaat de kans dat agressief gereageerd wordt vanuit de heteroseksuele omgeving (Buijs et al., 2009; D'Augelli, Grossman, & Starks, 2006). Studies in zowel heteroseksuele als holebiseksuele populaties concluderen dat gendernonconformiteit minder geaccepteerd wordt dan loutere holebiseksualiteit, en dat dit vooral voor homoseksuele jongens of mannen geldt (Buijs et al., 2009; Buijs et al., 2011; Cox, Dewaele, & Vincke, 2010; Schoonacker et al., 2009). Door de toegenomen kans op

stigmatisering kunnen gendernonconforme holebi's bijgevolg (nog) meer psychologische spanning ervaren dan genderconforme holebi's (D'Augelli et al., 2006; Skidmore et al., 2006).

Daarnaast kan agressie ook voorkomen in situaties waarin een man het gevoel krijgt zelf in een afwijkende genderrol gedwongen te worden, bijvoorbeeld wanneer hij als heteroseksueel de indruk heeft het 'lustobject' te zijn van een homoseksuele man (Buijs et al., 2009). Dit gevoel kan worden opgewekt door een blik die men toegeworpen krijgt of een aanraking door een homoseksueel persoon (Van der Meer, 2003). Wanneer men het idee heeft een lustobject te zijn, betekent dit een schending van de eigen (mannelijke) status en dit kan enkel gecounterd worden door een onmiddellijke agressieve reactie (Van der Meer, 2003). Deze reactie wordt door Franklin (2000) omschreven als 'zelfverdediging'. Geweld wordt dan door de daders omschreven als een legitiem antwoord op seksuele agressie en flirtgedrag vanwege mannelijke homo's (Franklin, 2000).

2.3.3 GROEPSDYNAMIEK

Zoals hierboven reeds vermeld werd, zijn bij het merendeel van de antihomoseksuele incidenten meerdere daders betrokken. Hoewel homonegatieve opvattingen meestal wel mee aan de basis liggen van dit geweld, is in enkele gevallen de groepsdruk zo groot dat dit de hoofdreden blijkt te zijn (Buijs et al., 2009). Het aspect van de groep en de bijhorende groepsdruk speelt een bepalende rol in het hanteren van antihomoseksueel geweld. Jonge adolescenten hebben het moeilijk om weerstand te bieden aan hun vriendengroep, ook wanneer het gaat om gedrag waarmee zij mogelijks schade toebrengen aan derden, zoals in het geval van verbaal en fysiek geweld tegenover holebi's. Daders bij wie het aspect groepsdruk van doorslaggevend belang was in hun antihomoseksueel gedrag, verklaren achteraf soms dat ze morele twijfels hadden (Van der Meer, 2003). Deze jongens geven aan dat ze zich liever wilden terugtrekken van het geweld, maar dat zij dit niet durfden tonen aan hun vrienden. Zij gaven aan dat ze bang waren uitgelachen en verstoten te worden door de groep (McDevitt, Levin, & Bennett, 2002; Van der Meer, 2003). Daarnaast blijkt het deelnemen aan gewelddadig gedrag een uitstekende manier om status en prestige binnen de groep te verwerven en om de eigen mannelijkheid en heteroseksualiteit aan te tonen (Franklin, 2000, 2004; Harry, 1992; Parrott, 2008; Van der Meer, 2003). Jongens onder elkaar moedigen homonegatief gedrag aan omdat het de grenzen van hun mannelijkheid verstevigt (Dewaele, 2009). Zo voorkomen zij zelf gezien te worden als homo, wat voor hen gelijk staat aan zwak en vrouwelijk (Buijs et al., 2009). Mannelijkheid is van groot belang in deze groepsprocessen, de groepsdynamische verklaring van antihomoseksueel geweld is dus per definitie nauw verbonden met voorgaande theorieën over gender en seksualiteit (Buijs et al., 2009).

2.3.4 OP ZOEK NAAR SENSATIE

Een deel van de daders van antihomoseksueel geweld stelt dit gedrag enkel om verveling te doorbreken en voor de opwinding die ermee gepaard gaat. Deze daders zien hun daden als grappig of amusant en minimaliseren de schade die ze veroorzaakt hebben (Franklin, 1998, 2000; Parrott, 2008). Holebi's worden door hen als gemakkelijke slachtoffers beschouwd, net omwille van de gendernonconformiteit die hen toegeschreven wordt. Door hun vrouwelijke kenmerken worden mannelijke homo's gezien als bang, zwak en laf. Zij verwerpen zich amper,

vechten niet terug, ze vluchten onmiddellijk weg en verdedigen elkaar nooit (Buijs et al., 2009; Van der Meer, 2003). Om deze reden worden homo's soms expliciet uitgekozen door daders die enkel de intentie hebben om verveling tegen te gaan of er louter op uit zijn om iemand te beroven (Van De Ven, 1995; Van der Meer, 2003). Het slachtoffer wordt hier dus eveneens geselecteerd op basis van zijn of haar seksuele oriëntatie, maar het geweld staat los van een persoonlijk vooroordeel. Het idee een gemakkelijk slachtoffer te kunnen overvallen is hier doorslaggevend (Buijs et al., 2009; Herek, 1992). Toch dient opgemerkt te worden dat daders die op zoek zijn naar sensatie en prikkels, niet enkel seksuele minderheden treffen. Het antihomoseksueel geweld dat zij stellen maakt deel uit van een algemeen patroon van geweld en delinquent gedrag dat gericht is tegenover andere minderheden en de samenleving in het algemeen (Franklin, 2000; Parrott, 2008).

2.3.5 SAMENGEVAT: MOTIEVEN VAN DADERS

Antihomoseksueel geweld wordt dus niet steeds ingegeven door een diepgaande haat tegenover holebi's (Buijs et al., 2009; Comstock, 1991; Franklin, 1998; Herek, 1992; Weissman, 1992). Noch kent het één concrete onderliggende oorzaak. Gepercipieerd normoverschrijdend gedrag en groepsdruk zijn echter de meest doorslaggevende factoren in het overgaan tot antihomoseksueel geweld. Het is zo dat leven in een heteroseksistische samenleving strikte normen met betrekking tot adequaat gendergedrag en zichtbaarheid van seksualiteit impliceert. Wanneer deze normen geschonden worden en holebiseksualiteit te dichtbij komt, kunnen agressie en geweld beschouwd worden als een legitiem middel om de maatschappelijke grenzen opnieuw duidelijk te stellen. Druk om de eigen mannelijkheid en heteroseksualiteit te bewijzen in de groep kan hierbij een versterkende factor zijn in het overgaan tot het gebruik van geweld. Daarnaast worden holebi's als gemakkelijke slachtoffers gezien voor geweld dat voorkomt uit verveling, net omwille van de gendernonconformiteit die hen toegeschreven wordt. Het dient opgemerkt te worden dat geen van deze motieven of verklaringen wederzijds exclusief zijn. Verschillende factoren kunnen tegelijkertijd interageren (Parrott, 2008).

2.4 GEVOLGEN VAN ANTIHOMOSEKSUEEL GEWELD

Geweld dat gericht is tegen een bepaald kenmerk van een individu of tegen een specifieke groep van mensen heeft ernstiger gevolgen dan gelijkaardige geweldsincidenten waarbij men eerder toevallig als slachtoffer uitgekozen wordt (Herek et al., 1997, 1999; McDevitt, Balboni, Garcia, & Gu, 2001). Slachtoffers van dergelijke gerichte geweldsdelicten ervaren ergere psychologische gevolgen en voor een langere periode (McDevitt et al., 2001). Bovendien hebben zulke incidenten niet enkel een effect op het rechtstreekse slachtoffer, maar op de hele gemeenschap tegen wie het geweld gericht was. De gemeenschap zal zich meer geïsoleerd, kwetsbaar en onbeschermd gaan voelen. De angst voor aanvallen in de toekomst neemt toe binnen de gehele groep (Garnets et al., 1990; Hutson, Anglin, Stratton, & Moore, 1997; Miller & Kaiser, 2001). Berichtgeving over antihomoseksueel geweld in de media zorgt bijvoorbeeld voor een toename in onveiligheidsgevoelens bij holebi's die zelf geen slachtoffer geworden zijn (Keuzenkamp, Kooiman, & van Lisdonck, 2012; Schuyf, 2009; Schuyf & Felten, 2011; van San & de Boom, 2006).

Hieronder wordt aandacht besteed aan de mentale gevolgen van antihomoseksueel geweld die op de voorgrond kunnen treden bij degenen die er slachtoffer van geworden zijn. Verder wordt ingegaan op de mogelijke buffers en copingstrategieën die gebruikt kunnen worden om met antihomoseksueel geweld om te gaan.

2.4.1 EMOTIONELE GEVOLGEN EN IMPACT OP DE GEZONDHEID

De gevolgen die antihomoseksueel geweld met zich meebrengt zijn afhankelijk van de aard van het geweld, de frequentie, de kenmerken van de dader en de kenmerken van het slachtoffer (D'Augelli, 1998). Het is niet altijd eenvoudig om een onderscheid te maken naar de aard van antihomoseksueel geweld in de beschikbare onderzoeksliteratuur. Het is evenwel duidelijk dat ook verbaal geweld en pesterijen kwalijke gevolgen kunnen hebben voor het mentaal welbevinden (D'Augelli, Pilkington, & Hershberger, 2002; Huebner, Rebchook, & Kegeles, 2004; Savin-Williams, 1994; Willis, 2004). De kracht die beledigende woorden en bedreigingen in zich dragen mag dus niet onderschat worden. Verbaal geweld herinnert aan het steeds aanwezige risico op een fysieke aanval. Beledigingen en bedreigingen versterken het gevoel dat men als holebi buiten de samenleving staat en een acceptabel doelwit is voor pesterijen en geweld (Garnets et al., 1990).

Zowel de ervaring van verbaal als van fysiek antihomoseksueel geweld leidt tot een toename in onveiligheidsgevoelens en een verhoogde waakzaamheid (D'Augelli et al., 2002; Garnets et al., 1990; Pilkington & D'Augelli, 1995; Schuyf & Felten, 2011; Willis, 2008). Men gaat de wereld steeds meer beschouwen als boosaardig en weinig voorspelbaar (Garnets et al., 1990). Wanneer het incident zich afspeelde op een plaats waar het individu zich relatief veilig voelde, wordt de omgeving des te meer als onveilig beschouwd. De angst voor gelijkaardige incidenten in de toekomst laat de slachtoffers niet los. Zij rapporteren een hoger bewustzijn van zichzelf, van anderen en van hun omgeving (Willis, 2008). De ervaring van verbaal en fysiek geweld kan er daarom toe leiden dat holebi's hun eigen gedrag gaan aanpassen om risicovolle situaties te vermijden (Garnets et al., 1990).

Het mag duidelijk zijn dat de gevolgen van antihomoseksueel slachtofferschap fysiek, psychologisch, ernstig en langdurig kunnen zijn (Garnets et al., 1990). Het is interessant om na te gaan hoe slachtoffers omgaan met de gebeurtenissen, welke factoren hen kunnen helpen in hun herstellingsproces en welke strategieën zij kunnen aanwenden om hun ervaringen een plaats geven.

2.4.2 OMGAAN MET GEWELDSERVARINGEN

Uit onderzoeksresultaten van de laatste twee decennia komt naar voor dat het ervaren van antihomoseksueel geweld een zware lichamelijke en mentale tol kan eisen. Holebi's die te maken krijgen met homonegativiteit in zijn meest expliciete vormen, hanteren tal van strategieën om hiermee om te gaan. De strategieën die het meest op de voorgrond treden in de onderzoeksliteratuur hebben betrekking op het aanpassen van het eigen gedrag en op het zoeken naar sociale steun in de eigen omgeving. Deze copingstrategieën vormen de mediators in de relatie tussen stressoren en de negatieve gezondheidsuitkomsten (Meyer, Schwartz, & Frost, 2008; Pearlin, 1989).

3.2.2.1 Gedragsveranderingen

Het zelf ervaren hebben van antihomoseksueel geweld, evenals weet hebben van geweld door bijvoorbeeld mediaberichtgeving, kan ervoor zorgen dat men overgaat tot proactieve strategieën om slachtofferschap in de toekomst te vermijden (Herek et al., 2007; Schuyf & Felten, 2011). Dit kan men doen door bepaalde plaatsen en mensen te mijden die als risicovol worden ingeschat, zoals bijvoorbeeld de holebi-uitgangsbuurt of groepjes van mannelijke adolescenten (Miller & Kaiser, 2001; Pilkington & D'Augelli, 1995; Schuyf & Felten, 2011). Bovendien kan men afzien van het hand in hand lopen met de partner en kan men proberen om zich meer te conformeren aan de heersende gendernormen (Schuyf & Felten, 2011). Dewaele (Dewaele & Van Houtte, 2010; Dewaele et al., 2008) heeft het over zichtbaarheidsmanagement wanneer hij verwijst naar de strategie die men kan gebruiken om zichzelf als holebi zichtbaar of juist onzichtbaar te maken in een verscheidenheid aan sociale situaties. Naarmate de omgeving als minder holebivriendelijk ingeschat wordt, kan men ervoor kiezen om de zichtbaarheid van de eigen seksuele oriëntatie in te perken (Dewaele & Van Houtte, 2010).

Het managen van de eigen zichtbaarheid is een adaptieve strategie om flagrante uitingen van homonegativiteit tegen te gaan. De kans dat men (opnieuw) doelwit wordt van geweld neemt af. Anderzijds betekent dit een inperking van de eigenheid, waardoor men met interne stressoren geconfronteerd kan worden (Dewaele & Van Houtte, 2010; DiPlacido, 1998; Herek et al., 2007; Miller & Kaiser, 2001). Daarom is het niet vreemd dat niet alle slachtoffers hun eigen gedrag als dusdanig gaan wijzigen. Uit het onderzoek van Schuyf en Felten (2011) naar de ervaringen van lesbische en biseksuele vrouwen met geweld, komt naar voor dat een aantal slachtoffers expliciet weigert om zich anders te gaan kleden of te gedragen. Zij willen niet bij de pakken blijven zitten of zich laten terugdringen in de privésfeer. Slachtofferschap kan dus ook leiden tot strijdbaarheid. Deze vrouwen benadrukken het belang van zichtbaarheid voor zichzelf en voor andere holebi's (Schuyf & Felten, 2011).

3.2.2.2 Sociale steun

Een tweede copingstrategie die vaak gehanteerd wordt, is het zoeken naar betrokken anderen in de omgeving om ervaringen te kunnen delen, in een poging om steun te vinden (Chung, 2001). House (1981) stelt dat sociale steun vier gedragsvormen kan aannemen: (1) emotionele steun in de vorm van liefde, zorg, vertrouwen en het bieden van een luisterend oor, (2) *appraisal* steun in de vorm van positieve feedback of bevestiging, (3) instrumentele steun in de vorm van tastbare hulp en (4) informatiele steun in de vorm van advies of suggesties (House, 1981; in Mufioz-Plaza, Quinn, & Rounds, 2002). Hieruit wordt duidelijk dat sociale steun meerdere functies dient: slachtoffers krijgen bijvoorbeeld de mogelijkheid om hun emoties te ventileren in een veilige omgeving, anderen kunnen oplossingen of advies aanreiken of zorgen voor afleiding van de gebeurtenissen (Compas, Connor-Smith, Saltzman, Thomsen, & Wadsworth, 2001; Miller & Kaiser, 2001). Onderzoek naar de toegang tot algemene sociale steun bij holebi-jongeren toont echter aan dat zij minder beroep kunnen doen op sociale steun uit hun omgeving in vergelijking met heteroseksuele jongeren (Button, O'Connell, & Gealt, 2012). Analooq hieraan komt uit het Vlaamse Zzip-onderzoek naar voor dat holebi's minder vertrouwenspersonen hebben in vergelijking met een algemene bevolkingssteekproef (Dewaele, 2008; Dewaele et al., 2006). Bovendien blijkt dat holebi-jongeren de steun van leeftijdsgenoten en volwassenen die geen familie van hen zijn als meer ondersteunend ervaren, dan de steun die

zij krijgen van familie. Hierbij dient aangevuld te worden dat holebi-jongeren beperkingen ervaren aan de emotionele steun van heteroseksuele vrienden (Mufioz-Plaza et al., 2002).

Met betrekking tot antihomoseksueel geweld komt naar voor dat de negatieve effecten op de mentale gezondheid afgezwakt worden wanneer men zich kan beroepen op steun uit de eigen omgeving (Hershberger & D'Augelli, 1995). Steun kan de zelfwaardering opnieuw opkrikken, en zelfwaardering is op zijn beurt geassocieerd met minder gezondheidsproblemen. De effecten van sociale steun lijken echter enkel plaats te vinden wanneer de geweldsvorm licht is en de mate van steun hoog (Hershberger & D'Augelli, 1995). Sociale steun kan dus in meer of mindere mate een manier bieden om met minderheidsstress om te gaan of om deze stressoren af te zwakken (Doty, Willoughby, Lindahl, & Malik, 2010; Meyer et al., 2008).

2.4.3 SAMENGEVAT: GEVOLGEN VAN ANTIHOMOSEKSUEEL GEWELD

Geweld tegenover de seksuele voorkeur kan zowel lichamelijk als emotioneel kwetsen. Ook de emotionele gevolgen kunnen vergaand zijn, omdat het geweld specifiek gericht is naar een persoonskenmerk. In de onderzoeksliteratuur worden verschillende gedragingen beschreven die als doel hebben om met antihomoseksueel geweld om te gaan. Zo kan men proberen om bedreigende situaties uit te weg te gaan of zich eerder strijdbaar op stellen. Een andere strategie is om beroep te doen op steun uit de eigen sociale omgeving.

3 ONDERZOEKSVRAGEN EN METHODOLOGIE

3.1 ONDERZOEKSVRAGEN

Zoals eerder aangehaald, is het overkoepelende doel van dit onderzoek om meer achtergrondinformatie te verzamelen over holebigeweld in Vlaanderen. Op basis van het literatuuroverzicht, en de voorgaande exploratieve kwalitatieve studie (D'haese, Dewaele, & Van Houtte, 2013), konden een aantal richtinggevende onderzoeksvragen opgesteld worden:

1. Met welke vormen van homonegatief geweld worden Vlaamse holebi's geconfronteerd?
2. In welke mate doet men hiervan aangifte?
3. In welke context vindt holebigeweld plaats?
4. Wie zijn de daders van holebigeweld?
5. Wat zijn de kenmerken van de slachtoffers van holebigeweld?
6. Wat zijn de gevolgen voor hun mentale welbevinden?

Op elk van deze zes onderzoeksvragen zal een antwoord geformuleerd worden in dit tussentijds rapport. Op basis van deze bevindingen zullen vervolgens ook beleidsaanbevelingen geformuleerd worden. Maar vooraleer we ingaan op de resultaten, staan we nog stil bij het onderzoeksopzet, de respondentenwerving en de uiteindelijke samenstelling van de steekproef.

3.2 ONDERZOEKSOPZET

Voor het overkoepelende onderzoeksproject werden zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden gehanteerd. Maar in dit tussentijdse rapport wordt enkel gerapporteerd over het kwantitatieve onderzoeksluik. De online survey vormde een afzonderlijke fase in het onderzoeksproject, zodoende kan dit tussentijdse rapport ook op zichzelf gelezen worden. In het finale rapport, dat in de loop van 2015 zal verschijnen, zullen beide onderzoeksluiken geïntegreerd worden.

3.2.1 ONTWIKKELING VAN EEN VRAGENLIJST

De vragenlijst werd opgesteld aan de hand van de voorafgaande literatuurstudie en de bevindingen die uit het kwalitatieve luik aan bod kwamen. Bovendien werden ook vragen ontleend aan andere grootschalige Vlaamse holebi-surveys, zoals Zzip (Vincke et al., 2006), Zzip² (Versmissen et al., 2011), de Welebi-studie (Schoonacker et al., 2009) en het onderzoek naar geweld op basis van transgenderisme (Motmans, T'Sjoen, & Meier, 2013). Er werden heel wat afwegingen gemaakt om tot het uiteindelijke instrument te komen. Deze afwegingen werden gemaakt in samenspraak met de onderzoeksstuurgroep, die vertegenwoordigers van het beleid, het verenigingsleven en de academische wereld omvat. De survey werd online verspreid met behulp van Qualtrics Survey Software, en was geopend van 16 mei tot 30 september 2013.

De inhoud van de vragenlijst sloot aan bij de onderzoeksvragen. Allereerst werden de gebruikelijke socio-demografische indicatoren bevraagd (zoals geboortjaar, woonplaats en opleidingsniveau). Vervolgens werden vragen gesteld omtrent gendernonconformiteit en seksuele voorkeur. Verder werden een aantal basisindicatoren van algemeen welbevinden opgenomen (bijvoorbeeld mentale gezondheid en suïcidaliteit). Het grootste deel van de vragenlijst werd in beslag genomen door vragen die dieper ingingen op de homonegatieve incidenten waarmee men reeds in aanraking gekomen was, de contexten en de daders van deze incidenten, en de impact van deze geweldservaringen. De volledige vragenlijst kan in de appendix teruggevonden worden.

3.2.2 DATAVERZAMELING

3.2.2.1 Steekproeftrekking

Holebi's vormen een verborgen populatie waarvan de omvang niet precies gekend is (Vincke et al., 2006; Vincke & Woertman, 2004). Hoe groot de groep van holebi's is, hangt immers sterk af van de gehanteerde definitie en van het leeftijdsinterval dat in ogenschouw genomen wordt (Vanwesenbeeck, 2009). Bovendien zijn holebi's niet altijd zichtbaar te onderscheiden van hetero's en er bestaat geen databank met gegevens over alle holebi's in Vlaanderen (Vincke et al., 2006). Dit betekent dat eenheden die voor het onderzoek in aanmerking komen geen gelijke kans zouden hebben om uit de populatie getrokken te worden, waardoor toevallige steekproeftrekking onmogelijk wordt. Daarom werd in dit onderzoeksopzet gebruik gemaakt van niet-probabilistische steekproeftrekking in de vorm van doelgerichte of strategische steekproeven. Centraal bij doelgerichte steekproeftrekking staat het selecteren van informatierijke cases, die bruikbare data opleveren om de onderzoeksvraag te beantwoorden (Billiet & Waage, 2006). Concreet betekent dit dat wij op zoek zijn gegaan naar personen die zichzelf in mindere of meerdere mate als holebi beschouwen, los van het feit of zij eerder al in aanraking gekomen waren met geweld tegenover hun seksuele voorkeur.

Een mogelijk gevolg hiervan kan zijn dat we te maken hebben met een selectie-effect, respondenten kiezen er immers zelf voor om al dan niet deel te nemen. Ze selecteren als het ware zichzelf (Vincke & Stevens, 1999). Bovendien beschikken we niet over een representatieve steekproef door op deze manier tewerk te gaan. Dit betekent dat voorzichtigheid geboden is wanneer men onderzoeksresultaten wenst te veralgemenen naar een bredere populatie.

3.2.2.2 Respondentenwerving

Er werd een veelheid aan methoden gebruikt om respondenten te werven en om een zo breed mogelijk publiek aan te spreken. Rekrutering gebeurde zowel binnen het holebiverenigingsleven als daarbuiten. Rekrutering binnen het verenigingsleven gebeurde onder meer via flyering in cafés en op activiteiten die gericht waren op een holebipubliek (zoals de Brussels en de Antwerp Pride, en de holebiflits tijdens de Gentse Feesten). Bovendien werden in beperkte mate ook affiches uitgedeeld en opgehangen op deze locaties. De oproep werd verspreid via holebiorganisaties (nieuwsbrieven, mailinglijsten en facebookoproepen). Bovendien werden

enkele banners geplaatst op sites zoals GayLive.be en Mannenseks.be. Verder werden ook een aantal holebi-BV's aangeschreven met de vraag om het onderzoek te promoten.

Ook werden niet-organisatie gerelateerde oproepen gelanceerd via tijdschriften (Libelle, Cava van CM, ...) en organisaties (OKRA, De Mens Nu, jeugdhuizen, wijkgezondheidscentra...). De pers werd gecontacteerd, en de oproep voor het onderzoek werd een aantal keer meegenomen in berichtgeving in verband met holebiseksualiteit. Ook stadsmagazines werden aangeschreven, en een aantal steden hebben uiteindelijk positief gereageerd op onze vraag. Met behulp van het reclamebureau Markee (<http://www.markee.be/>) werd ook een facebook- en twitteroproep gelanceerd. Respondenten die de vragenlijst volledig ingevuld hadden en hun mailadres achtergelaten hadden, kregen eveneens een vertrouwelijke bedankingsmail, met de vraag om de oproep voor het onderzoek nog verder te verspreiden. Op deze manier werd getracht om het doelgroepenveld zoveel mogelijk open te trekken en de diversiteit van de steekproef te waarborgen binnen de grenzen van de gedefinieerde populatie (Vincke et al., 2006).

Op de slotpagina van de online survey werd gevraagd naar de manier waarop men in contact gekomen was met de oproep voor het onderzoek. Op deze manier wordt het mogelijk om het belang van bepaalde kanalen in te schatten. Dit kan interessante informatie zijn voor toekomstige onderzoeken binnen deze doelgroep. Uit tabel 1 blijkt dat de meeste respondenten in aanraking gekomen zijn met de oproep van het onderzoek via facebook, een holebivereniging of via een vriend of kennis. Wanneer we nagaan welke andere kanalen de respondenten in de open vraag omschrijven, zijn dit onder meer twitter (UGent, Stad Gent, Sam De Bruyn, ...), krantensites (De Morgen, Het Laatste Nieuws, De Standaard, ...), via nieuwsbrieven die niet via een holebivereniging verspreid werden (De Mens Nu, GO!, ...) en magazines die eveneens los staan van het holebiverenigingsleven (Cava van CM, libelle, stadsmagazines, ...)

TABEL 1: HOE BEN JE IN CONTACT GEKOMEN MET DE OPROEP VOOR HET ONDERZOEK?

Kanaal	Percentage
Via facebook	48,2%
Via een holebi-website, online forum of mailing	23,9%
Via een vriend of kennis	17,4%
Via een holebi-tijdschrift	6,9%
Via een flyer	3,5%
Via het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding	2,9%
Via een banner op een site	1,6%
Via het Steunpunt Gelijkekansenbeleid	1,4%
Via een hulpverlener of arts	0,5%
Via een CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk)	0,5%
Via het JAC (Jongeren Advies Centrum)	0,2%
Anders	22,4%
Geen informatie	7,3%

3.2.2.3 Gebruikte promotiematerialen

Het reclamebureau Markee werd ingeschakeld om een aantrekkelijke beeldcampagne op poten te zetten. In figuur 1 staan de uiteindelijke flyers weergegeven. Er werd gekozen voor foto's van superhelden om zo de boodschap mee te geven dat iedereen slachtoffer en dader kan worden van holebigeweld. Bovendien werd gekozen voor twee verschillende beelden. De foto met Batman en Robin verwijst naar een homoseksueel stel dat slachtoffer wordt van fysiek geweld. Terwijl de flyer met superman verwijst naar verbaal of materieel geweld. Dit tweede beeld is ook eerder gericht op lesbische en biseksuele vrouwen, aangezien gerefereerd wordt naar Catwomen, een vrouwelijke superheld.

De beelden van deze superhelden werden gebruikt voor de flyers, affiches, oproepen via mail, de lay-out van de facebookpagina en de uiteindelijke online survey. Op deze manier werd een gevoel van herkenbaarheid gecreëerd. Een pijnpunt was het vinden van een duidelijke kernboodschap of titel. We wilden duidelijk de boodschap meegeven dat het onderzoek ging over holebigeweld, maar dan zonder dat we daarbij enkel op zoek wilden gaan naar personen die effectief in aanraking gekomen waren met holebigeweld. Daarom werd uiteindelijk gekozen voor de titel "Ontsnap jij aan homofoob geweld?", die een brede doelgroep aanspreekt.

FIGUUR 1: BEELDCAMPAGNE VOOR DE RESPONDENTENWERVING + BEGELEIDENDE TEKST

DOE MEE AAN DE ENQUÊTE OVER GEWELD TEGEN HOLEBI'S

Holebi zijn, het is niet altijd even rooskleurig. Krijg jij omwille van je seksuele oriëntatie soms te maken met verbaal, fysiek, materieel of seksueel geweld? Of heb jij je integendeel nog nooit echt aangevallen gevoeld? Laat het ons weten en vul de anonieme enquête in over homofoob geweld in Vlaanderen. Dit kan nog tot 30 september op WWW.HOLEBIGEWELD.BE.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door het Steunpunt Gelijkekansenbeleid, in opdracht van de Vlaamse minister voor Gelijke Kansen.

3.2.2.4 Steekproefomvang

De vragenlijst werd 2593 maal opgestart. Uiteindelijk werden hiervan 1402 respondenten weerhouden. De personen die te veel ontbrekende antwoorden hadden, werden uit de dataset gefilterd. Dit was ook het geval voor mensen die niet tot de doelgroep behoorden. Zo werden bijvoorbeeld de mensen die aangaven in Nederland te wonen en die hun ergste incident in Nederland meemaakten, uit de dataset geweerd. De onderstaande beschrijvende analyses zijn dus steeds gebaseerd op een steekproefomvang van 1402 respondenten, al moet opgemerkt worden dat niet alle respondenten steeds alle vragen beantwoord hebben. Dit is enerzijds het geval door ingebouwde skippatronen, en anderzijds door het onnauwkeurig invullen van sommige vragen.

3.2.3 ANALYSEMETHODE

De antwoorden op de online vragenlijst werden rechtstreeks geïmporteerd in analyseprogramma IBM Statistics 21 (SPSS Inc., Chicago, IL). Dit tussentijdse rapport schetst de eerste bevindingen die uit de dataverzameling blijken. In een eerste stap werden de univariate verdelingen beschreven. Dit resulteerde in frequentietabellen, waarin eveneens percentages weergegeven werden. Distributies van schalen zijn samengevat met gemiddelden (\bar{X}) en standaarddeviaties (SD). De interne consistentie van de gebruikte schalen werd gemeten door middel van de Cronbach's alpha (α).

Na de uitvoering van deze univariate analyses werden, in een tweede stap, bivariate analyses uitgevoerd. Hiermee werd getracht om verschillen tussen subgroepen op te sporen, bijvoorbeeld met betrekking tot mentaal welbevinden of de ervaring van holebigeweld. Categorische items (zoals geslacht en type van geweld) werden in frequentietabellen en kruistabellen gepresenteerd. Om na te gaan of verhoudingen significant van elkaar verschilden, werd de Chi-kwadraattoets gebruikt. De Chi-kwadraattoets is een parameter vrije toets waarbij geen rekening gehouden moet worden met het meetniveau, aangezien er enkel met aantallen rekening gehouden wordt (Versmissen et al., 2011). Relaties tussen categorische en metrische variabelen (schalen) werden getoetst aan de hand van T-testen en one way anova's.

3.2.4 FEEDBACK OP HET ONDERZOEKSPROJECT

Omdat we de respondenten de mogelijkheid wilden geven om hun bedenkingen bij de vragenlijst te plaatsen, werd op het einde van de vragenlijst een open tekstvak ingevoerd. Een minderheid van de respondenten (12% van de uiteindelijke steekproef) heeft uiteindelijk ook effectief een opmerking bij de vragenlijst genoteerd. Uit de tekstvakken bleek vooral verdeeldheid. Velen haalden aan dat de vragenlijst een goed initiatief was, belangrijk om mee naar buiten te treden, om te wegen op het beleid. Maar even goed vond een groot deel onder de deelnemers dat de vragenlijst te lang was. Verder heeft niet iedereen het gevoel dat hij of zij met al zijn ervaringen in de vragen en de antwoordmogelijkheden terecht kon, wat ook onmogelijk is, gezien de vragenlijst nu al redelijk omvangrijk was.

Een ander probleem deed zich voor door de structuur van de vragenlijst. Er werd immers aan de respondenten gevraagd om één ergste incident te kiezen uit alle incidenten die ze meegemaakt

hadden. Voor dit ergste incident werden bijkomende vragen gesteld over de dader en de context. Voor sommige respondenten was dit ergste incident bijvoorbeeld 'ongepaste nieuwsgierigheid', omdat dit de enige homonegatieve ervaring was die zij hebben gehad. Toch gaven sommigen onder hen aan dit zelf niet altijd als iets ernstig zien, waardoor zij het incident dus ook niet in termen van 'dader' en 'slachtoffer' beschouwden. Dit bemoeilijkte voor hen het invullen van de verdere vragenlijst. Dit kan een mogelijke verklaring zijn voor het afhaken van een aantal deelnemers.

4 DATA-ANALYSE

4.1 SOCIO-DEMOGRAFISCHE GEGEVENS

4.1.1 WOONPLAATS

Allereerst kan gemeld worden dat de overgrote meerderheid van de respondenten in België woonde. De woonplaats van de deelnemers speelde een belangrijke rol in de datacleaning. Personen die niet in België wonen, werden immers enkel behouden indien zij rapporteerden over een ergste incident dat zij ervaren hadden in België. Uit tabel 2 blijkt dat minder dan 1% van de uiteindelijke steekproef in Nederland of elders woonde (zie tabel 2).

TABEL 2: ABSOLUTE EN RELatieve FREQUENTIES VAN WOONPLAATS (N=1402)

Woonplaats	N	%
België	1389	99,1%
Nederland	5	0,3%
Ergens anders	8	0,6%
Totaal	1402	100%

4.1.2 GESLACHT EN GENDERIDENTITEIT

Het is problematisch om een categorische opdeling te maken naar geslacht en gender. Dergelijke vragen kunnen leiden tot weerstand bij de respondenten, zeker in een doelgroep waar genderidentiteit een belangrijk topic is. Maar een categorische benadering van geslacht en gender werd praktisch geacht, omdat zo op een eenvoudige manier verschillen in gemiddelden tussen mannen en vrouwen vergeleken kunnen worden. Enerzijds werd de vraag gesteld 'wat is je geboortegeslacht?', met 'man' of 'vrouw' als antwoordcategorieën. Anderzijds werd ook de vraag gesteld hoe de respondent zijn of haar genderidentiteit zou omschrijven, waarbij men gedwongen werd om te kiezen tussen 'mannelijk' of 'vrouwelijk'. Op basis van deze twee vragen werd een nieuwe variabele gecreëerd, die 'geslacht/gender' gedoopt werd (zie tabel 3).

TABEL 3: ABSOLUTE EN RELatieve FREQUENTIES VAN GESLACHT/GENDER (N=1402)

Geslacht/Gender	N	%
Man	882	62,9%
Vrouw	450	32,1%
Transvrouw	36	2,6%
Transman	34	2,4%
Totaal	1402	100%

Onder de noemers 'man' en 'vrouw' werden alle personen geplaatst voor wie het geboortegeslacht en de genderidentiteit gelijk lopen. Onder de noemer 'transvrouw' werden de personen geplaatst die bij geboorte het mannelijke geslacht toegewezen kregen, maar die een vrouwelijke genderidentiteit hadden. Onder de noemer 'transman' werden dan degenen geplaatst die bij geboorte het vrouwelijk geslacht toegewezen kregen, maar die zichzelf een mannelijke genderidentiteit toeschrijven (zie ook Motmans et al., 2013). Er hadden overwegend mannen deelgenomen aan de online bevraging (zie tabel 3). Zoals in vorig onderzoek bleek ook hier dat lesbiennes onzichtbaar en ondervertegenwoordigd blijven in de statistieken. Nochtans werd geprobeerd om specifiek vrouwen te bereiken, bijvoorbeeld door beeldmateriaal te ontwikkelen dat meer gericht was op vrouwen (zie figuur 1).

TABEL 4: GEMIDDELDE (\bar{X}) EN STANDAARDDEVIATIE (SD) VOOR DE SEXUAL IDENTITY SCALE NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402)

Sexual Identity Scale voor vrouwelijke kenmerken	Geslacht/Gender							
	Man (N=882)		Vrouw (N=450)		Transvrouw (N=36)		Transman (N=34)	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
Ik voel me vrouw	0,22	0,53	3,61	0,59	3,08	1,05	1,41	1,41
Ik gedraag me vrouwelijk	0,80	0,81	2,80	0,84	2,97	0,91	1,18	0,87
Ik zie er vrouwelijk uit	0,36	0,62	2,98	0,85	2,53	1,00	1,12	0,98
Ik heb eerder vrouwelijke interesses	1,62	1,04	2,52	0,95	2,92	0,91	1,50	1,11
Sexual Identity Scale voor mannelijke kenmerken	Man (N=882)		Vrouw (N=450)		Transvrouw (N=36)		Transman (N=34)	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
Ik voel me man	3,76	0,54	0,43	0,69	1,47	1,25	2,68	1,01
Ik gedraag me mannelijk	3,14	0,70	1,21	0,91	1,47	1,21	2,74	0,62
Ik zie er mannelijk uit	3,41	0,64	0,87	0,85	1,67	0,99	2,82	0,83
Ik heb eerder mannelijke interesses	2,43	0,91	1,59	0,97	1,72	1,00	2,44	1,19

Genderidentiteit werd verderop in de vragenlijst op een meer diepgaande manier bevestigd. Hiervoor werd gebruik gemaakt van de Sexual Identity Scale (SIS) (Stern, Barak, & Gould, 1987). Deze schaal werd origineel ontworpen als een bipolaire schaal met vier items, waarbij men kon aanduiden of men 'zeer mannelijk', 'mannelijk', 'noch mannelijk, noch vrouwelijk', 'vrouwelijk', of 'zeer vrouwelijk' scoorde op deze items. Omdat dergelijke bipolaire schaal achterhaald is, werd deze ontdubbeld. Als resultaat verkregen wij twee schalen; één schaal die mannelijkheid mat, en één schaal die vrouwelijkheid mat. Elk van deze schalen omvatte vier items die men kon scoren op een 5-punt Likertschaal van 'helemaal eens (0)' tot 'helemaal oneens (4)'. Beide schalen kenden een range van 0 tot 4. De interne consistentie (α) van deze schaal was 0,89.

Zowel de mannelijke als de vrouwelijke respondenten konden beide schalen invullen. De gemiddelden en standaarddeviaties werden weergegeven in tabel 4. De vrouwen en de transvrouwen hadden een hogere score op de SIS voor vrouwelijke kenmerken, in vergelijking

met de mannen en de transmannen. Voor de SIS die mannelijke kenmerken mat, vonden we het omgekeerde patroon terug. De subgroep van mannen behaalde geen gemiddelde waarde van nul op de SIS voor vrouwelijke kenmerken. De vrouwen behaalden evenmin een gemiddelde waarde van nul op de SIS voor mannelijke kenmerken. De manier waarop mannen en vrouwen hun eigen genderidentiteit beschouwden, was niet noodzakelijk exclusief mannelijk of exclusief vrouwelijk.

4.1.3 LEEFTIJD

De leeftijd van de respondenten in de steekproef kende een range van 13 tot 84 jaar en de mediaanleeftijd was 29 jaar. De meeste respondenten behoorden tot de leeftijdscategorie van de 15 tot 29-jarigen. Deze oververtegenwoordiging van jongeren kan mogelijks verklaard worden door hun grotere vertrouwdheid met het internet en het medium van online bevragingen.

TABEL 5: ABSOLUTE EN RELATIEVE FREQUENTIES VAN LEEFTIJD (N=1398, MISSINGS=4)

Leeftijdscategorie	N	%
Jonger dan 14 jaar	5	0,4%
15 tot 29 jaar	701	50,1%
30 tot 49 jaar	517	37,0%
50 tot 79 jaar	171	12,2%
Ouder dan 80 jaar	4	0,3%
Totaal	1398	100%

4.1.4 WERKSITUATIE

De meeste respondenten waren aan het werk of hadden een tijdelijk verlofstatuut. Iets minder dan een derde van de respondenten gaf aan student te zijn, wat verklaard kan worden door de hoge proportie jongeren die deelnamen aan de bevraging.

TABEL 6: ABSOLUTE EN RELATIEVE FREQUENTIES VAN WERKSITUATIE (N=1401, MISSINGS=1)

Werksituatie	N	%
Aan het werk of in tijdelijk verlofstatuut	795	56,7%
In opleiding/student	428	30,5%
Werkloos/werkzoekend	80	5,7%
Langdurig ziek of arbeidsongeschikt	43	3,1%
Met pensioen (ook brugpensioen, prepensioen)	45	3,2%
Huisvrouw/huisman	10	0,7%
Totaal	1401	100%

4.1.5 ETNISCHE CULTURELE MINDERHEIDSACHTERGROND

Om na te gaan of er zich etnisch culturele minderheden in de steekproef bevonden, werden drie zaken bevestigd. Namelijk de nationaliteit van de biologische vader bij de geboorte, de nationaliteit van de biologische moeder bij de geboorte en de eigen etnische achtergrond. Eigen etnische achtergrond werd niet bevestigd aan de hand van de eigen nationaliteit, maar wel als de etnische achtergrond die men aan zichzelf toeschreef. Nationaliteit en etnische zelfidentificatie zijn niet altijd gelijklopend. Hier werd ervoor geopteerd om een subjectieve meting van de eigen etnische achtergrond op te nemen.

Bij elk van deze drie vragen, kreeg men in de antwoordcategorieën de mogelijkheid om één of meerdere nationaliteiten aan te duiden. De geboden antwoordmogelijkheden omvatten de acht meest voorkomende nationaliteiten in België, aangevuld met de opties 'ik weet het niet' en 'andere'. Er was één respondent die consistent alle mogelijke antwoordcategorieën aanduidde, waarschijnlijk uit weerstand om zichzelf tot een etnische groep te laten rekenen. De overgrote meerderheid van de respondenten had biologische ouders met de Belgische nationaliteit. Bovendien beschouwde het merendeel van de respondenten zichzelf ook als Belg (zie tabel 7).

TABEL 7: ABSOLUTE EN RELATIEVE FREQUENTIES VAN NATIONALITEIT BIJ GEBOORTE VAN DE BIOLOGISCHE OUDERS EN EIGEN GEPERCIPIERDE ETNISCHE ACHTERGROND (N=1402, MISSINGS=0)

Enkelvoudige of meervoudige nationaliteit/etnische achtergrond	Nationaliteit vader		Nationaliteit moeder		Eigen etnische achtergrond	
	N	%	N	%	N	%
Enkelvoudig: Belg	1306	93,2%	1297	92,5%	1305	93,1%
Enkelvoudig: Niet-Belg	70	5,0%	85	6,1%	39	2,8%
Meervoudig: waaronder Belg	19	1,4%	17	1,2%	53	3,8%
Meervoudig: waaronder geen Belg	1	0,1%	2	0,1%	2	0,1%
Ik weet het niet	6	0,4%	1	0,1%	3	0,2%
Totaal	1402	100%	1402	100%	1402	100%

4.2 SEKSUELE ORIËNTATIE

Om de seksuele oriëntatie van de respondenten na te gaan, werd gevraagd tot wie men zich doorgaans aangetrokken voelde, met wie men voornamelijk seksueel contact had, en hoe men de eigen seksuele voorkeur zou omschrijven. De personen die elk van deze drie variabelen 'heteroseksueel' beantwoordden, werden eerder al uit de steekproef weerhouden.

4.2.1 SEKSUELE AANTREKKINGSKRACHT

De eerste indicator van seksuele voorkeur die bevestigd werd, was seksuele aantrekkingskracht. Aan de respondenten werd gevraagd tot wie zij zich seksueel aangetrokken voelden; alleen tot mannen, vooral tot mannen, net zoveel tot mannen als tot vrouwen, vooral tot vrouwen, alleen tot vrouwen, of tot geen van beiden. Men kon één antwoordmogelijkheid aankruisen. In tabel 8

wordt de overlap tussen de categorieën van geslacht/gender en de categorieën van seksuele aantrekkingskracht weergegeven.

Uit deze kruistabel blijkt dat homomannen veel strikter waren in hun seksuele aantrekkingskracht dan lesbiennes; 82% van de mannen gaf aan dat zij zich enkel aangetrokken voelden tot mannen, terwijl slechts de helft van de vrouwen aangaf zich enkel tot vrouwen aangetrokken te voelen. Ook de seksuele aantrekkingskracht bij transmannen en transvrouwen leek minder rigide, in vergelijking met de mannen. Vervolgens bleek dat een deel van de respondenten een exclusief heteroseksuele aantrekkingskracht rapporteerde. Sommige mannen voelden zich enkel aangetrokken tot vrouwen, en sommige vrouwen voelden zich enkel aangetrokken tot mannen. Deze respondenten werden weerhouden in de steekproef, omdat hun antwoorden op de andere twee indicatoren van seksuele voorkeur, seksueel contact en zelfidentificatie, niet exclusief heteroseksueel waren. Bovendien leken deze respondenten zich aangesproken te voelen door de promotiecampagne en het onderwerp van het onderzoek.

TABEL 8: KRUISTABEL VAN SEKSUELE AANTREKKINGSKRACHT NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402, MISSINGS=0)

Seksuele aantrekkingskracht	Geslacht/Gender							
	Man		Vrouw		Transvrouw		Transman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Alleen tot mannen	726	82,3%	8	1,8%	13	36,1%	2	5,9%
Vooral tot mannen	126	14,3%	18	4,0%	3	8,3%	0	0,0%
Net zoveel tot mannen als tot vrouwen	16	1,8%	51	11,3%	8	22,2%	6	17,7%
Vooral tot vrouwen	12	1,4%	141	31,3%	6	16,7%	2	5,9%
Alleen tot vrouwen	2	0,2%	231	51,3%	5	13,9%	23	67,7%
Tot geen van beiden	0	0,0%	1	0,2%	1	2,8%	1	2,9%
Totaal	882	100%	450	100%	36	100%	34	100%

4.2.2 SEKSUEEL CONTACT

Een tweede indicator van seksuele voorkeur die bevestigd werd, was seksueel contact. Aan de respondenten werd gevraagd met wie zij ooit seksueel contact hadden; alleen met mannen, vooral met mannen, net zoveel met mannen als met vrouwen, vooral met vrouwen, alleen met vrouwen, of met geen van beiden. Mannen bleken ook strikter te zijn in de seksuele contacten die ze hadden. Terwijl 62% van de mannen aangaf enkel seksueel contact gehad te hebben met mannen, gaf slechts één derde van de vrouwen aan om enkel seksueel contact gehad te hebben met vrouwen (zie tabel 9).

TABEL 9: KRUISTABEL VAN SEKSUELE CONTACTEN NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402, MISSINGS=0)

Seksueel contact	Geslacht/gender							
	Man		Vrouw		Transvrouw		Transman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Alleen met mannen	542	61,5%	16	3,6%	11	30,6%	2	5,9%
Vooral met mannen	248	28,1%	35	7,8%	2	5,6%	2	5,9%
Net zoveel met mannen als met vrouwen	45	5,1%	72	16,0%	10	27,8%	5	14,7%
Vooral met vrouwen	8	0,9%	137	30,4%	8	22,2%	8	23,5%
Alleen met vrouwen	7	0,8%	134	29,8%	2	5,6%	12	35,3%
Met geen van beiden	32	3,6%	56	12,4%	3	8,8%	5	14,7%
Totaal	882	100%	450	100%	36	100%	34	100%

4.2.3 ZELFIDENTIFICATIE VAN DE SEKSUELE VOORKEUR

Naast seksuele aantrekkingskracht, en seksuele contacten, werd ook gevraagd hoe de respondenten zichzelf als persoon benoemden. Met als antwoordcategorieën; heteroseksueel, meer hetero dan homo of lesbisch, biseksueel, meer homo of lesbisch dan hetero, of homoseksueel. Daarnaast werd ook de optie 'andere' aangeboden, waarbij de deelnemers hun eigen identificatie konden omschrijven.

Analoog met de andere twee indicatoren van seksuele voorkeur, seksuele aantrekkingskracht en seksueel contact, zien we dat mannen zich gemakkelijker als homoseksueel identificeerden, dan dat vrouwen zich als lesbisch beschouwden. De respondenten die ervoor kozen om zichzelf op een andere manier te omschrijven, gaven vaak aan dat ze er niet van hielden om in een hokje geplaatst te worden. Meer transvrouwen en transmannen vinkten de optie 'andere' aan, in verhouding tot de mannen en de vrouwen (zie tabel 10).

TABEL 10: KRUISTABEL VAN SEKSUELE ZELFIDENTIFICATIE NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402, MISSINGS=0)

Zelfidentificatie van seksuele voorkeur	Geslacht/Gender							
	Man		Vrouw		Transvrouw		Transman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Heteroseksueel	3	0,3%	15	3,3%	2	5,6%	1	2,9%
Meer hetero dan homo of lesbisch	10	1,1%	8	1,8%	2	5,6%	1	2,9%
Biseksueel	25	2,8%	64	14,2%	6	16,7%	2	5,9%
Meer homo of lesbisch dan hetero	81	9,2%	62	13,8%	4	11,1%	3	8,8%
Homoseksueel of lesbisch	745	84,5%	285	63,3%	12	33,3%	22	64,7%
Andere	18	2,0%	16	3,6%	10	27,8%	5	14,7%
Totaal	882	100%	450	100%	36	100%	34	100%

4.3 ZICHTBAARHEIDSMANAGEMENT

Zichtbaarheidsmanagement refereert naar het reguleren van de zichtbaarheid van de eigen seksuele oriëntatie (Lasser, Ryser, & Price, 2010). Seksuele oriëntatie is immers een kenmerk dat niet noodzakelijk uiterlijk waarneembaar is, zoals dit wel meer het geval is voor bijvoorbeeld etnische achtergrond, leeftijd en geslacht. Het gevolg hiervan is dat holebi's zelf moeten beslissen hoe openlijk zij hun seksuele oriëntatie beleven. Openlijk holebi zijn, moet worden afgewogen tegen de mogelijke vooroordelen, discriminatie en geweld die hiermee gepaard gaan. Vele holebi's houden dan ook controle over de mate waarin hun seksuele oriëntatie gekend is bij anderen (Lasser et al., 2010). Zichtbaarheidsmanagement omvat meer dan enkel verbale strategieën. Men kan bijvoorbeeld ook open zijn over zijn of haar seksuele voorkeur door het gebruik van zichtbare holebi-symbolen (bijvoorbeeld van een holebivereniging), kleren te dragen met slogans die een statement maken, of door zich hand in hand met een same-sex partner in het openbaar te begeven (Dewaele, Van Houtte, Cox, & Vincke, 2013). Coming out is een vorm van zichtbaarheidsmanagement, maar eigenlijk gaat zichtbaarheidsmanagement verder dan zich eenmalig outen. Men kan zich in verschillende contexten op een andere manier gedragen, en niet in elke context even open zijn over zijn of haar seksuele voorkeur (Dewaele et al., 2013). Zichtbaarheidsmanagement is dus een continu proces, een voortdurende afweging tussen zich eerder zichtbaar of eerder onzichtbaar opstellen.

4.3.1 LEEFTIJD EERSTE SAME-SEX SEKSUELE AANTREKKING EN LEEFTIJD EERSTE COMING OUT

In de vragenlijst werd gevraagd naar de leeftijd waarop men zich voor het eerst aangetrokken voelde tot personen van hetzelfde geslacht, en naar de leeftijd van de eerste coming out. Respondenten die eerder aangegeven hadden zich enkel aangetrokken te voelen tot personen van het andere geslacht, kregen deze vraag niet. Zij hebben deze vraag dus automatisch geskipt. De respondenten voelden zich op relatief jonge leeftijd voor de eerste keer aangetrokken tot iemand van hetzelfde geslacht, maar de eerste coming out kwam voor de meesten een paar jaar later (zie tabel 11).

TABEL 11: ABSOLUTE EN RELATIEVE FREQUENTIES LEEFTIJD EERSTE SAME-SEX SEKSUELE AANTREKKING EN LEEFTIJD EERSTE COMING OUT

Leeftijdscategorieën	Leeftijd eerste same-sex aantrekking		Leeftijd eerste coming out	
	N	%	N	%
Jonger dan 11 jaar	215	15,9%	12	0,9%
11 tot 13 jaar	415	30,7%	102	7,3%
14 tot 15 jaar	370	27,4%	251	17,9%
16 tot 19 jaar	256	18,9%	596	42,5%
20 tot 24 jaar	54	4,0%	258	18,4%
25 tot 29 jaar	20	1,5%	81	5,8%
30 tot 34 jaar	12	0,9%	46	3,3%

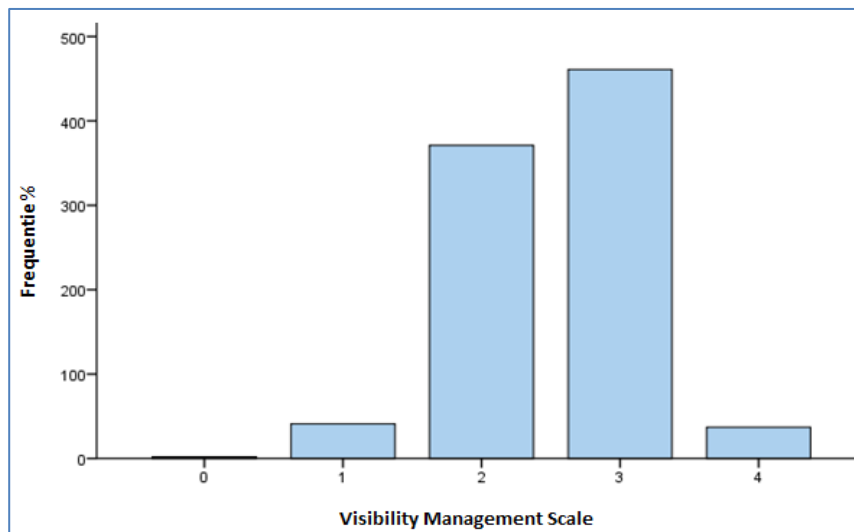
35 tot 39 jaar	3	0,2%	18	1,3%
40 of ouder	7	0,5%	22	1,6%
Dit heb ik nog niet gedaan	/	/	15	1,1%
Totaal	1352	100%	1401	100%
Missing	4		1	
Skip	46			

4.3.2 VISIBILITY MANAGEMENT SCALE

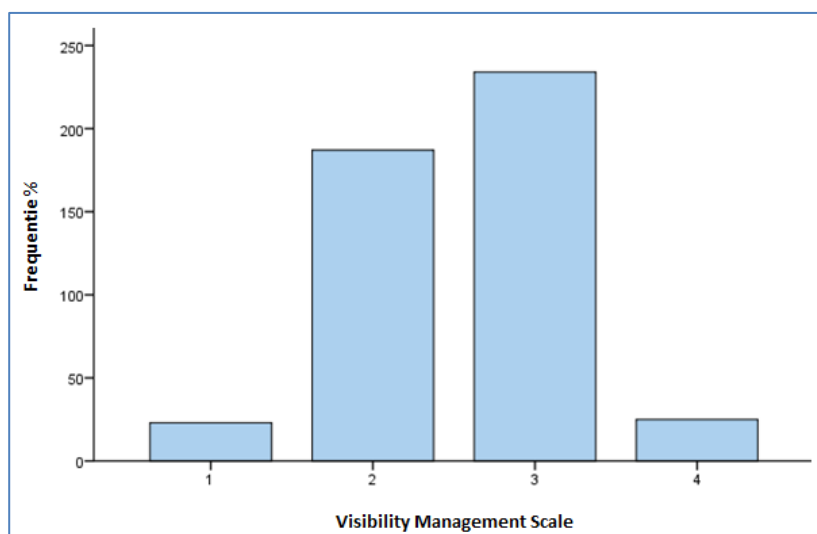
De zichtbaarheidsmanagementschaal die gebruikt werd in de online vragenlijst, is gebaseerd op het werk van Lasser (Lasser et al., 2010). Maar het ging hier om een ingekorte versie van Lasser's Visibility Management Scale (VMS). De gebruikte schaal omvatte 14 items, zoals 'ik wil dat mijn kennissen weten dat ik holebi ben', 'ik maak mensen duidelijk dat ik holebi ben door mijn gedrag' en 'ik vind het in sommige omgevingen meer gepast om open te zijn over mijn seksuele oriëntatie dan in andere'. Elk van deze items kon gescoord worden op een 5-punt Likertschaal van 'helemaal oneens (0)' tot 'helemaal eens (4)'. De items kenden een interne consistentie (α) van 0,86. Sommige items dienden gehercodeerd te worden, zodanig dat ze allemaal in dezelfde richting wezen. Vervolgens werden alle items geaggregeerd tot één schaal, door de scores op de items op te tellen en het gemiddelde te nemen. Zo werd een schaal verkregen met een range van 0 tot 4. Een lage waarde op deze schaal refereerde naar minder openheid over zijn of haar seksuele oriëntatie, terwijl een hoge waarde meer openheid reflecteerde. Respondenten die hun seksuele oriëntatie voorheen als heteroseksueel geïdentificeerd hadden, kregen deze vraag niet voorgeschoteld door de ingebouwde skippatronen in onze vragenlijst.

Over het algemeen blijkt dat het merendeel van de respondenten een eerder open zichtbaarheidsmanagementstrategie hanteerde (zie grafieken 1 en 2). De meeste respondenten behaalden immers een gemiddelde score van hoger dan 2 ($\bar{X}=2,54$, $SD=0,66$). Wanneer we de gemiddelden en de standaarddeviaties voor de mannen en de vrouwen in de steekproef apart nagingen, merkten we dat deze zeer dicht bij elkaar lagen. De mannen hadden een gemiddelde waarde van 2,54 en een standaardafwijking van 0,66. De vrouwen hadden een gemiddelde waarde van 2,56 en een standaardafwijking van 0,67. Een independent samples T-test wees uit dat er geen significant verschil was in de zichtbaarheidsmanagementstrategie van de mannelijke en de vrouwelijke respondenten in de steekproef ($p=0,61$).

GRAFIEK 1: STAAFDIAGRAM VAN DE SCORE OP DE ZICHTBAARHEIDSMANAGEMENTSCHAAL VOOR DE MANNEN EN TRANSMANNEN (N =912, SKIPS=4, MISSINGS=0)

GRAFIEK 2: STAAFDIAGRAM VAN DE SCORE OP DE ZICHTBAARHEIDSMANAGEMENTSCHAAL VOOR DE VROUWEN EN TRANSVROUWEN (N=469, SKIPS=17, MISSINGS=0)

4.4 MINDERHEIDSTRESSOREN

Meyer (1995, 2003) onderscheidt in zijn model drie minderheidsstressoren. Namelijk, geïnternaliseerde homonegativiteit, stigmabewustzijn en effectieve ervaringen van discriminatie en geweld. Effectieve ervaring met discriminatie en geweld komt in een verder

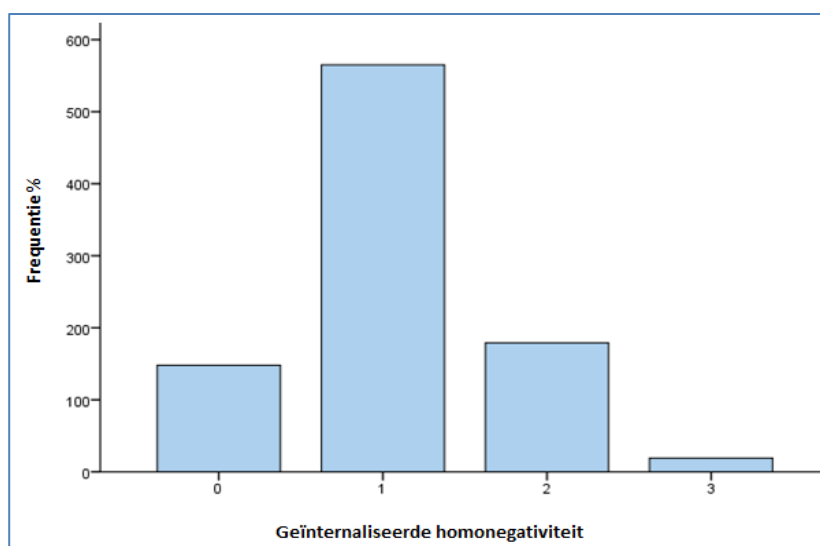
hoofdstuk aan bod, omdat dit de kern van ons onderzoek opzet uitmaakt en meer diepgaand bevestigd werd.

4.4.1 GEÏNTERNALISEERDE HOMONEGATIVITEIT

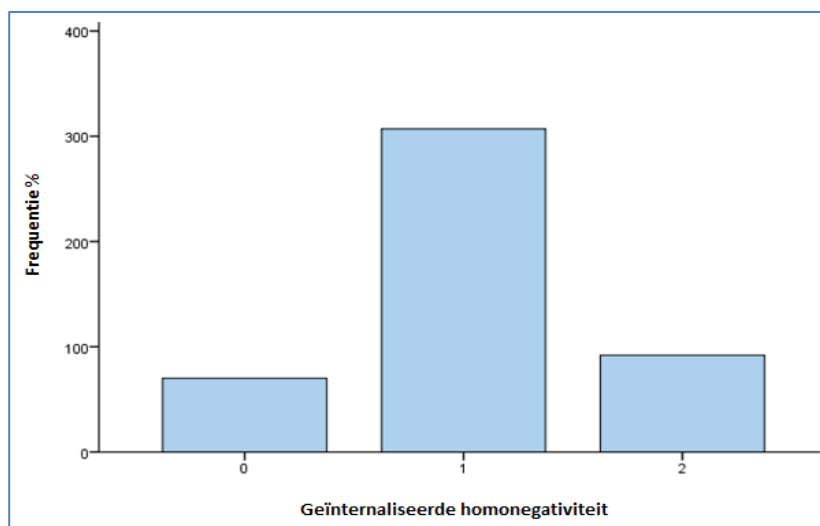
Geïnternaliseerde homonegativiteit verwijst naar het oppikken, en op zichzelf toepassen van negatieve publieke attitudes en denkbeelden over holebiseksualiteit. Geïnternaliseerde homonegativiteit werd in onze online survey bevestigd aan de hand van Mayfield's Internalized Homonegativity Inventory (IHNI) (Mayfield, 2001). Er werd weliswaar gebruik gemaakt van een ingekorte versie van de IHNI. Dit instrument omvatte slechts negen items, zoals 'ik vind dat mijn seksuele oriëntatie een belangrijk deel is van mezelf' en 'mijn seksuele oriëntatie brengt me soms in verlegenheid'. Elk van deze stellingen kon worden beantwoord aan de hand van een 5-punt Likertschaal van 'helemaal oneens (0)' tot 'helemaal eens (4)'. Deze items hadden een interne consistentie (α) van 0,77. De items werden omgevormd tot één schaal door de waarden op de items op te tellen en hiervan het gemiddelde te nemen. De uiteindelijke schaal had een range van 0 tot 4. Een hoge waarde op deze schaal impliceerde dat de respondenten een hoge mate van geïnternaliseerde homonegativiteit ervaarden, terwijl een lage score op deze schaal een lage mate van geïnternaliseerde homonegativiteit impliceerde.

De respondenten ervaarden door de band genomen een relatief lage mate van geïnternaliseerde homonegativiteit ($\bar{X}=1,07$, $SD=0,64$) (zie grafieken 3 en 4). Wanneer we het verschil in gemiddelde tussen mannelijke ($\bar{X}=1,08$, $SD=0,66$) en vrouwelijke respondenten ($\bar{X}=1,05$, $SD=0,58$) bekeken, dan merkten we dat dit eerder klein was. Wanneer we de sterkte van dit verschil nagingen aan de hand van een T-test, bleek dat mannen en vrouwen niet significant van elkaar verschilden in de mate van geïnternaliseerde homonegativiteit ($p=0,408$).

GRAFIEK 3: STAAFDIAGRAM VAN DE INTERNALIZED HOMONEGATIVITY INVENTORY VOOR DE MANNEN EN DE TRANSMANNEN (N=911, SKIPS=4, MISSINGS=1)

GRAFIEK 4: STAAFDIAGRAM VAN DE INTERNALIZED HOMONEGATIVITY INVENTORY VOOR VROUWEN EN DE TRANSVROUWEN (N=469, SKIPS=17, MISSINGS=0)

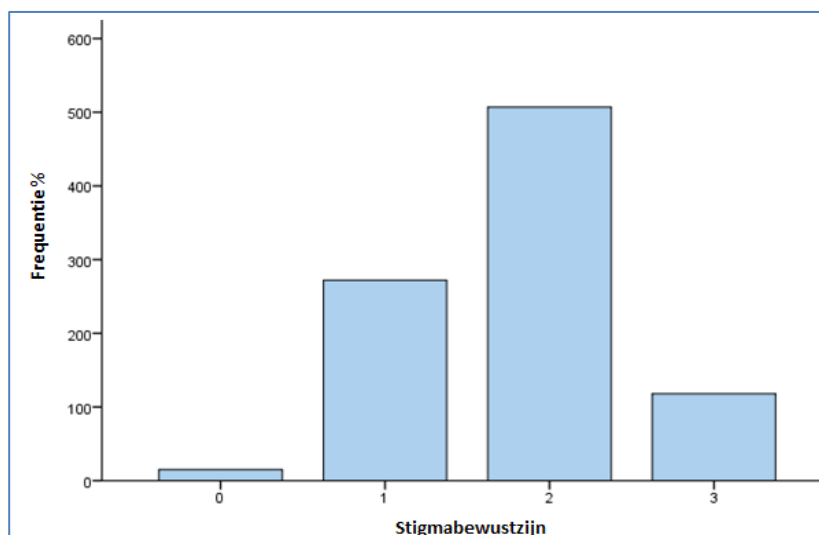

4.4.2 STIGMABEWUSTZIJN

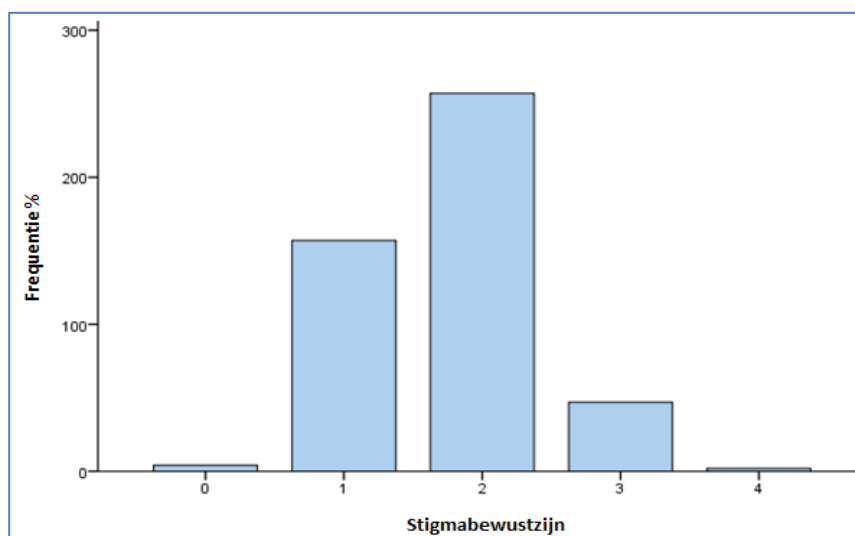
De tweede minderheidsstressor uit het model van Meyer is stigmabewustzijn. Ook stigmabewustzijn is een intern gerichte stressor en refereert naar de mate waarin holebi's het gevoel hebben door anderen op een stereotype wijze bekeken te worden (Dewaele, 2008; Pinel, 1999). Hier werd gebruik gemaakt van de Stigma Consciousness Questionnaire van Pinel (1999). Wederom werd gebruik gemaakt van een ingekorte versie, bestaande uit tien items. De items omvatten stellingen zoals 'hetero's gaan niet anders om met mij omwille van mijn seksuele oriëntatie' en 'hetero's ervaren meer angst en afkeer tegenover holebi's dan dat zij eigenlijk durven toegeven'. Deze stellingen konden beantwoord worden op een 5-punt Likertschaal van 'helemaal oneens (0)' tot 'helemaal eens (4)'. Deze items hadden een cronbach's alpha (α) van 0,78. De waarde op deze items werd opgeteld, waarna het gemiddelde werd genomen, om zo één schaal te bekomen die stigmabewustzijn meet. Deze schaal kende een range van 0 tot 4. Een lage waarde op deze schaal impliceerde een laag stigmabewustzijn, terwijl een hoge waarde een hoog stigmabewustzijn reflecteerde.

Analoog aan de voorgaande minderheidsstressor, geïnternaliseerde homonegativiteit, bleek dat de respondenten doorgaans relatief weinig stigmabewustzijn ervoeren ($\bar{X}=1,78$, $SD=0,67$) (zie grafieken 5 en 6). De verschillen in gemiddelde waarde tussen mannelijke ($\bar{X}=1,80$, $SD=0,67$) en vrouwelijke respondenten ($\bar{X}=1,76$, $SD=0,66$) waren opnieuw eerder klein, maar niet significant ($p=0,265$).

GRAFIEK 5: STAAFDIAGRAM VAN DE STIGMA CONSCIOUSNESS SCALE VOOR MANNEN EN TRANSMANNEN (N=912, SKIPS=4, MISINGS=0)

GRAFIEK 6: STAAFDIAGRAM VAN DE STIGMA CONSCIOUSNESS SCALE VOOR VROUWEN EN TRANSVROUWEN (N=467, SKIPS=17, MISSINGS=2)

4.4.3 ONVEILIGHEIDSGEVOELENS

Er werd aan de respondenten gevraagd hoe vaak zij zich doorgaans onveilig voelden op straat of in openbare ruimten omwille van hun seksuele voorkeur. Deze vraag kon men beantwoorden aan de hand van de categorieën 'nooit', 'zelden', 'in de helft van de gevallen', 'meestal', en 'altijd'. Ongeveer 80% van de respondenten voelde zich nooit of zelden onveilig op straat of in openbare ruimten. Ongeveer 4% van de respondenten voelde zich meestal onveilig en minder

dan 1% voelde zich altijd onveilig. Vervolgens zien we dat er niet zo'n groot verschil bleek te bestaan tussen mannen en vrouwen in de mate waarin zij zich onveilig voelden op straat of in andere openbare ruimten. Maar de transmannen en -vrouwen leverden een ander beeld op. Hoewel het hier over een klein aantal personen gaat,ervaarden zij duidelijk meer onveiligheidsgevoelens (zie tabel 12).

TABEL 12: KRUISTABEL VAN ONVEILIGHEIDSGEVOELENEN NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402, MISSINGS=0)

Onveiligheids- gevoelens	Geslacht/gender								Totaal	
	Man		Vrouw		Transvrouw		Transman			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nooit	172	19,5%	105	23,3%	5	13,9%	8	23,5%	290	20,7%
Zelden	528	59,9%	274	60,9%	13	36,1%	17	50,0%	832	59,3%
In de helft van de gevallen	141	16,0%	55	12,2%	9	25,0%	7	20,6%	212	15,1%
Meestal	37	4,2%	14	3,1%	6	16,7%	1	2,9%	58	4,1%
Altijd	4	0,5%	2	0,4%	3	8,3%	1	2,9%	10	0,7%
Totaal	882	100%	450	100%	36	100%	34	100%	1402	100%

4.5 GENDERNONCONFORMITEIT

Gendernonconformiteit werd apart bevestigd voor mannen en vrouwen. Vrouwen en transvrouwen kregen vragen gesteld over hun mannelijkheid, en mannen en transmannen kregen vragen gesteld over hun vrouwelijkheid. Het viel op dat tot 20% van de vrouwen (inclusief transvrouwen) vaak tot zeer vaak opmerkingen kreeg als kind omdat zij te mannelijk waren. Ongeveer 13% van de mannen was vaak tot zeer vaak met opmerkingen geconfronteerd omdat zij te vrouwelijk waren. Deze bevindingen sluiten aan bij de resultaten van Zzip² (Versmissen et al., 2011), ook daaruit kwam naar voor dat vrouwen meer negatieve reacties gekregen hadden omwille van hun mannelijkheid, in vergelijking met de reacties die mannen kregen omwille van hun vrouwelijkheid. Opmerkingen omwille van gendernonconformiteit kwamen meer voor in de kindertijd dan in de tegenwoordige tijd, dit zowel voor vrouwen als voor mannen (zie tabel 13). Dit kan een indicator zijn dat men doorheen de tijd de eigen houding meer gaat aanpassen en meer gaat afstemmen op de maatschappelijke normen van mannelijkheid en vrouwelijkheid.

Daarnaast werd ook de druk bevestigd die men ervaarde om genderconform gedrag te stellen. Hiervoor werd gebruik gemaakt van de Multifactor Adult Gender Identity Scale (MAGIS) (Egan & Perry, 2001). Meer bepaald werd gebruik gemaakt van de Felt Pressure for Gender Conformity Subscale. Ook deze werd apart bevestigd voor de mannelijke (inclusief transmannen) en de vrouwelijke (inclusief transvrouwen) respondenten. Terwijl aan de mannen werd gevraagd welke druk zij ervaarden om geen vrouwelijk gedrag te stellen, werd aan de vrouwen gevraagd welke druk zij ervaarden om geen mannelijk gedrag te stellen. Deze Felt Pressure for Gender Conformity Subscale telde acht items die gescoord konden worden op een 5-punt Likertschaal

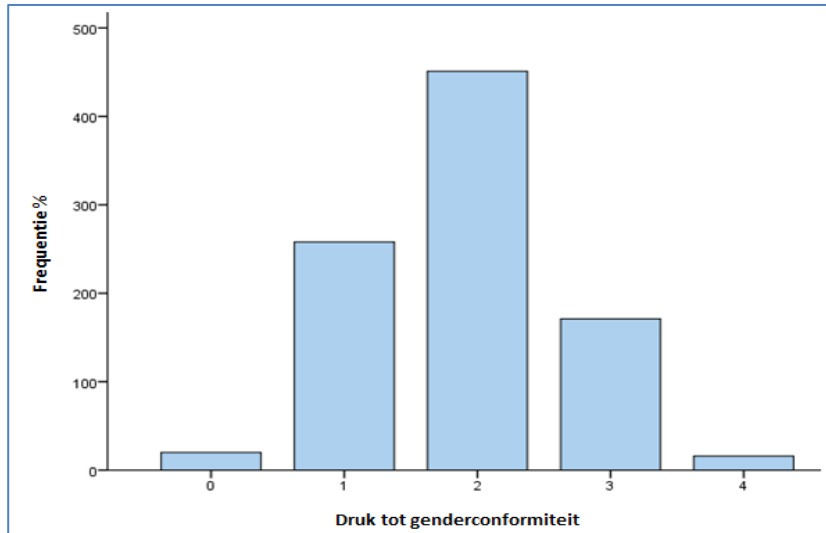
van 'helemaal eens (0)' tot 'helemaal oneens (4)'. Deze items omvatten stellingen zoals 'ik wil niet dat anderen denken dat ik te mannelijk/vrouwelijk ben' en 'het zou me storen als mijn vrienden zeiden dat ik me jongensachtig/meisjesachtig gedroeg'. De interne consistentie (α) voor de items die druk tot genderconformiteit bij mannen mat, bedroeg 0,83. Voor de schaal die afgenomen werd bij de vrouwen, bedroeg de interne consistentie 0,79. De scores op deze items werden opgeteld en het gemiddelde werd genomen, om zo een schaal te bekomen met een range van 0 tot 4. Een hoge waarde op deze schaal betekende dat men een grote druk ervaarde om genderconform gedrag te stellen, terwijl een lage waarde net het omgekeerde impliceerde.

TABEL 13: GEMIDDELDE WAARDEN VOOR GENDERNONCONFORMITEIT NAAR DE CATEGORIEËN VAN GESLACHT/GENDER

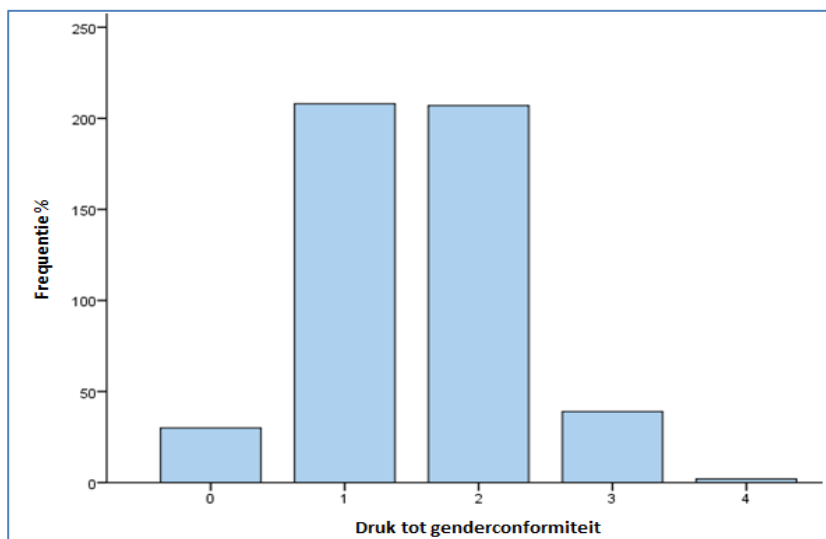
Kreeg je opmerkingen als kind omdat je: Te mannelijk was? (vraag gesteld aan vrouwen) Te vrouwelijk was? (vraag gesteld aan mannen)	Geslacht/Gender			
	Vrouw Transvrouw		Man Transman	
	N	%	N	%
Nooit	161	33,1%	376	41,1%
Zelden	92	18,9%	198	21,6%
Soms	135	27,8%	223	24,4%
Vaak	64	13,2%	82	9,0%
Zeer vaak	34	7,00%	36	3,9%
Totaal	486	100%	915	100%
Krijg je nu opmerkingen omdat je: Te mannelijk bent? (vraag gesteld aan vrouwen) Te vrouwelijk bent? (vraag gesteld aan mannen)	Vrouw Transvrouw		Man Transman	
	N	%	N	%
	Nooit	233	47,9%	529
Zelden	158	32,5%	296	32,3%
Soms	76	15,7%	78	8,5%
Vaak	16	3,3%	10	1,1%
Zeer vaak	3	0,6%	3	0,3%
Totaal	486	100%	916	100%

De mannelijke en vrouwelijke respondenten ervaarden doorgaans relatief weinig druk tot genderconformiteit (grafieken 7 en 8). Al bleken de mannen en transmannen ($\bar{X}=1,90$, $SD=0,79$) wel een hogere gemiddelde waarde op deze schaal te behalen dan de vrouwen en transvrouwen ($\bar{X}=1,54$, $SD=0,75$). Bij deze schalen konden we de significantie van het verschil in gemiddelden tussen de mannen en de vrouwen niet nagaan, omdat het hier ging over twee verschillende schalen die andere constructen maten.

GRAFIEK 7: STAAFDIAGRAM VOOR DE FELT PRESSURE FOR GENDER CONFORMITY SUBSCALE FOR MEN (N=916, SKIPS=486, MISSINGS=0)

GRAFIEK 8: STAAFDIAGRAM VOOR DE FELT PRESSURE FOR GENDER CONFORMITY SUBSCALE FOR WOMEN (N=486, SKIPS= 916, MISSINGS=0)

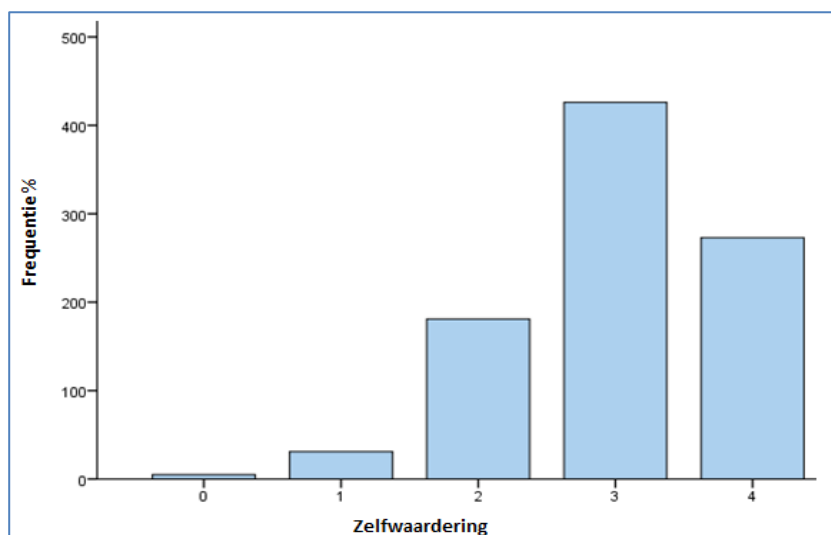
4.6 WELBEVINDEN

4.6.1 ZELFWAARDERING

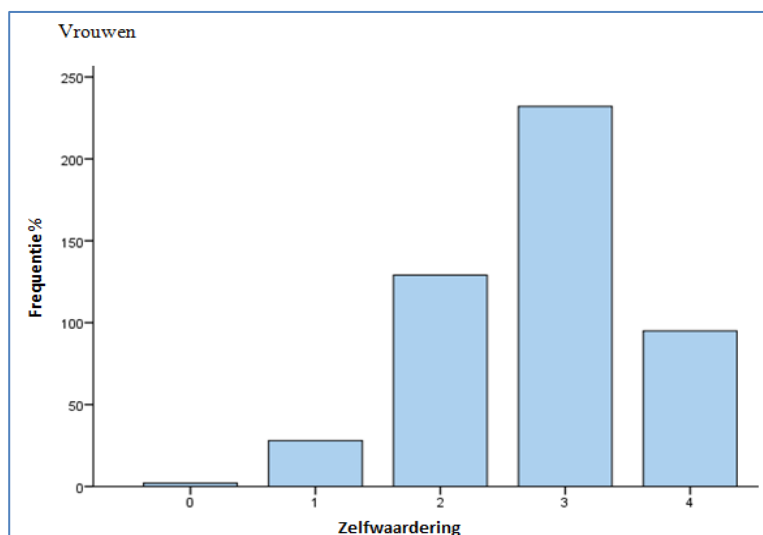
Verschillende indicatoren van algemeen welbevinden werden nagegaan. Allereerst werd de Rosenberg's Self-Esteem Scale bevestigd (Rosenberg, 1965). Deze schaal bestond uit tien items, zoals 'over het algemeen ben ik tevreden over mezelf', 'ik neem een positieve houding aan tegenover mezelf' en 'soms denk ik dat ik nergens goed voor ben en helemaal niet deug'. Deze stellingen kon men beantwoorden op een 5-punt Likertschaal van 'helemaal oneens (0)' tot 'helemaal eens (4)'. De items hebben een zeer goede interne consistentie (α) van 0,92. Door de scores op deze items op te tellen, en hiervan het gemiddelde te nemen, werd één schaal bekomen die zelfwaardering mat. Deze schaal had een range van 0 tot 4. Een lage waarde op deze schaal betekende dat men zichzelf maar weinig waardeerde, terwijl een hoge waarde net een grote zelfwaardering impliceerde.

Het merendeel van de respondenten hield er een positieve zelfwaardering op na ($\bar{X}=2,94$, $SD=0,83$) (zie grafieken 9 en 10). Wanneer we het verschil in gemiddelden tussen de mannelijke en de vrouwelijke respondenten nagingen, viel op dat homo- en biseksuele mannen ($\bar{X}=3,02$, $SD=0,83$) er over het algemeen een hogere zelfwaardering op nahielden, in vergelijking met lesbische en biseksuele vrouwen ($\bar{X}=2,80$, $SD=0,83$). Na controle via de T-test werd duidelijk dat het hier ging om een significant verschil ($p<0,001$). De mannen bleken er effectief een hogere zelfwaardering op na te houden in vergelijking met de vrouwen in de steekproef.

GRAFIEK 9: STAAFDIAGRAM VAN ROSENBERG'S SELF-ESTEEM SCALE VOOR DE MANNEN EN TRANSMANNEN (N=916, SKIPS=486, MISSINGS=0)

GRAFIEK 10: STAAFDIAGRAM VAN ROSENBERG'S SELF-ESTEEM SCALE VOOR DE VROUWEN EN TRANSVROUWEN (N=486, SKIPS=916, MISSINGS=0)

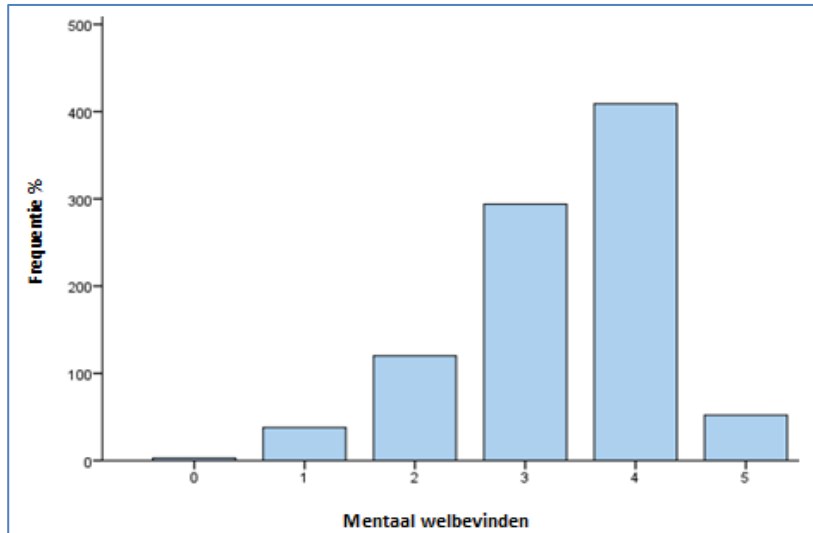

4.6.2 MENTALE GEZONDHEID

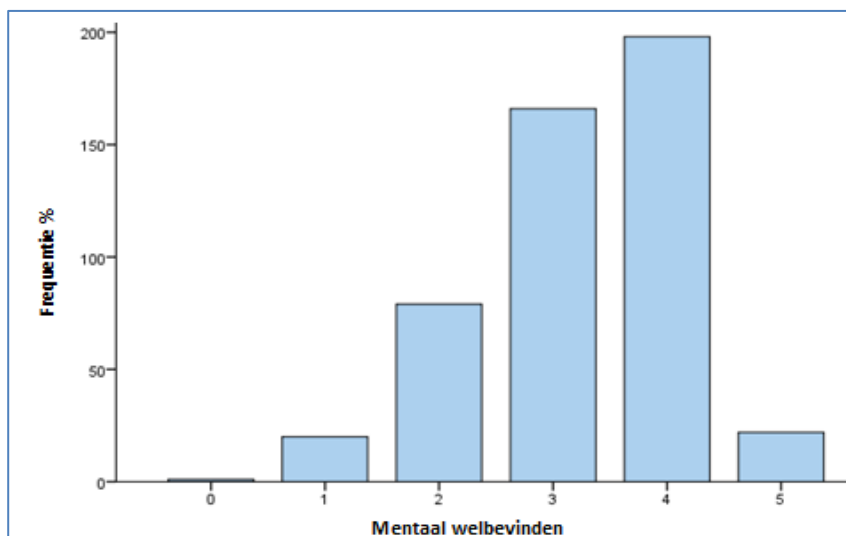
Vervolgens werd ook de 5-item Mental Health Inventory afgenomen (5-MHI) (Berwick et al., 1991). Dit instrument peilde in welke mate men de afgelopen vier weken het gevoel had in de put te zitten, zenuwachtig, kalm, neerslachtig of gelukkig te zijn. Elk van deze items kon beantwoord worden op een 6-punt Likertschaal van 'nooit (0)' tot 'voortdurend (5)'. Deze items kenden een cronbach's alpha (α) van 0,88. De score elk van deze items werd gesommeerd, hiervan werd vervolgens het gemiddelde genomen, wat resulteerde in een schaal met een range van 0 tot 5. Een hoge waarde op deze schaal reflecteerde een positieve mentale gezondheid, terwijl een lage waarde een negatieve mentale gezondheid reflecteerde.

De meeste respondenten ervoeren een relatief positieve mentale gezondheid gedurende de laatste 4 weken ($\bar{X}=3,31$, $SD=0,94$) (zie grafieken 11 en 12). Wanneer we het verschil in gemiddelde nagingen tussen de mannelijke en de vrouwelijke respondenten, viel ook hier op dat de mannen en transmannen ($\bar{X}=3,34$, $SD=0,94$) een betere mentale gezondheid gedurende de laatste vier weken rapporteerden, in vergelijking met de vrouwelijke respondenten ($\bar{X}=3,25$, $SD=0,94$). Maar aan de hand van de T-test werd duidelijk dat het hier niet om een significant verschil ging ($p=0,091$).

GRAFIEK 11: STAAFDIAGAM VAN DE 5-ITEM MENTAL HEALTH INVENTORY VOOR DE MANNEN EN TRANSMANNEN (N=916, SKIPS=486, MISSINGS=0)

GRAFIEK 12: STAAFDIAGAM VAN DE 5-ITEM MENTAL HEALTH INVENTORY VOOR DE VROUWEN EN TRANSVROUWEN (N=486, SKIPS=486, MISSINGS=0)

4.6.3 ZELFMOORDGEDACHTEN EN ZELFMOORDPOGINGEN

Een laatste indicator van mentale gezondheid die bevestigend werd, ging over zelfmoordgedachten en –pogingen. Wanneer de respondenten bevestigend antwoordden op de vraag of zij ooit al zelfmoordgedachten hadden gehad of zelfmoordpogingen hadden ondernomen, kregen zij de aanvullende vraag of dit het geval was gedurende de laatste twaalf maanden. Degenen die de eerste vraag negatief beantwoordden, kregen de tweede vraag niet.

Net iets meer dan de helft van de respondenten had er ooit ernstig aan gedacht om een einde te maken aan zijn of haar leven. Iets meer dan één derde van deze personen had dergelijke gedachten gedurende de laatste twaalf maanden. Ongeveer 20% van de respondenten had ook effectief een zelfmoordpoging ondernomen. Voor één vijfde van hen, was dit gedurende het laatste jaar (zie tabel 14).

TABEL 14: FREQUENTIES VOOR ZELFMOORDGEDACHTEN EN –POGINGEN

	Heb je er ooit ernstig aan gedacht om een einde te maken aan je leven?		Heb je ooit een poging tot zelfdoding ondernomen?	
	N	%	N	%
Neen, nooit	645	46,0%	1156	82,5%
Ja, 1 keer	294	21,0%	168	12,0%
Ja, meer dan 1 keer	463	33,0%	77	5,5%
Totaal	1402	100%	1401	100%
	Heb je gedurende de laatste 12 maanden dergelijke zelfdoding gedachten gehad?		Heb je in de laatste 12 maanden een poging toe zelfdoding ondernomen?	
	N	%	N	%
Neen	474	62,6%	201	82,0%
Ja	283	37,4%	44	18,0%
Totaal	757	100%	245	100%

4.7 GEWELDERVARINGEN

4.7.1 ALGEMENE GEWELDERVARINGEN

Tabel 15 biedt een globaal overzicht van de verschillende types van geweld, namelijk verbaal geweld, fysiek geweld, materieel geweld en seksueel geweld. Voor elk van deze geweldtypes geven we aan of de respondenten hier al dan niet mee in aanraking gekomen zijn. Het gaat dus telkens over dichotoom opgebouwde variabelen die geen rekening houden met hoe vaak men reeds met dergelijk type van holebigeweld in aanraking gekomen is. Ook de samenvattende maat 'algemeen geweld', die aangeeft of men ooit al in aanraking is gekomen met homonegatief geweld in het algemeen, is dichotoom opgebouwd. Er wordt met andere woorden geen rekening gehouden met het type geweld of met de frequentie waarmee men reeds in aanraking is gekomen met homonegatief geweld.

Ongeveer 90% van alle respondenten kwam ooit in aanraking met verbaal geweld. Ongeveer één op drie rapporteerde fysiek geweld, één op vijf rapporteerde materieel geweld, en ongeveer 40% rapporteerde seksueel geweld. In totaal kwam 90% van de respondenten ooit in aanraking met één of meerdere types en incidenten van antihomoseksueel geweld. Een bijkomende analyse wees uit dat de overgrote meerderheid van de respondenten die fysiek, materieel of seksueel geweld ervaren hadden, aangaven om ook verbaal geweld ervaren te hebben. Voor slechts 20 respondenten was dit niet het geval, zij hadden fysiek, materieel of seksueel geweld ervaren, zonder ook verbaal geweld meegemaakt te hebben. Wanneer we vervolgens kijken naar de algemene verschillen tussen mannen en vrouwen, zien we dat ongeveer één op tien van de mannen én van de vrouwen rapporteerde ooit in aanraking gekomen te zijn met geweld (zie tabel 15). Op basis van de Pearson's Chi²-test bleek dat het verschil in gemiddelden op deze algemene variabele niet significant was ($p=0,627$). Onder paragraaf 7.6 wordt meer uitgebreid ingegaan op de verschillen tussen mannen en vrouwen, wat betreft het ervaren van homonegatief geweld.

Bij deze tabel dient echter een belangrijke kanttekening geplaatst te worden, namelijk dat de range van deze types van geweld zeer breed was. Zo varieerde verbaal geweld van geconfronteerd worden met ongepaste nieuwsgierigheid tot bedreigd worden met een mes of wapen. Fysiek geweld varieerde van duwen en trekken tot een wurgings- of verstikkingspoging meemaken. Materieel geweld omvatte onder meer post die onderschept werd en een woning die in brand gestoken werd. Seksueel geweld varieerde van anderen die zich tegen de respondent aanwrijven op een seksuele manier tot gedwongen worden tot geslachtsgemeenschap. Uit de opmerkingen die de respondenten bij de vragenlijst noteerden, bleek ook duidelijk dat zij zelf niet al deze mogelijke incidenten onder de noemer geweld plaatsten. Wanneer met de individuele definities van geweld rekening gehouden zou worden, zouden minder respondenten hun ervaringen als geweld classificeren. De definitie van geweld is steeds artificieel. In onderstaande paragrafen wordt duidelijk welke incidenten door ons onder de noemer geweld geplaatst werden.

TABEL 15: ABSOLUTE EN RELatieve FREQUENTIES VAN GEWELD, NAAR TYPE GEWELD (N=1402, MISSING=0)

			Geslacht/Gender						Chi ² -test (p-waarde)
			Totaal		Mannen Transmannen		Vrouwen Transvrouwen		
			N	%	N	%	N	%	
Geweldtype	Verbaal geweld	Neen	154	11,0%	97	10,6%	57	11,7%	0,42 (0,516)
		Ja	1248	89,0%	819	89,4%	429	88,3%	
		Totaal	1402	100%	916	100%	486	100%	
	Fysiek geweld	Neen	966	68,9%	598	65,3%	368	75,7%	16,14*** (0,000)
		Ja	436	31,1%	318	34,7%	118	24,3%	
		Totaal	1402	100%	916	100%	486	100%	
	Materieel geweld	Neen	1098	78,3%	694	75,8%	404	83,1%	10,14** (0,001)
		Ja	304	21,7%	222	24,2%	82	16,9%	
		Totaal	1402	100%	916	100%	486	100%	
	Seksueel geweld	Neen	826	58,9%	505	55,1%	321	66,1%	15,64*** (0,000)
		Ja	576	41,1%	411	44,9%	165	33,9%	
		Totaal	1402	100%	916	100%	486	100%	
	Algemeen geweld	Neen	134	9,6%	85	9,3%	49	10,1%	0,24 (0,627)
		Ja	1268	90,4%	831	90,7%	437	89,9%	
		Totaal	1402	100%	916	100%	486	100%	

* p < 0,05 **p < 0,01 ***p < 0,001

4.7.2 ERVARINGEN MET VERBAAL EN PSYCHISCH GEWELD

Tabel 16 biedt een meer gedetailleerde weergave van de ervaring van de respondenten met verbaal homonegatief geweld. De relatieve frequenties zijn berekend op het aantal respondenten dat deze vraag beantwoord had (mannen N=916, vrouwen N=486).

Ongepaste nieuwsgierigheid en uitgelachen of belachelijk gemaakt worden, werd het meest gemeld door de respondenten, terwijl bedreigd worden met een wapen minder frequent werd gerapporteerd. Zoals eerder reeds aangehaald werd, zijn ongeveer evenveel mannen als vrouwen in aanraking gekomen met verbaal geweld. Wanneer we daarentegen naar de afzonderlijke items gaan kijken, dan zien we dat er significante verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen op 8 van de 14 items. Voor elk van deze items, bleek dat meer mannen ermee in aanraking kwamen. Enkel wat ongepaste nieuwsgierigheid betreft, bleek dat meer vrouwen dan mannen hiermee te maken hadden gekregen.

TABEL 16: KRUISTABEL VAN VERBAAL HOLEBIGEWELD NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402, MISSINGS=0)

Mogelijke ervaren incidenten van verbaal geweld		Totaal (N=1402)		Geslacht/gender				Chi ² -test (p-waarde)
				Vrouw Transvrouw (N=486)		Man Transman (N=916)		
				N	%	N	%	
Ik werd uitgelachen of belachelijk gemaakt.	Ja	919	65,5%	284	58,4%	635	69,3%	16,29*** (0,000)
	Neen	483	34,5%	201	41,6%	281	30,7%	
Ik kreeg te maken met ongepaste nieuwsgierigheid.	Ja	878	62,6%	359	73,9%	519	56,7%	40,18*** (0,000)
	Neen	524	37,4%	127	26,1%	397	43,3%	
Ik werd uitgemaakt, afgeblaft of uitgescholden.	Ja	742	52,9%	223	45,9%	519	56,7%	14,52*** (0,000)
	Neen	660	47,1%	262	54,1%	397	43,3%	
Iemand sprak kwaad over mij of maakte mij zwart bij anderen.	Ja	721	51,4%	227	46,7%	494	53,9%	6,63* (0,010)
	Neen	681	48,6%	259	53,3%	422	46,1%	
Er werd tegen mij geschreeuwd, geroepen en getierd.	Ja	662	47,2%	193	39,7%	469	51,2%	16,82*** (0,000)
	Neen	740	52,8%	293	60,3%	447	48,8%	
Iemand maakte dat ik me beschaamd of schuldig of verkeerd voelde over mijn holebiseksuele achtergrond of mijn identiteit.	Ja	562	40,1%	193	39,7%	369	40,3%	0,04 (0,835)
	Neen	840	59,9%	293	60,3%	547	59,7%	
Ik werd gepest (mondeling, per gsm, via internet, ...)	Ja	500	35,7%	125	25,7%	375	40,9%	32,05*** (0,000)
	Neen	902	64,3%	361	74,3%	541	59,1%	
Ik werd geïsoleerd of genegeerd.	Ja	477	34,0%	154	31,7%	323	35,3%	1,74 (0,187)
	Neen	925	66,0%	331	68,3%	593	64,7%	
Ik maakte een andere vorm van verbaal en/of psychisch geweld mee.	Ja	441	31,5%	145	29,8%	296	32,3%	0,930 (0,335)
	Neen	961	68,5%	341	70,2%	619	67,7%	
Ik werd door iemand achtervolgd.	Ja	334	23,8%	109	22,4%	225	24,6%	0,82 (0,366)
	Neen	1068	76,2%	377	77,6%	690	75,4%	
Ik werd mondeling bedreigd (of via brief, telefoon, sms, ...)	Ja	299	21,3%	78	16,0%	221	24,1%	12,3*** (0,000)
	Neen	1103	78,7%	408	84,0%	695	75,9%	
Iemand dreigde om over mijn holebiseksuele achtergrond of identiteit te vertellen aan mensen van wie ik niet wil dat ze het weten.	Ja	270	19,3%	89	18,3%	181	19,8%	0,43 (0,513)
	Neen	1132	80,7%	397	81,7%	735	80,2%	
Iemand belette dat ik omging met andere holebi's en/of bijeenkomsten van holebigroepen kon bijwonen.	Ja	135	9,6%	50	10,3%	85	9,3%	0,39 (0,534)
	Neen	1267	90,4%	435	89,7%	831	90,7%	
Ik werd bedreigd met een voorwerp of een wapen.	Ja	131	9,3%	24	4,9%	107	11,7%	17,04*** (0,000)
	Neen	1271	90,7%	462	95,1%	809	88,3%	
Totaal		Ja		429	88,3%	819	89,4%	0,421 (0,516)
		Neen		57	11,7%	97	10,6%	

* p < 0,05 **p < 0,01 ***p < 0,001

4.7.3 ERVARINGEN MET FYSIEK GEWELD

Uit de samenvattende tabel 15 konden we reeds afleiden dat ongeveer één op drie van alle respondenten ooit in aanraking kwam met fysiek geweld. In tabel 17 wordt een overzicht gegeven van de items waaruit deze variabele samengesteld is. De percentages zijn berekend op basis van het totale aantal respondenten dat deze vraag had ingevuld (mannen N=916, vrouwen N=486). Duwen en trekken werd het vaakst gerapporteerd, en een voorwerp naar zich gesmeten krijgen volgde op de tweede plaats. Als we naar de totaalscore kijken, dan zien we dat opmerkelijk minder vrouwen dan mannen ooit in aanraking kwamen met fysiek geweld. Het gaat hier om een significant verschil ($p < 0,000$). Meer mannen dan vrouwen leken ooit met de hand geslagen te zijn, werden geduwd en getrokken, kregen vuistslagen, schoppen of trappen, kregen een voorwerp naar hen gegooid of werden met een voorwerp geslagen, of werden ergens tegen aan gegooid.

TABEL 17: ERVARING MET FYSIEK HOLEBIGEWELD NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402)

Mogelijke ervaren incidenten van fysiek geweld		Totaal		Geslacht/gender				Chi ² -test (p-waarde)	
				Vrouw Transvrouw (N=486)		Man Transman (N=916)			
				N	%	N	%		N
Ik werd vastgegrepen en er werd aan mij geduwd en getrokken.	Ja	287	20,5%	66	13,6%	221	24,1%	21,69*** (0,000)	
	Neen	1115	79,5%	420	86,4%	695	75,9%		
Er werd met een voorwerp naar mij gegooid.	Ja	236	16,8%	58	11,9%	178	19,4%	12,75*** (0,000)	
	Neen	1166	83,2%	428	88,1%	738	80,6%		
Ik werd geslagen met de hand.	Ja	188	13,4%	31	6,4%	157	17,1%	31,67*** (0,000)	
	Neen	1214	86,6%	455	93,6%	759	82,9%		
Ik maakte een andere vorm van fysiek geweld mee.	Ja	164	11,7%	54	11,1%	110	12,0%	0,25 (0,619)	
	Neen	1238	88,3%	432	88,9%	806	88,0%		
Ik kreeg schoppen of trappen.	Ja	145	10,3%	31	6,4%	114	12,4%	12,52*** (0,000)	
	Neen	1256	89,6%	454	93,6%	802	87,6%		
Ik kreeg vuistslagen.	Ja	135	9,6%	23	4,7%	112	12,2%	20,55*** (0,000)	
	Neen	1266	90,3%	463	95,3%	803	87,7%		
Ik werd tegen meubels, muren, de grond, ... gegooid.	Ja	119	8,5%	26	5,3%	93	10,2%	9,43** (0,002)	
	Neen	1283	91,5%	460	94,7%	823	89,8%		
Ik werd geslagen met een voorwerp (stok, stoel, ...)	Ja	64	4,6%	13	2,7%	51	5,6%	6,10* (0,014)	
	Neen	1338	95,4%	473	97,3%	865	94,4%		
Ik maakte een wurgings- of verstikkingspoging mee.	Ja	49	3,5%	13	2,7%	36	3,9%	1,48 (0,223)	
	Neen	1353	96,5%	473	97,3%	880	96,1%		
Ik liep snijwonden op door geweld.	Ja	37	2,6%	7	1,4%	30	3,2%	4,17* (0,041)	
	Neen	1364	97,3%	479	98,6%	885	96,6%		
Ik werd opgesloten of vastgebonden.	Ja	29	2,1%	9	1,9%	20	2,2%	0,17 (0,678)	
	Neen	1373	97,9%	477	98,1%	896	97,8%		
		Totaal		Ja	118	24,3%	318	34,7%	16,14*** (0,000)
				Neen	368	75,7%	598	65,3%	

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

4.7.4 ERVARINGEN MET MATERIEEL GEWELD

Uit tabel 15 konden we reeds afleiden dat iets meer dan 20% van de respondenten ooit in aanraking kwam met materieel geweld. In tabel 18 worden de items weergegeven die gebruikt werden om materieel geweld te meten. De weergegeven percentages werden berekend op het totale aantal respondenten dat deze vraag invulde (mannen N=916, vrouwen N=486). Diefstal van eigendommen werd het meest gerapporteerd. Meer homo- en biseksuele mannen kwamen in aanraking met materieel geweld, in vergelijking met lesbische en biseksuele vrouwen. Op basis van de Chi²-test besloten we dat het hier om een significant verschil ging (p=0,001). Hoewel slechts één van de samenstellende items een significant verschil tussen mannen en vrouwen opleverde, namelijk diefstal van spullen of eigendommen. Voor één van de items ('mijn woning werd in brand gestoken') kon geen geldige Chi²-test berekend worden, omwille van het te lage aantal cases in de cellen.

TABEL 18: ERVARING MET MATERIEEL HOLEBIGEWELD NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402)

Mogelijke ervaren incidenten van materieel geweld		Totaal		Geslacht/gender				Chi ² -test (p-waarde)	
				Vrouw Transvrouw (N=486)		Man Transman (N=916)			
				N	%	N	%		N
Mijn spullen/eigendommen werden gestolen.	Ja	142	10,1%	36	7,4%	106	11,6%	6,081** (0,014)	
	Neen	1256	89,7%	450	92,6%	809	88,4%		
Ik maakte een andere vorm van materieel geweld mee.	Ja	123	8,8%	31	6,4%	92	10,1%	5,33** (0,021)	
	Neen	1276	91,2%	454	93,6%	822	89,9%		
Mijn website/profiel werd gehackt	Ja	90	6,4%	30	6,2%	60	6,6%	0,078 (0,780)	
	Neen	1311	93,6%	456	93,8%	855	93,4%		
Mijn auto werd beschadigd.	Ja	70	5,0%	16	3,3%	54	5,9%	4,55** (0,033)	
	Neen	1331	95,0%	470	96,7%	861	94,1%		
Mijn post werd onderschept.	Ja	53	3,8%	20	4,1%	33	3,6%	0,23 (0,635)	
	Neen	1348	96,2%	466	95,9%	882	96,4%		
Er werd ingebroken in mijn kluisje (op school, sportclub, werk, ...)	Ja	45	3,2%	14	2,9%	31	3,4%	0,263 (0,608)	
	Neen	1356	96,8%	472	97,1%	884	96,6%		
Er werd ingebroken in mijn wagen of woning.	Ja	42	3,0%	14	2,9%	28	3,1%	0,035 (0,851)	
	Neen	1359	97,0%	472	97,1%	887	96,9%		
Mijn gevel werd beklad.	Ja	34	2,4%	10	2,1%	24	2,6%	0,421 (0,516)	
	Neen	1366	97,6%	475	97,9%	891	97,4%		
Mijn woning werd in brand gestoken.	Ja	3	0,2%	0	0%	3	0,3%	/	
	Neen	1397	99,8%	486	100%	911	99,7%		
* p < 0,05 **p < 0,01 ***p < 0,001		Totaal		Ja	82	16,9%	222	24,2%	10,14** (0,001)
		Neen		404	83,1%	694	75,8%		

4.7.5 ERVARINGEN MET SEKSUEEL GEWELD

TABEL 19: ERVARING MET SEKSUEEL HOLEBIGEWELD NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402)

Mogelijke ervaren incidenten van seksueel geweld		Totaal		Geslacht/gender				Chi ² -test (p-waarde)
				Vrouw Transvrouw (N=486)		Man Transman (N=916)		
				N	%	N	%	
Iemand wreef zich tegen mij aan op een seksuele manier.	Ja	409	29,2%	120	24,7%	289	31,6%	7,23** (0,007)
	Neen	993	70,8%	366	75,3%	627	68,4%	
Iemand betastte tegen mijn zin mijn borsten/geslachtsdelen.	Ja	334	23,8%	105	21,6%	229	25,0%	2,02 (0,156)
	Neen	1068	76,2%	381	78,4%	687	75,0%	
Iemand liet mij geslachtsdelen zien voor zijn/haar opwinding.	Ja	269	19,2%	65	13,4%	204	22,3%	16,21*** (0,000)
	Neen	1133	80,8%	421	86,6%	712	77,7%	
Iemand probeerde geslachtsgemeenschap te hebben met mij tegen mijn zin.	Ja	214	15,3%	49	10,1%	165	18,0%	15,44*** (0,000)
	Neen	1188	84,7%	437	89,9%	751	82,0%	
Iemand verplichtte mij om zijn/ haar geslachtsdelen te betasten.	Ja	146	10,4%	35	7,2%	111	12,1%	8,23** (0,004)
	Neen	1256	89,6%	451	92,8%	805	87,9%	
Iemand masturbeerde en genoot ervan mij daarnaar te doen kijken.	Ja	141	10,1%	30	6,2%	111	12,1%	12,41*** (0,000)
	Neen	1261	89,9%	456	93,8%	805	87,9%	
Iemand verplichtte mij om hem/haar te masturberen met de hand.	Ja	114	8,1%	29	6,0%	85	9,3%	4,62* (0,032)
	Neen	1287	91,9%	456	94,0%	831	90,7%	
Iemand dwong mij tot geslachtsgemeenschap.	Ja	108	7,7%	30	6,2%	78	8,5%	2,54 (0,117)
	Neen	1294	92,3%	456	93,8%	838	91,5%	
Ik maakte een andere vorm van seksueel geweld mee.	Ja	96	6,8%	30	6,2%	66	7,2%	0,53 (0,466)
	Neen	1306	93,2%	456	93,8%	850	92,8%	
Iemand deed ooit iets seksueel met mij wat heel erg was, waaraan ik nachtmerries en angst overhield.	Ja	90	6,4%	34	7,0%	56	6,1%	0,41 (0,521)
	Neen	1312	93,6%	452	93,0%	860	93,9%	
Iemand verplichtte mij om hem/ haar te bevredigen met de mond.	Ja	87	6,2%	21	4,3%	66	7,2%	4,50* (0,034)
	Neen	1314	93,8%	464	95,7%	850	92,8%	
Iemand verplichtte mij om me uit te kleden om zich op te winden.	Ja	87	6,2%	25	5,1%	62	6,8%	1,44 (0,230)
	Neen	1315	93,8%	461	94,9%	854	93,2%	
Iemand sloeg mij, deed mij pijn om zich seksueel op te winden.	Ja	51	3,6%	19	3,9%	32	3,5%	0,16 (0,692)
	Neen	1351	96,4%	467	96,1%	884	96,5%	
* p < 0,05 **p < 0,01 ***p < 0,001	Totaal	Ja		165	34,0%	411	44,9%	15,64*** (0,000)
	Neen			321	66,0%	505	55,1%	

Uit de samenvattende tabel 15 konden we reeds afleiden dat ongeveer 40% van de respondenten ooit in aanraking kwam met seksueel geweld. In tabel 19 worden alle samenstellende items opgenomen. De relatieve frequenties werden berekend op basis van het totale aantal respondenten dat deze vraag beantwoordde (mannen N=916, vrouwen N=486). Wat het vaakst gerapporteerd werd, was dat anderen zich op een seksuele manier tegen de respondent aanwreven en dat men ongewenst betast werd. Net zoals bij fysiek en materieel geweld, bleek dat meer mannen in aanraking kwamen met seksueel geweld, in vergelijking met vrouwen ($p < 0,000$).

4.7.6 KANTTEKENING MET BETREKKING TOT DE ERVARINGEN VAN MANNEN EN VROUWEN

Over het algemeen bleken lesbische en biseksuele vrouwen ongeveer even vaak in aanraking gekomen te zijn met holebigeweld, in vergelijking met homo- en biseksuele mannen. Wanneer we naar de verschillende types van geweld afzonderlijk keken, zagen we dat mannen significant vaker in aanraking kwamen met fysiek, materieel en seksueel geweld, in vergelijking met de vrouwen in de steekproef. Bovendien rapporteerden de homo- en biseksuele mannen meer verschillende types van geweld dan de vrouwen in de steekproef (zie tabel 20). Vrouwen rapporteerden vaker slechts één type van geweld in vergelijking met mannen. Ongeveer 20% van de vrouwen in de steekproef rapporteerde drie of vier verschillende types van geweld ervaren te hebben, terwijl tot 30% van de mannen rapporteerde drie of vier verschillende geweldtypes ervaren te hebben.

TABEL 20: AANTAL GEWELDTYPES GERAPPORTEERD, NAAR GESLACHT/GENDER (N=1402, MISSINGS=0)

Hoeveel types van geweld worden gerapporteerd?	Geslacht/gender			
	Vrouw Transvrouw (N=486)		Man Transman (N=916)	
	N	%	N	%
Er wordt geen geweld gerapporteerd	49	10,1%	85	9,3%
Er wordt 1 type van geweld gerapporteerd	222	45,7%	291	31,8%
Er worden 2 types van geweld gerapporteerd	114	23,5%	255	27,8%
Er worden 3 types van geweld gerapporteerd	60	12,3%	171	18,7%
Er worden 4 types van geweld gerapporteerd	41	8,4%	114	12,4%
Totaal	486	100%	916	100,0%

4.7.7 GENDERNONCONFORMITEIT EN ERVARING VAN GEWELD

In het literatuuroverzicht kwam gendernonconformiteit naar voor als een belangrijke factor in de ervaring van holebigeweld. Daarom hebben we de relatie tussen gendernonconformiteit en de verschillende types van geweld getoetst aan de hand van een T-test. Gendernonconformiteit werd hier gemeten als de opmerkingen die men kreeg als kind omdat men te jongensachtig

(voor de vrouwen) of te meisjesachtig (voor de mannen) gedrag vertoonde. De frequentie van deze opmerkingen kon gescoord worden op een 5-punt Likertschaal van 'nooit (0)' tot 'zeer vaak (4)' (zie ook tabel 13). Degenen die wel verbaal, fysiek, materieel en seksueel geweld rapporteerden, hadden als kind ook meer opmerkingen gekregen omdat zij zich gendernonconform gedroegen in vergelijking met de respondenten die geen verbaal, fysiek, materieel, en seksueel geweld meegemaakt hadden. Hetzelfde verband vinden we terug wanneer we de relatie nagingen tussen ervaringen van geweld en opmerkingen omwille van gendernonconformiteit op het moment dat de vragenlijst werd afgenomen. De respondenten die aangaven dat zij verbaal, fysiek, materieel of seksueel geweld ervaren hadden, hadden op het moment dat zij het de vragenlijst invulden ook meer opmerkingen omwille van gendernonconformiteit gekregen dan degenen die deze types van geweld niet meegemaakt hadden (tabel 21). Kortom, de respondenten die homonegatief geweld meegemaakt hadden, rapporteerden meer negatieve reacties omwille van vermeende gendernonconformiteit. Dit betekent niet automatisch dat men ook gendernonconform gedrag vertoonde op het moment dat men het incident meemaakte, maar we kunnen er wel vanuit gaan dat gendernonconforme mannen en vrouwen relatief vaker herkend worden als holebiseksueel en daardoor ook een grotere kans lopen om in aanraking te komen met holebigeweld (D'Augelli, 1998; Waldo, Hesson-McInnis, & D'Augelli, 1998).

TABEL 21: KRUISTABEL VAN TYPE GEWELD NAAR GENDERNONCONFORMITEIT (N=1401, MISSINGS=1)

Type geweld		N	Opmerking omwille van gendernonconformiteit als kind			Opmerkingen omwille van gendernonconformiteit op dit moment		
			\bar{X}	SD	T-test (p-waarde)	\bar{X}	SD	T-test (p-waarde)
Verbaal geweld	Neen	154	0,78	1,00	17,54*** (0,000)	0,29	0,60	39,17*** (0,000)
	Ja	1247	1,29	1,22		0,66	0,80	
Fysiek geweld	Neen	966	1,10	1,13	30,84*** (0,000)	0,51	0,69	34,35*** (0,000)
	Ja	436	1,53	1,32		0,86	0,93	
Materieel geweld	Neen	1098	1,18	1,17	13,20** (0,002)	0,57	0,73	25,36*** (0,000)
	Ja	304	1,43	1,31		0,80	0,93	
Seksueel geweld	Neen	826	1,14	1,14	21,07** (0,002)	0,54	0,72	24,08*** (0,000)
	Ja	576	1,35	1,19		0,73	0,86	
Algemeen geweld	Neen	134	0,73	0,92	25,08*** (0,000)	0,30	0,59	34,20*** (0,000)
	Ja	1267	1,28	1,22		0,65	0,80	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

4.8 AANGIFTEBEREIDHEID

De respondenten die geen enkel incident van homofob geweld rapporteerden, kwamen op de slotpagina van de vragenlijst terecht, het gaat om 134 respondenten (of 9,6% van de

steekproef). In de volgende hoofdstukken wordt enkel gerapporteerd over de respondenten die minstens één homonegatief incident gemeld hadden.

4.8.1 OOI CONTACT MET DE POLITIE VOOR EEN HOMONEGATIEF INCIDENT?

Slechts 121 respondenten hadden ooit contact opgenomen met de politie na een homofob incident. Dit was ongeveer één tiende van alle personen die rapporteerden ooit een homonegatief incident ervaren te hebben (zie tabel 22). Hoewel het hier over heel erg kleine aantallen ging, bleek dat proportioneel meer mannen contact opgenomen hadden met de politie in vergelijking met de vrouwen in de steekproef.

TABEL 22: OOI CONTACT OPGENOMEN MET DE POLITIE VOOR EEN HOMONEGATIEF INCIDENT? (N=1266, SKIPS=134, MISSINGS=2)

Contact met de politie	Totaal		Geslacht/Gender			
			Vrouw Transvrouw		Man Transman	
	N	%	N	%	N	%
Neen	1145	90,4%	411	94,1%	734	88,5%
Ja	121	9,6%	26	5,9%	95	11,5%
Totaal	1266	100%	437	100%	829	100%

Wanneer we de resultaten bekeken enkel voor het ergste incident van homonegatief geweld, konden we de cijfers opsplitsen naar het type geweld van het ergste incident. Hieruit bleek dat ongeveer 40% van de respondenten die contact opgenomen hadden met de politie na het ergste incident, contact opgenomen hadden voor een verbaal incident, iets minder dan 40% voor een fysiek incident, zo'n 8% voor materieel geweld, en 14% in verband met seksueel geweld (zie tabel 23).

TABEL 23: CONTACTNAME MET DE POLITIE NAAR TYPE GEWELD VAN HET ERGSTE INCIDENT (N=118, MISSINGS=133)

Contact met de politie	N	%
Verbaal geweld	48	40,7%
Fysiek geweld	45	38,1%
Materieel geweld	9	7,6%
Seksueel geweld	16	13,6%
Totaal	118	100%

4.8.2 MOTIVATIE CONTACTNAME

Aan de respondenten die aangaven dat zij wel contact opgenomen hadden met de politie, werd gevraagd wat hun redenen hiervoor waren. Aan de personen die aangaven nooit contact opgenomen te hebben met de politie naar aanleiding van een homonegatief incident, werd gevraagd waarom zij dit niet gedaan hadden. Er werd telkens de mogelijkheid voorzien om meerdere antwoordcategorieën aan te kruisen.

Bij de redenen waarom wel contact opgenomen werd met de politie, geven de respondenten gaven aan dat het feit voldoende ernstig was, en dat ze wilden dat de dader gepakt en gestraft zou worden (zie tabel 24). De meest gerapporteerde redenen om geen aangifte te doen, waren dat men het incident zelf kon oplossen, en dat men hetgeen gebeurd was achter zich wou laten (zie tabel 25).

TABEL 24: MOTIVATIE CONTACTNAME MET DE POLITIE (N=120, SKIPS=1281, MISSINGS=1)

Mogelijke redenen	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Het feit was voldoende ernstig om aan de politie te melden.	87	72,5%	33	27,5%	120	100%
Ik vond dat deze persoon gepakt en gestraft moest worden.	82	68,3%	38	31,7%	120	100%
Ik wou dergelijk feit in de toekomst vermijden voor mezelf en voor andere holebi's.	70	58,3%	50	41,7%	120	100%
Uit principe moet je daarmee naar de politie.	65	54,2%	55	45,8%	120	100%
Ik vond dat politie moest ingrijpen.	65	54,2%	55	45,8%	120	100%
Ik wou voorkomen dat de situatie erger werd.	48	40,0%	72	60,0%	120	100%
Op aanraden van anderen.	47	39,2%	73	60,8%	120	100%
Om in de statistieken opgenomen te worden.	36	30,0%	84	70,0%	120	100%
Ik wou herstel van de schade.	25	20,8%	95	79,2%	120	100%
Ik had een bewijs nodig voor de verzekering.	12	10,0%	108	90,0%	120	100%
Andere reden.	10	8,3%	110	91,7%	120	100%

TABEL 25: MOTIVATIE GEEN CONTACTNAME MET DE POLITIE (N=1081, SKIPS=255, MISSINGS=66)

Mogelijke redenen	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Ik kon het zelf oplossen.	446	41,3%	635	58,7%	1081	100%
Ik wou hetgeen dat gebeurd is achter mij laten, afsluiten.	339	31,4%	742	68,6%	1081	100%
De dader wordt toch niet gepakt of gestraft.	311	28,8%	770	71,2%	1081	100%
Andere reden.	338	31,3%	743	68,7%	1081	100%
Ik was bang dat de politie mijn zaak niet serieus zou nemen.	223	20,6%	858	79,4%	1081	100%
Ik kon niet veel informatie geven over het feit of over de dader.	185	17,1%	896	82,9%	1081	100%
Ik schaamde mij.	179	16,6%	902	83,4%	1081	100%
Een melding of aangifte kost te veel tijd en moeite.	167	15,4%	914	84,6%	1081	100%
Ik was bang voor de negatieve reacties van mijn omgeving.	145	13,4%	936	86,6%	1081	100%
Ik wilde mijn holebiseksuele achtergrond of identiteit niet kenbaar maken.	114	10,5%	967	89,5%	1081	100%
Ik ben niet geïnteresseerd in een veroordeling.	109	10,1%	972	89,9%	1081	100%

4.8.3 MELDING HOMONEGATIEF KARAKTER VAN HET INCIDENT

Aan degenen die aangaven contact te hebben gehad met de politie, werden vervolgens bijkomende vragen gesteld. Zo werd gevraagd of zij melding hadden gemaakt van het homonegatieve karakter van het incident.

TABEL 26: MELDING HOMONEGATIEF KARAKTER VAN HET INCIDENT (N=119, SKIPS=1281, MISSINGS=2)

Melding homonegatief karakter van het incident	N	%
Neen	21	17,6%
Ja	98	82,4%
Totaal	119	100%

Van de respondenten die contact opgenomen hadden met de politie, had 18% geen melding gemaakt van het homonegatieve karakter van het incident (zie tabel 26). Iets meer dan acht op tien respondenten had dit wel gedaan. Hier op verder bouwend werd gevraagd of de agent de juiste vragen stelde om het homofobe motief te achterhalen: 34 respondenten haalden aan dat dit niet het geval was, volgens 22 respondenten was dit soms het geval, en volgens 40 respondenten was dit altijd het geval (N=96). Vervolgens werd gevraagd of de agent het homofobe motief in de verklaring of het proces-verbaal heeft opgenomen. Slechts 45 respondenten antwoordden bevestigend op deze vraag (N=96).

4.8.4 ALGEMENE TEVDRENHEID OVER HET CONTACT MET DE POLITIE

Aan alle respondenten die aangaven dat ze ooit contact hadden gehad met de politie naar aanleiding van een homonegatief incident, werd gevraagd hoe tevreden zij over het algemeen waren over dit contact. Er werden zes stellingen aangeboden die men kon beantwoorden aan de hand van een 5-punt Likertschaal van 'helemaal oneens' tot 'helemaal eens'. Iets meer dan vier op tien van de respondenten vond dat de politie ondersteunend was, de helft van de respondenten vond dat de politie het incident serieus nam, en tot 60% van hen vond dat de politie met respect handelde (zie tabel 27). Hoewel deze relatieve frequenties berekend zijn op een kleine subgroep van de steekproef, leek men over het algemeen best tevreden te zijn over het contact met de politie. Toch vond ongeveer 60% van de respondenten dat zij niet voldoende op de hoogte gehouden werden van de verschillende stadia van het onderzoek, en tot 65% van hen vond dat zij weinig informatie kregen over de verschillende organisaties die men mogelijks had kunnen contacteren voor steun. De helft van de respondenten had liever met een agent gesproken die meer bekend was met holebiseksualiteit.

TABEL 27: TEVDRENHEID OVER HET CONTACT MET DE POLITIE (N=118, SKIPS=1281, MISSINGS=3)

Tevredenheid contact met de politie		Helemaal oneens	Oneens	Tussenin	Eens	Helemaal eens	Totaal
De politie was ondersteunend.	N	16	21	29	27	25	118
	%	13,6%	17,8%	24,6%	22,9%	21,2%	100%
De politie handelde met respect.	N	8	10	29	39	32	118
	%	6,8%	8,5%	24,6%	33,1%	27,1%	100%

De politie nam het incident serieus.	N	17	14	27	35	25	118
	%	14,4%	11,9%	22,9%	29,7%	21,2%	100%
De politie hield me op de hoogte doorheen de verschillende stadia van het onderzoek.	N	45	27	20	11	15	118
	%	38,1%	22,9%	16,9%	9,3%	12,7%	100%
De politie voorzag informatie over de verschillende organisaties die ik kon contacteren voor steun.	N	48	28	12	19	11	118
	%	40,7%	23,7%	10,2%	16,1%	9,3%	100%
Ik had liever met een agent gepraat die meer vertrouwd is met holebiseksualiteit.	N	14	24	20	19	41	118
	%	11,9%	20,3%	16,9%	16,1%	34,7%	100%

4.9 CONTEXT VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT

De vragenlijst was op deze manier opgebouwd dat de respondenten eerst de vier tabellen kregen waarin zij bevraagd werden over alle types van homonegatief geweld die zij ooit meegemaakt hadden (zie tabellen 16, 17, 18, en 19). Vervolgens werd verderop in de vragenlijst gevraagd welk incident zij zelf als het ergste beschouwden. Er werd hen gevraagd om uit alle aangehaalde incidenten één enkel incident te kiezen. De volgende paragrafen, over de context en de daders van homonegatief geweld, gaan steeds over dit ergste incident.

4.9.1 TYPE GEWELD VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT

Het merendeel van de respondenten rapporteerde over verbaal geweld als ergste incident. Ongeveer 9% rapporteerde over fysiek geweld, 26% rapporteerde over materieel geweld en 11,7% van de respondenten rapporteerde over materieel geweld (zie tabel 28).

TABEL 28: TYPE GEWELD VAN HET ERGSTE GERAPPORTEERDE INCIDENT (N=1248, SKIPS=134, MISSINGS=20)

Ergste incident	N	%
Verbaal geweld	956	76,6%
Seksueel geweld	146	11,7%
Fysiek geweld	113	9,1%
Materieel geweld	33	2,6%
Totaal	1248	100%

In de mate van het mogelijke, zullen we voor de verdere bespreking van de context van het homonegatieve geweld, een onderscheid maken tussen deze vier types van geweld.

4.9.2 TIJDSFRAME VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT

Er werd gevraagd aan de respondenten of het ging om een eenmalig incident of een herhaald incident met eenzelfde dader(groep), zoals bijvoorbeeld bij een burenruzie of pesterijen op het werk het geval kan zijn. Bij iets meer dan 70% van alle respondenten ging het over een eenmalig incident, terwijl het voor bijna 30% over een herhaald incident ging met eenzelfde dader of eenzelfde dadergroep. Het bleek dat verbaal en fysiek geweld vaker eenmaal door eenzelfde dader uitgevoerd werden, dan dat het om herhaalde incidenten met eenzelfde dadergroep ging ($p < 0,001$). Wat betreft materieel en seksueel geweld, vonden we geen significant verschil (zie tabel 29).

TABEL 29: EENMALIG OF HERHAALD INCIDENT (N=1232, SKIPS=134, MISSINGS=36)

Eenmalig of herhaald incident	Verbaal geweld		Fysiek geweld		Materieel geweld		Seksueel geweld		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Het gaat om een eenmalig incident	666	70,7%	99	88,4%	28	84,8%	104	71,7%	897	72,8%
Het gaat om een herhaald incident met dezelfde dader(s)	276	19,3%	13	11,6%	5	15,2%	41	28,3%	335	27,2%
Totaal	942	100%	112	100%	33	100%	145	100%	1232	100%
Chi ² -test (p-waarde)	8,98** (0,005)		15,11*** (0,000)		2,48 (0,115)		0,10 (0,755)			

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Van de incidenten die zich één keer hebben voorgedaan, heeft slechts 20% zich voorgedaan in het laatste jaar. Tot 80% van alle ergste incidenten heeft langer dan een jaar geleden plaatsgevonden. Voor de incidenten met een herhaald karakter bleek dat ongeveer 1% van deze incidenten in het laatste jaar gestart was. Van al deze incidenten met een herhaald karakter was 60% al langer dan vijf jaar geleden gestart. Van de incidenten met een herhaald karakter, was op het moment van het invullen van de vragenlijst 20% nog niet gestopt.

Omdat de antwoordmogelijkheden enigszins verschilden voor de respondenten die een eenmalig of een herhaald incident meegemaakt hadden, worden de tabellen inzake het tijdstip van het ergste incident, de locatie en de slachtoffers, apart weergegeven voor de slachtoffers van de eenmalige en de herhaalde incidenten.

4.9.3 TIJDSTIP ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT

Het merendeel van de eenmalige incidenten vond 's avonds of 's nachts plaats, terwijl de herhaalde incidenten zich overwegend overdag voordeden. Zes tot 12% van de respondenten wist niet precies wanneer het incident zich had voorgedaan (zie tabellen 30 en 31). Als we naar de verschillende types van geweld keken, dan zagen we dat fysiek, materieel en seksueel geweld vaker 's avonds of 's nachts plaatsvonden, in vergelijking met verbaal geweld. Maar wanneer het ging om een herhaald seksueel incident, vond dit vaker zowel overdag als 's avonds of 's nachts plaats, in plaats van enkel 's avonds of 's nachts.

TABEL 30: TIJDSTIP ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT, IN HET GEVAL VAN EEN EENMALIG INCIDENT (N=862, SKIPS=460, MISSINGS=80)

Tijdstip ergste incident	N	%
Overdag	367	42,6%
's Avonds of 's nachts	388	45,0%
Weet ik niet	107	12,4%
Totaal	862	100%

TABEL 31: TIJDSTIP ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT, IN HET GEVAL VAN EEN HERHAALD INCIDENT (N=326, SKIPS=997, MISSINGS=80)

Tijdstip ergste incident	Ja		Nee		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Overdag	184	56,4%	142	43,6%	326	100%
's Avonds of 's nachts	27	8,3%	299	91,7%	326	100%
Zowel overdag als 's avonds of 's nachts	95	29,1%	231	70,9%	326	100%
Weet ik niet	20	6,1%	306	93,9%	326	100%

Bovendien bleek dat het merendeel van de incidenten door de week gebeurde (zie tabellen 32 en 33). Wanneer het ging om eenmalige incidenten, dan bleek dat zowel fysiek als seksueel geweld zich eerder in het weekend dan in de week voordeden. Verbaal en materieel geweld vonden eerder gedurende wekdagen plaats. Wat de herhaalde incidenten betrof, bleek dat fysiek en seksueel geweld zich vaker zowel door de week als in het weekend voordeden, in vergelijking met verbaal en materieel geweld.

TABEL 32: MOMENT ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT, IN HET GEVAL VAN EEN EENMALIG INCIDENT (N=, SKIPS=461, MISSINGS=79)

Moment ergste incident	N	%
Door de week	394	45,7%
In het weekend	298	34,6%
Weet ik niet	170	19,7%
Totaal	862	100%

TABEL 33: MOMENT ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT, IN HET GEVAL VAN EEN HERHAALD INCIDENT (N=326, SKIPS=997, MISSINGS=79)

Moment ergste incident	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Door de week	165	50,6%	161	49,4%	326	100%
In het weekend	29	8,9%	297	91,1%	326	100%
Zowel door de week als in het weekend	108	33,1%	218	66,9%	326	100%
Weet ik niet	24	7,4%	302	92,6%	326	100%

4.9.4 LOCATIE ERGSTE INCIDENT

Vervolgens werd nagegaan waar het ergste incident zich voorgedaan had. Allereerst werd in de vragenlijst gepeild naar de postcode of gemeente. Deze informatie werd omgevormd tot de provincie waar het ergste incident zich voorgedaan had. Daarnaast werd gepeild naar de meer specifieke locatie.

TABEL 34: PROVINCIE ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT (N=1153, SKIPS=134, MISSINGS=115)

Provincie ergste incident	Verbaal geweld		Fysiek geweld		Materieel geweld		Seksueel geweld		Algemeen geweld	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
West-Vlaanderen	89	10,1%	11	10,0%	5	16,7%	18	13,4%	123	10,7%
Oost-Vlaanderen	205	23,3%	31	28,2%	8	26,7%	39	29,1%	283	24,5%
Antwerpen	190	21,6%	26	23,6%	9	30,0%	24	17,9%	249	21,6%
Vlaams-Brabant	80	9,1%	8	7,3%	3	10,0%	10	7,5%	101	8,8%
Limburg	87	9,9%	6	5,5%	2	6,7%	4	3,0%	99	8,6%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	68	7,7%	21	19,1%	1	3,3%	7	5,2%	97	8,4%
Ik weet het niet	160	18,2%	7	6,4%	2	6,7%	32	23,9%	201	17,4%
Totaal	879	100%	110	100%	30	100%	134	100%	1153	100%

Holebigeweld is verspreid over heel Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Alle types van geweld (verbaal, fysiek, materieel, en seksueel) kwamen voor in alle Vlaamse provincies en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie tabel 34). Maar het dient opgemerkt te worden dat deze tabel eigenlijk weinig of niks zegt over de ruimtelijke verspreiding van homonegatief geweld. Aangezien de steekproef niet representatief getrokken werd, kan het zijn dat meer mensen deelgenomen hebben uit een bepaalde gemeente of stad. Deze tabel zegt dus niet dat in Oost-Vlaanderen meer geweld tegenover holebi's bestaat, dan in pakweg Antwerpen of Limburg.

Vervolgens werd gevraagd naar de meer specifieke locatie waar het geweld zich voorgedaan had. De respondenten die eerder hadden aangegeven dat het om een herhaald incident ging,

konden meerdere antwoordcategorieën aankruisen. Voor degenen bij wie het om een eenmalig incident ging, was dit niet het geval. Aan hen werd gevraagd om slechts één antwoordoptie aan te duiden. Daarom werden ook hier aparte tabellen weergegeven voor eenmalige en herhaalde incidenten.

TABEL 35: SPECIFIEKE LOCATIE ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT, IN HET GEVAL VAN EEN EENMALIG INCIDENT (N=861, SKIPS=461, MISSINGS=80)

Locatie ergste incident	N	%
Op de openbare weg of een voor het publiek toegankelijke plaats (straat, park, ...)	218	25,3%
Op school	124	14,4%
In cafés of uitgaansgelegenheden met een overwegend hetero-publiek	108	12,5%
In de omgeving van je woonst (je straat, je woonwijk, ...)	82	9,5%
Bij jou thuis (of op kot, tweede woning, eigen tuin of garage, hal appartement, ...)	74	8,6%
Andere plaats	70	8,1%
Bij vrienden of familie thuis	43	5,0%
In cafés of uitgaansgelegenheden met een overwegend holebi-publiek	38	4,4%
Op het werk	35	4,1%
In het openbaar vervoer (tram, bus, trein, vliegveld, station, ...)	26	3,0%
Niet echt op een plaats, maar via het internet of per gsm of telefoon	24	2,8%
In openbare gebouwen (bibliotheek, gemeentehuis, ...)	9	1,0%
In een winkel	5	0,6%
Bij je sportvereniging, sportzaal, sportveld	5	0,6%
Totaal	861	100%

TABEL 36: SPECIFIEKE LOCATIE ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT, IN HET GEVAL VAN EEN HERHAALD INCIDENT (N=328, SKIPS=996, MISSINGS=78)

Locatie ergste incident	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Op school	155	47,3%	173	52,7%	328	100%
Bij jou thuis (of op kot, tweede woning, eigen tuin of garage, hal appartement, ...)	72	22,0%	256	78,0%	328	100%
In cafés of uitgaansgelegenheden met een overwegend hetero-publiek	59	18,0%	269	82,0%	328	100%
In de omgeving van je woonst (je straat, je woonwijk, ...)	55	16,8%	273	83,2%	328	100%
Bij vrienden of familie thuis	51	15,5%	277	84,5%	328	100%
Op de openbare weg of een voor het publiek toegankelijke plaats (straat, park, ...)	48	14,6%	280	85,4%	328	100%

Op het werk	41	12,5%	287	87,5%	328	100%
Andere plaats	34	10,4%	294	89,6%	328	100%
In het openbaar vervoer (tram, bus, trein, vliegveld, station, ...)	33	10,1%	295	89,9%	328	100%
Niet echt op een plaats, maar via het internet of per gsm of telefoon	22	6,7%	306	93,3%	328	100%
In openbare gebouwen (bibliotheek, gemeentehuis, ...)	13	4,0%	315	96,0%	328	100%
In een winkel	13	4,0%	315	96,0%	328	100%
Bij je sportvereniging, sportzaal, sportveld	13	4,0%	315	96,0%	328	100%
In cafés of uitgaansgelegenheden met een overwegend holebi-publiek	12	3,7%	316	96,3%	328	100%

De eenmalige incidenten deden zich het vaakst voor op de openbare weg of in de schoolcontext (zie tabel 35). Terwijl de herhaalde incidenten zich het vaakst voordeden in de schoolcontext of bij de respondenten thuis (zie tabel 36). De locatie van het incident was dus wel enigszins gerelateerd aan de aard van het incident. Zowel de eenmalige als de herhaalde incidenten leken zich relatief vaak af te spelen in de schoolcontext of in het uitgangseven met een overwegend hetero-publiek.

4.9.5 SLACHTOFFERS VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT

Na de vragen over de locatie van het ergste incident, kwam de vraag of men in het bijzijn van anderen was op het moment dat het incident plaatsvond. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er een lichtjes andere vraagstelling gehanteerd werd voor eenmalige of herhaaldelijk gebeurde incidenten. Maar telkens waren meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk, daarom werden de frequenties voor de eenmalige en de herhaalde incidenten hier wel samen weergegeven (zie tabel 37). Vier op tien respondenten gaf aan dat zij (vaak) alleen waren toen het incident zich voordeed. Het minst vaak rapporteerde men dat men in het bijzijn van heterovrienden was.

TABEL 37: AANTAL SLACHTOFFERS VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT (N=1176, SKIPS=134, MISSINGS=92)

Aantal slachtoffers	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Ik was alleen toen het incident zich voordeed / Vaak was ik alleen toen het incident zich voordeed	475	40,4%	701	59,6%	1176	100%
Ik was in het bijzijn van andere kennissen of familieleden / Vaak was ik in het bijzijn van andere kennissen of familieleden	270	23,0%	906	77,0%	1176	100%
Ik was in het bijzijn van mijn partner / Vaak was ik in het bijzijn van mijn partner	269	22,9%	907	77,1%	1176	100%
Ik was in het bijzijn van heterovrienden / Vaak was ik in het bijzijn van heterovrienden	254	21,6%	922	78,4%	1176	100%
Ik was in het bijzijn van holebivrienden / Vaak was ik in het bijzijn van holebivrienden	127	10,8%	1049	89,2%	1176	100%

4.9.6 WAAROM HOMOFOOB?

Er werd aan de respondenten gevraagd waarom zij ervan uitgingen dat het ergste incident gericht was tegen hun seksuele geaardheid. Waarom geloofden zij dat het om een homofob of homonegatief incident ging? Er werden negen antwoordcategorieën gegeven, maar men kon steeds meerdere mogelijkheden aanduiden.

TABEL 38: ERGSTE INCIDENT ALS HOMONEGATIEF GEPERCIPEERD (N=1178, SKIPS=134, MISSINGS=90)

Ergste incident als homonegatief gepercipieerd	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Omwille van wat er gezegd werd	777	66,0%	401	34,0%	1178	100%
Omwille van het gedrag van de daders (bijvoorbeeld gebaren)	354	30,1%	824	69,9%	1178	100%
Omdat ik zichtbaar holebi was door de aanwezigheid van mijn partner	197	16,7%	981	83,3%	1178	100%
Ik sta bekend als holebi	197	16,7%	981	83,3%	1178	100%
Ik veronderstel het	171	14,5%	1007	85,5%	1178	100%
Andere reden	125	10,6%	1053	89,4%	1178	100%
Omdat ik zichtbaar holebi was door mijn kledij/uiterlijk	80	6,8%	1098	93,2%	1178	100%
Omdat ik met andere holebi's samen was	70	5,9%	1108	94,1%	1178	100%
Omdat ik van een holebicafé / holebifuiw kwam	44	3,7%	1134	96,3%	1178	100%

De meeste respondenten leidden af dat het incident gericht was tegen hun seksuele voorkeur omwille van hetgeen gezegd werd, of omwille van het gedrag van de dader. Niet iedereen was helemaal zeker over de aard van het incident. Ongeveer 15% van de respondenten gaf aan dat zij 'veronderstelden' dat het incident gericht was tegen hun seksuele oriëntatie (zie tabel 38).

4.9.7 AANLEIDING ERGSTE INCIDENT

Na de vraag over het homonegatieve karakter van het incident, werd aan de respondenten gevraagd wat volgens hen de aanleiding was van het incident. Men kon telkens meerdere antwoordcategorieën aanduiden. Vier op tien respondenten geloofde dat er geen bijzondere aanleiding was voor het incident. Toch haalde één derde van hen aan dat de loutere vaststelling van zijn of haar seksuele oriëntatie de aanleiding vormde voor het incident. Een voorafgaande ruzie of opmerking van een metgezel, werd het minst vaak gerapporteerd (zie tabel 39).

TABEL 39: AANLEIDING ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT (N=1168, SKIPS=134, MISSINGS=100)

Aanleiding ergste incident	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Niks bijzonders	467	40,0%	701	60,0%	1168	100%
De vaststelling van mijn holebi-identiteit of achtergrond	396	33,9%	772	66,1%	1168	100%

Andere aanleiding	184	15,8%	984	84,2%	1168	100%
Omdat de dader dronken was	138	11,8%	1030	88,2%	1168	100%
Mijn gedrag of dat van mijn metgezel	118	10,1%	1050	89,9%	1168	100%
Mijn kledij/uiterlijk of dat van mijn metgezel	89	7,6%	1079	92,4%	1168	100%
Ruzie met deze persoon/personen om iets anders	73	6,2%	1095	93,8%	1168	100%
Een opmerking van mij of van mijn metgezel	60	5,1%	1108	94,9%	1168	100%

4.10 DADERS VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT

Het daderprofiel dat hier opgesteld werd, werd bekomen aan de hand van slachtofferrapportering. Het is voor de slachtoffers echter niet altijd gemakkelijk om een concreet beeld te krijgen van de dader (Buijs et al., 2009), zeker niet wanneer het om meerdere onbekende daders gaat die in een kortstondig incident betrokken zijn. Daarbij komt dat kenmerken zoals leeftijd en etnisch culturele achtergrond niet altijd duidelijk uiterlijk waarneembaar zijn, wat voor een vertekening kan zorgen.

4.10.1 AANTAL DADERS

Allereerst werd aan de respondenten gevraagd hoeveel daders er bij het incident betrokken waren, waarbij men slechts één antwoordmogelijkheid kon aanduiden. Bovendien werd de antwoordmogelijkheid 'niet van toepassing' aangeboden, vooral om de respondenten die het incident niet zozeer bekeken in termen van 'daders en slachtoffers' een antwoordoptie te kunnen aanbieden en zo uitval te voorkomen.

Ongeveer 40% van de incidenten werd uitgevoerd door één dader, 45% van de incidenten kende twee of meerdere daders, en 9% van de respondenten stelde dat zij niet wisten hoeveel daders er betrokken waren. Wanneer we de verschillende geweldtypes afzonderlijk bekeken, dan zagen we dat daders vaker alleen handelden in het geval van verbaal en seksueel geweld. Wat betreft materieel geweld, bleek dat 40% van de respondenten niet wist met hoeveel de daders waren. Dit kan verklaard worden door de aard van materieel geweld, waarbij rechtstreeks contact tussen dader en slachtoffer niet noodzakelijk is. Bij fysiek geweld waren het vaakst vier of meerdere daders betrokken (zie tabel 40).

TABEL 40: AANTAL DADERS ERGSTE HOMONEGATIEF INCIDENT (N=1181, SKIPS=134, MISSINGS=87)

Aantal daders	Verbaal geweld		Fysiek geweld		Materieel geweld		Seksueel geweld		Algemeen geweld	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eén dader	314	34,9%	30	27,0%	8	26,7%	108	77,1%	460	39,0%
Twee daders	171	19,0%	22	19,8%	4	13,3%	14	10,0%	211	17,9%
Drie daders	115	12,8%	20	18,0%	1	3,3%	7	5,0%	143	12,1%
Vier of meer daders	147	16,3%	32	28,8%	2	6,7%	6	4,3%	187	15,8%

Weet ik niet	88	9,8%	6	5,4%	12	40,0%	2	1,4%	108	9,1%
Niet van toepassing	65	7,2%	1	0,9%	3	10,0%	3	2,1%	72	6,1%
Totaal	900	100%	111	100%	30	100%	140	100%	1181	100%

4.10.2 BEKENDHEID VAN DE DADER

Vervolgens werd nagegaan of de dader of daders bekenden waren voor het slachtoffer. De vraagstelling werd lichtjes gewijzigd voor de respondenten die aangaven dat zij met meerdere daders te maken kregen. In 45% van de gevallen bleek de dader geen bekende te zijn voor het slachtoffer, terwijl de dader in de helft van de gevallen wel een bekende was. Voor fysiek en materieel geweld bleek de dader vaker een onbekende te zijn, dan dat het om een bekend persoon ging (zie tabel 41).

TABEL 41: BEKENDHEID VAN DE DADER VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT (N=1194, SKIPS=134, MISSINGS=74)

Was deze dader een bekende van jou? / Waren deze daders (of minstens één ervan) bekenden van jou?	Verbaal geweld		Fysiek geweld		Materieel geweld		Seksueel geweld		Algemeen geweld	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Neen	381	41,9%	86	77,5%	10	31,3%	59	41,8%	536	44,9%
Ja	482	53,0%	23	20,7%	8	25,0%	74	52,5%	587	49,2%
Niet van toepassing	47	5,2%	2	1,8%	14	43,8%	8	5,7%	71	5,9%
Totaal	910	100%	111	100%	32	100%	141	100%	1194	100%

Aan de personen die aangaven dat het over een bekende dader ging, werden bijkomende vragen gesteld. Er werd geprobeerd om beter inzicht te verwerven in wie deze dader dan wel was. Er werden 15 antwoordcategorieën aangeboden, die weergegeven werden in tabellen 42 en 43. De personen die eerder hadden aangegeven dat het om één dader ging, kregen slechts één antwoordmogelijkheid, terwijl de personen die aangaven dat het om meerdere daders ging, ook meerdere antwoordmogelijkheden kregen. Daarom werd er voor geopteerd om de tabellen apart weer te geven voor de incidenten waarbij slechts één of meerdere daders betrokken waren.

TABEL 42: BEKENDHEID VAN DE DADER VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT, IN HET GEVAL VAN ÉÉN DADER (N=280, SKIPS=1046, MISSINGS=76)

Dader ergste incident	N	%
Een kennis/vriend	66	23,6%
Een medestudent	44	15,7%
Mijn vader en/of moeder (inclusief stief- of schoonouders)	32	11,4%
Een collega of overste op het werk	26	9,3%

Een andere bekende	25	8,9%
Een ander familielid	22	7,9%
Iemand uit mijn buurt	17	6,1%
Mijn (ex)partner uit een heteroseksuele relatie	14	5,0%
Niet van toepassing	12	4,3%
Mijn (ex)partner uit een homoseksuele/lesbische relatie	7	2,5%
Mijn buur	6	2,1%
Een andere huisgenoot	4	1,4%
Een internetcontact	4	1,4%
Iemand van de hulpverlening (arts, psycholoog, verpleging, ...)	1	0,4%
Mijn huisbaas	0	0,0%
Totaal	280	100%

TABEL 43: BEKENDHEID VAN DE DADER VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT, IN HET GEVAL VAN MEERDERE DADERS (N=369, SKIPS=949, MISSINGS=84)

Dader ergste incident	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Een medestudent	189	51,2%	180	48,8%	369	100%
Een kennis/vriend	92	24,9%	277	75,1%	369	100%
Iemand uit mijn buurt	45	12,2%	324	87,8%	369	100%
Niet van toepassing	41	11,1%	328	88,9%	369	100%
Een andere bekende	34	9,2%	335	90,8%	369	100%
Mijn vader en/of moeder (inclusief stief- of schoonouders)	26	7,0%	343	93,0%	369	100%
Een collega of overste op het werk	25	6,8%	344	93,2%	369	100%
Een ander familielid	18	4,9%	351	95,1%	369	100%
Mijn buur	8	2,2%	361	97,8%	369	100%
Een internetcontact	7	1,9%	362	98,1%	369	100%
Mijn (ex)partner uit een homoseksuele/lesbische relatie	8	2,2%	361	97,8%	369	100%
Mijn (ex)partner uit een heteroseksuele relatie	4	1,1%	365	98,9%	369	100%
Een andere huisgenoot	4	1,1%	365	98,9%	369	100%
Mijn huisbaas	0	0%	369	100%	369	100%
Iemand van de hulpverlening (arts, psycholoog, verpleging, ...)	0	0%	369	100%	369	100%

Zowel voor wat betreft de incidenten die uitgevoerd werden door één dader, als voor de incidenten die uitgevoerd werden door meerdere daders, bleek dat deze bekende daders het vaakst medestudenten of kennissen/vrienden waren (zie tabellen 42 en 43).

4.10.3 GESLACHT VAN DE DADER

Vervolgens werd gevraagd naar het geslacht van de dader. De antwoordmogelijkheden werden aangepast voor de respondenten die aangaven dat het om meerdere daders ging. Daarom werden ook hier de tabellen opgesplitst.

TABEL 44: GESLACHT VAN DE DADER VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT, IN HET GEVAL VAN ÉÉN DADER (N=458, SKIPS=861, MISSINGS=83)

Geslacht van de dader	N	%
Man	370	80,8%
Vrouw	75	16,4%
Weet ik niet	4	0,9%
Niet van toepassing	9	2,0%
Totaal	458	100%

TABEL 45: GESLACHT VAN DE DADER VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT, IN HET GEVAL VAN MEERDERE DADERS (N=722, SKIPS=592, MISSINGS=88)

Geslacht van de dader	N	%
Enkel mannen	484	67,0%
Enkel vrouwen	38	5,3%
Zowel mannen als vrouwen	145	20,1%
Weet ik niet	22	3,0%
Niet van toepassing	33	4,6%
Totaal	722	100%

De daders waren vaker mannen dan vrouwen, zowel wanneer het ging om één enkele dader als wanneer het ging om meerdere daders. Als we kijken naar de incidenten waarbij meerdere daders betrokken zijn, dan zien we dat slechts 5% van de groepen exclusief uit vrouwen bestond, en dat 20% van de respondenten rapporteerde over een gemengde dadergroep (zie tabellen 44 en 45). Wanneer we de verschillende types van geweld bekeken, dan zagen we dat zowel voor verbaal, fysiek, materieel als seksueel geweld, de daders (exclusief) mannelijk waren. Enkel wanneer het gaat over materieel geweld met meerdere daders, bleek dat de slachtoffers meestal niet wisten wat het geslacht van de daders was. Dit kan te wijten zijn aan de aard van materieel geweld, waarbij dader en slachtoffer geen rechtstreeks contact moeten hebben.

4.10.4 LEEFTIJD VAN DE DADER

Naast het geslacht van de daders gingen we ook de gepercipieerde leeftijd na. Respondenten die slechts één dader meldden, konden ook slechts één antwoordcategorie aanduiden. Respondenten die meerdere daders rapporteerden, konden meerdere antwoordcategorieën aanvinken. Daarom werden de tabellen apart weergegeven voor incidenten met één dader en incidenten met meerdere daders (zie tabellen 45 en 46).

Een kleine minderheid van de daders bleek jonger dan 14 jaar ingeschat te worden. De meeste respondenten schatten de respondenten binnen de leeftijdsklasse van de 14- tot 30 jarigen. De jonge leeftijd van de daders kan gerelateerd zijn aan de relatief jonge leeftijd van de respondenten. Zoals eerder aangehaald bleek de schoolomgeving een belangrijke context te zijn waarin homonegatief geweld zich voordeed. In dergelijke context behoren daders dan grotendeels tot dezelfde leeftijdsklasse als de slachtoffers. Ook daders ouder dan 50 jaar, leken relatief weinig gerapporteerd te worden. Dit was zowel het geval voor de incidenten waar slechts één dader bij betrokken was, als voor de incidenten waarbij meerdere daders betrokken waren (zie tabellen 46 en 47). Uit verdere analyse van deze data bleek dat 80% van de respondenten die met meerdere daders in aanraking kwamen, toch slechts één leeftijdscategorie aangeduid hadden. Dit wijst er op dat de dadergroepen relatief homogeen samengesteld waren met betrekking tot leeftijd. Iets minder dan 18% van de respondenten had twee leeftijdscategorieën aangeduid, en 2% had meer dan twee leeftijdscategorieën aangeduid.

TABEL 46: LEEFTIJD VAN DE DADER VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT, IN HET GEVAL VAN ÉÉN DADER (N=458, SKIPS=860, MISSINGS=84)

Leeftijd van de dader	Algemeen geweld	
	N	%
Jonger dan 14 jaar	9	2,0%
14 tot 20 jaar	104	22,7%
21 tot 30 jaar	137	29,9%
31 tot 40 jaar	81	17,7%
41 tot 50 jaar	62	13,5%
Ouder dan 50 jaar	48	10,5%
Weet ik niet	16	3,5%
Niet van toepassing	1	0,2%
Totaal	458	100%

TABEL 47: LEEFTIJD VAN DE DADERS VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT, IN HET GEVAL VAN MEERDERE DADERS (N=723, SKIPS=592, MISSINGS=87)

Impact van het ergste incident	Ja		Nee		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Jonger dan 14 jaar	47	6,5%	676	93,5%	723	100%
14 tot 20 jaar	390	53,9%	333	46,1%	723	100%
21 tot 30 jaar	261	36,1%	462	63,9%	723	100%
31 tot 40 jaar	69	9,5%	654	90,5%	723	100%
41 tot 50 jaar	36	5,0%	687	95,0%	723	100%
Ouder dan 50 jaar	23	3,2%	700	96,8%	723	100%
Weet ik niet	40	5,5%	683	94,5%	723	100%
Niet van toepassing	36	5,0%	687	95,0%	723	100%

4.10.5 GEPERCIPIERDE ETNISCHE ACHTERGROND VAN DE DADER

Een vijfde kenmerk dat bevestigd werd om een daderprofiel op te stellen is etnische achtergrond. Er werden 11 antwoordcategorieën aangeboden aan de respondenten, waaronder de 8 meest voorkomende nationaliteiten in België, aangevuld met de categorieën 'weet ik niet', 'niet van toepassing' en 'andere'. De respondenten die eerder aangegeven hadden dat het om één dader ging, konden slechts één antwoordmogelijkheid aanvinken. De respondenten die aangegeven hadden dat het om meerdere daders ging, konden meerdere antwoordopties aanvinken. De tabellen werden daarom wederom opgesplitst weergegeven naar het aantal daders.

De overgrote meerderheid van de daders werd ingeschat als Belgen. De 'weet ik niet' categorie scoorde bovendien ook vrij hoog, vooral bij de incidenten waarbij slechts één dader betrokken was. Wanneer er meerdere daders bij het incident betrokken waren, werden de daders ook redelijk frequent ingeschat als Marokkaans of Turks. Eén derde van de respondenten gaf aan dat minstens één van de daders van Marokkaanse origine was, terwijl 15% aangaf dat er één of meerdere Turkse daders bij het incident betrokken waren (zie tabellen 48 en 49). Ook wanneer we de types van geweld afzonderlijk bekeken dan zagen we dat, voor alle categorieën, de dader het vaakst als Belg werd gepercipieerd. Er is slechts één uitzondering; voor de fysieke incidenten met meerdere daders, werden net iets meer Marokkaanse (N=41) dan Belgische daders (N=39) gerapporteerd.

Uit verdere analyse van deze data bleek dat bijna 80% van de respondenten die met meerdere daders in aanraking kwamen, slechts één antwoordmogelijkheid aangeduid hadden. Dit wijst er op dat de dadergroepen relatief homogeen samengesteld waren met betrekking tot etnische achtergrond. Toch had 14% van de respondenten twee categorieën van etnische achtergrond aangeduid, en 7% had meer dan twee categorieën aangeduid.

TABEL 48: ETNISCHE ACHTERGROND VAN DE DADER, IN HET GEVAL VAN ÉÉN DADER (N=458, SKIPS=859, MISSINGS=85)

Etnische achtergrond van de dader	N	%
Belg	329	71,8%
Weet ik niet	39	8,5%
Marokkaans	39	8,5%
Anders	25	5,5%
Italiaans	8	1,7%
Turks	6	1,3%
Frans	4	0,9%
Nederlands	4	0,9%
Niet van toepassing	2	0,4%
Pools	2	0,4%
Spaans	0	0,0%
Totaal	458	100%

TABEL 49: ETNISCHE ACHTERGROND VAN DE DADER, IN HET GEVAL VAN MEERDERE DADERS (N=724, SKIPS=592, MISSINGS=86)

Etnische achtergrond van de dader	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Belg	428	59,1%	296	40,9%	724	100%
Marokkaans	220	30,4%	504	69,6%	724	100%
Turks	106	14,6%	618	85,4%	724	100%
Weet ik niet	87	12,0%	637	88,0%	724	100%
Anders	26	3,6%	698	96,4%	724	100%
Niet van toepassing	34	4,7%	690	95,3%	724	100%
Nederlands	15	2,1%	709	97,9%	724	100%
Pools	9	1,2%	715	98,8%	724	100%
Italiaans	7	1,0%	717	99,0%	724	100%
Frans	7	1,0%	717	99,0%	724	100%
Spaans	1	0,1%	723	99,9%	724	100%

4.11 EMOTIONELE EN FYSIEKE GEVOLGEN VAN HET INCIDENT

4.11.1 IMPACT VAN HET INCIDENT

Om de nasleep van het ergste incident in te schatten, werd allereerst gevraagd welke impact het voorval gehad heeft op de respondenten. Iedereen kon meerdere antwoordcategorieën aanduiden. De gerapporteerde incidenten bleken voornamelijk een emotionele impact te hebben. Een lichamelijke impact werd veel minder vaak gerapporteerd, wat ook logisch is aangezien het merendeel van de ergste incidenten verbaal geweld betrof. Bovendien bleek dat homonegatief geweld leidde tot vermijdende coping. Eén op drie van de respondenten gaf aan dat ze geneigd waren bepaalde personen te mijden, een kwart van hen rapporteerde bepaalde plaatsen uit de weg te gaan, en één vijfde van de respondenten gaf aan dat ze ook bepaalde gesprekken vermeden. Bovendien bleek ook dat vier op tien respondenten zich minder veilig voelden na het ergste incident (zie tabel 50).

TABEL 50: IMPACT VAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT (N=1167, SKIPS=134, MISSINGS=101)

Impact van het ergste incident	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Het had een emotionele impact (boosheid, angst, verdriet, ...)	918	78,7%	249	21,3%	1167	100%
Het zorgde ervoor dat ik mij minder veilig voel	458	39,2%	709	60,8%	1167	100%
Het zorgde ervoor dat ik bepaalde personen ging mijden	336	28,8%	831	71,2%	1167	100%
Het zorgde ervoor dat ik bepaalde plaatsen ging mijden	294	25,2%	873	74,8%	1167	100%
Het zorgde ervoor dat ik mij niet meer durf uiten zoals ik mij voel	235	20,1%	932	79,9%	1167	100%
Het zorgde ervoor dat ik bepaalde gesprekken ging mijden	227	19,5%	940	80,5%	1167	100%
Het zorgde ervoor dat ik meer problemen heb met mijn seksuele voorkeur	214	18,3%	953	81,7%	1167	100%
Andere	163	14,0%	1004	86,0%	1167	100%
Het had een lichamelijke impact (pijn, kwetsuren, blauwe plekken, ...)	123	10,5%	1044	89,5%	1167	100%

Onveiligheidsgevoelens werden eerder al apart bevraagd in de vragenlijst (de frequenties van deze variabele werden reeds weergegeven in tabel 12). Hier werd de relatie tussen het ervaren van geweld en onveiligheidsgevoelens meer in de diepte nagegaan aan de hand van T-testen.

Het bleek dat de personen die verbaal geweld ervaren hadden inderdaad significant meer onveiligheidsgevoelens vertoonden dan de respondenten die geen verbaal geweld ervaren hadden. Hetzelfde gold voor de respondenten die fysiek, materieel en seksueel geweld rapporteerden, zij ervoeren significant meer onveiligheidsgevoelens dan de respondenten die geen fysiek, materieel en seksueel geweld rapporteerden (zie tabel 51).

TABEL 51: KRUISTABEL VAN TYPE GEWELD NAAR SCORE OP DE SCHAAL VAN ONVEILIGHEIDSGEVOELENS (N=1402, MISSINGS=0)

Type geweld		Onveiligheidsgevoelens			
		N	\bar{X}	SD	T-test p-waarde
Verbaal geweld	Neen	154	0,49	0,659	1,60*** (0,000)
	Ja	1248	1,12	0,750	
Fysiek geweld	Neen	966	0,89	0,694	40,61*** (0,000)
	Ja	436	1,39	0,83	
Materieel geweld	Neen	1098	0,96	0,709	56,51*** (0,000)
	Ja	304	1,38	0,866	
Seksueel geweld	Neen	826	0,92	0,689	33,27*** (0,000)
	Ja	576	1,23	0,829	
Algemeen geweld	Neen	134	0,49	0,646	1,13*** (0,000)
	Ja	1268	1,11	0,753	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

4.11.2 ERGSTE ASPECT AAN HET INCIDENT

Vervolgens werd ook nagegaan wat de respondenten zelf als het ergste aspect van het homonegatieve incident beschouwden. Aangezien het over het 'ergste aspect' ging, werd men gedwongen om slechts één antwoordmogelijkheid aan te vinken. Vier op tien respondenten rapporteerden dat ze het ergste vonden dat het incident gericht was naar hun seksuele voorkeur. Een mogelijke reden hiervoor is dat het gaat om een heel persoonlijk kenmerk, dat vaak deel uitmaakt van de eigen levensstijl en identiteit, en dus moeilijk te omzeilen is.

TABEL 52: ERGSTE ASPECT AAN HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT (N=1164, SKIPS=134, MISSINGS=104)

Impact van het ergste incident	N	%
Dat het gericht was naar mijn seksuele oriëntatie, een persoonlijk kenmerk	459	39,4%
De beledigende woorden	254	21,8%
Andere	119	10,2%
De fysieke aspecten	102	8,8%
Dat de dader iemand is die ik ken	84	7,2%
Dat de omstaanders niet reageerden	84	7,2%
Dat er vrienden of kennissen van mij bij betrokken raakten	43	3,7%
Dat ik achteraf slecht opgevangen werd in mijn omgeving of bij de politie	19	1,6%
Totaal	1164	100%

4.11.3 INLICHTEN SOCIAAL NETWERK NA EEN HOMONEGATIEF INCIDENT

In de vragenlijst werd gepeild welke instanties men allemaal op de hoogte had gebracht van het ergste incident. Er werden 18 antwoordcategorieën voorzien die verschillende personen of instanties omvatten, en die allen konden beantwoord worden met 'ja' of 'neen'. Men bleek het vaakst heterovrienden, holebivrienden, een partner en familieleden in te lichten. Officiële instanties zoals centra voor slachtofferhulp of het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding werden veel minder frequent gecontacteerd. Een mogelijke reden hiervoor sluit aan bij de redenen waarom mensen geen politie contacteerden, namelijk omdat zij het gevoel hadden dat ze het zelf konden oplossen, of omdat ze hetgeen dat gebeurd was achter zich wilden laten. Een andere mogelijkheid is dat deze instanties misschien weinig bekendheid genieten bij de respondenten.

Wanneer we vervolgens het aantal waarden 'neen' optelden voor alle respondenten, werd duidelijk dat 169 respondenten (14,4%) aangaf geen enkele van de genoemde instanties ingelicht te hebben. Dus, ongeveer één op zeven respondenten heeft niemand ingelicht over het ergste incident. Hierbij komt dat, wanneer men anderen niet op de hoogte brengt van een bepaald incident, de kans op hulp of steun ook veel kleiner is.

Voor elke instantie waarmee men aangaf contact opgenomen te hebben, kreeg men de vraag hoe tevreden men precies was met de reactie van deze instantie. Deze vraag kon men telkens beantwoorden aan de hand van een 5-punt Likertschaal die liep van 'ontevreden' tot 'tevreden'. De relatieve frequenties werden steeds berekend op basis van het aantal respondenten dat een bepaald item ingevuld had.

Driekwart van de respondenten leek eerder tevreden tot tevreden te zijn met de reactie die men kreeg van de instantie die men ingelicht had. Men leek het meest tevreden met de reactie die men kreeg van zijn of haar partner, van holebivrienden of van iemand op het werk. Men leek meer ontevreden te zijn met de reactie van de vakbond, de holebifoon, een lokaal discriminatiemeldpunt, politiediensten en het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (zie tabel 53). Maar het moet worden gezegd dat het over eerder kleine aantallen respondenten gaat die contact opnamen met deze officiële instanties. De respondenten beriepen zich eerder beriepen op meer informele instanties (zie tabel 53). Uit tabel 54 blijkt dat men ook meer tevreden was met de reactie van dergelijke instanties.

TABEL 53: INSTANTIES DIE OP DE HOOGTE GEBRACHT WERDEN NA HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT (N=1175, SKIPS=134, MISSINGS=93)

Instantie ingelicht	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Heterovrienden	665	58,0%	482	42,0%	1147	100%
Holebivrienden	651	56,7%	498	43,3%	1149	100%
Partner	590	51,9%	546	48,1%	1136	100%
Familie	375	32,9%	765	67,1%	1140	100%
Iemand op het werk	196	17,2%	941	82,8%	1137	100%
Ik sprak er met iemand anders over	173	15,3%	957	84,7%	1130	100%
Therapeut/psycholoog	168	14,8%	964	85,2%	1132	100%

Politiediensten	118	10,4%	1017	89,6%	1135	100%
Huisarts of andere arts	117	10,3%	1016	89,7%	1133	100%
Buren	64	5,7%	1067	94,3%	1131	100%
Transgender- of holebi-organisatie	50	4,4%	1080	95,6%	1130	100%
Persoon of instantie die juridisch advies verstrekt	33	2,9%	1097	97,1%	1130	100%
Diensten voor slachtofferhulp	30	2,6%	1103	97,4%	1133	100%
Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding	23	2,0%	1108	98,0%	1131	100%
Tele-Onthaal	19	1,7%	1110	98,3%	1129	100%
Holebifoon	16	1,4%	1111	98,6%	1127	100%
Vakbond	16	1,4%	1110	98,6%	1126	100%
Lokaal discriminatiemeldpunt	15	1,3%	1114	98,7%	1129	100%

Aan alle respondenten die aangegeven hadden minstens één persoon of instantie op de hoogte gebracht te hebben, werd gevraagd waarom zij over dit voorval verteld hadden aan anderen. Er werden zeven antwoordcategorieën aangeboden, waarvan men er meerdere kon aanduiden indien deze van toepassing waren. Vooral kwaadheid bleek een grote rol te spelen in de beslissing om iemand anders op de hoogte te stellen van hetgeen hem of haar overkomen is. Iets meer dan een derde gaf aan dat zij het aan anderen verteld hadden omdat ze psychische hulp of steun nodig hadden. Een kwart van de respondenten hoopte te kunnen vermijden dat anderen hetzelfde zouden meemaken door te vertellen over het incident dat hij- of zichzelf meegemaakt had (zie tabel 55).

TABEL 54: TEVREDENHEID MET DE REACTIE VAN DE INSTANTIES DIE MEN OP DE HOOGTE HEEFT GEBRACHT

Instantie ingelicht	Mate van tevredenheid										Totaal	
	Ontevreden		Eerder ontevreden		Tussenin		Eerder tevreden		Tevreden			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Partner	24	4,1%	20	3,4%	55	9,4%	143	24,4%	344	58,7%	586	100%
Holebivrienden	13	2,0%	18	2,8%	73	11,3%	209	32,3%	334	51,6%	647	100%
Heterovrienden	21	3,2%	30	4,5%	109	16,5%	220	33,3%	280	42,4%	660	100%
Familie	24	6,5%	23	6,2%	51	13,7%	118	31,7%	156	41,9%	372	100%
Buren	4	6,3%	2	3,1%	7	10,9%	23	35,9%	28	43,8%	64	100%
Iemand op het werk	3	1,5%	11	5,6%	23	11,7%	71	36,2%	88	44,9%	196	100%
Vakbond	5	31,3%	1	6,3%	2	12,5%	4	25%	4	25%	16	100%
Huisarts of andere arts	5	4,3%	7	6,0%	25	21,4%	30	25,6%	50	42,7%	117	100%
Therapeut/psycholoog	9	5,4%	6	3,6%	27	16,2%	53	31,7%	72	43,1%	167	100%
Tele-Onthaal	2	10,5%	1	5,3%	3	15,8%	8	42,1%	5	26,3%	19	100%

Holebifoon	3	18,8%	6	37,5%	3	18,8%	4	25,0%	0	0,0%	16	100%
Transgender- of holebi-organisatie	4	8,0%	3	6,0%	6	12,0%	18	36,0%	19	38,0%	50	100%
Lokaal discriminatiemeldpunt	5	33,3%	1	6,7%	4	26,7%	3	20,0%	2	13,3%	15	100%
Politiediensten	29	24,8%	18	15,4%	21	17,9%	21	17,9%	28	23,9%	117	100%
Diensten voor slachtofferhulp	2	6,7%	2	6,7%	5	16,7%	12	40,0%	9	30,0%	30	100%
Persoon of instantie die juridisch advies verstrekt	2	6,1%	2	6,1%	7	21,2%	13	39,4%	9	27,3%	33	100%
Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding	7	30,4%	5	21,7%	3	13,0%	1	4,3%	7	30,4%	23	100%
Ik sprak er met iemand anders over	8	4,7%	4	2,3%	39	22,7%	54	31,4%	67	39,0%	172	100%

TABEL 55: MOTIVATIE WAAROM PERSOON OF INSTANTIE INGELICHT WERD OVER HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT (N=984, SKIPS=303, MISSINGS=115)

Waarom wel gemeld of verteld?	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Omdat ik erg kwaad was	603	61,3%	381	38,7%	984	100%
Omdat ik psychische hulp of steun nodig had	360	36,6%	624	63,4%	984	100%
Omdat ik wil vermijden dat anderen hetzelfde overkomt	252	25,6%	732	74,4%	984	100%
Andere reden	191	19,4%	793	80,6%	984	100%
Omdat ik wilde dat de daders bestraft werden	126	12,8%	858	87,2%	984	100%
Omdat ik medische verzorging nodig had	56	5,7%	928	94,3%	984	100%
Omdat ik een officieel bewijs wil van wat er gebeurd is	35	3,6%	949	96,4%	984	100%

Aan de respondenten die aangaven met niemand over het incident gesproken te hebben, werd een bijkomende vraag gesteld over de redenen waarom men het incident exclusief voor zichzelf gehouden had. Ook hier konden telkens meerdere redenen aangevinkt worden. Ongeveer vier op tien van de respondenten gaf aan het niet de moeite waard te vinden om over het incident te vertellen. Bijna een kwart dacht dat de situatie nog erger zou worden wanneer ze iemand anders zouden inlichten. En 24% van de respondenten gaf aan dat ze geen bijkomende vernedering wilden (zie tabel 56).

TABEL 56: MOTIVATIE WAAROM NIEMAND INGELICHT WERD OVER HET ERGSTE HOMONEGATIEVE INCIDENT (N=177, SKIPS=1121, MISSINGS=104)

Waarom niet gemeld of verteld?	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Het is te onbelangrijk om te vertellen	69	39,0%	108	61,0%	177	100%

Ik was bang dat de situatie nog erger zou worden	44	24,9%	133	75,1%	177	100%
Ik wilde geen bijkomende vernedering	42	23,7%	135	76,3%	177	100%
Ik dacht dat niemand me kon helpen	40	22,6%	137	77,4%	177	100%
Ik wilde mijn holebi-achtergrond of identiteit niet kenbaar maken	35	19,8%	142	80,2%	177	100%
Het is een privézaak	30	16,9%	147	83,1%	177	100%
Ik (we) heb(ben) het zelf opgelost	29	16,4%	148	83,6%	177	100%
Ik geloof niet dat de dader(s) gevonden en / of gestraft zou(den) worden	18	10,2%	159	89,8%	177	100%
Ik dacht dat niemand meelevend zou zijn	18	10,2%	159	89,8%	177	100%
Andere reden	17	9,6%	160	90,4%	177	100%
Ik dacht dat niemand me serieus zou nemen	16	9,0%	161	91,0%	177	100%
Ik dacht dat niemand me zou geloven	16	9,0%	161	91,0%	177	100%
Ik heb eerder slechte ervaringen met deze personen of instanties	3	1,7%	174	98,3%	177	100%

4.11.4 OPTIES VOOR HOLEBIVERENIGINGEN

Een minderheid van de respondenten contacteerde een holebi- of transgendervereniging na hetgeen hen overkomen was. Minder dan 5% van de respondenten gaf aan dit gedaan te hebben (zie tabel 53). Van degenen die wel contact opgenomen hadden met een holebivereniging, was het merendeel eerder tevreden tot tevreden (zie tabel 54). Aan degenen die aangaven geen contact opgenomen te hebben met een holebivereniging, werd gevraagd wat een holebivereniging eventueel had kunnen doen. Er werden acht antwoordmogelijkheden geboden, waarvan men er meerdere kon aanvinken. Iets meer dan vier op tien van de respondenten dachten dat een holebivereniging misschien een luisterend oor had kunnen aanbieden. Maar ongeveer evenveel respondenten gingen ervan uit dat een vereniging weinig of niks had kunnen doen.

TABEL 57: WAT HAD EEN HOLEBIVERENIGING EVENTUEEL KUNNEN DOEN? (N=1102, SKIPS=184, MISSINGS=116)

Wat had een holebivereniging eventueel kunnen doen?	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Een luisterend oor bieden (al dan niet anoniem)	466	42,3%	636	57,7%	1102	100%
Niets	452	41,0%	650	59,0%	1102	100%
Geweld registreren en maatschappelijk zichtbaar maken	304	27,6%	798	72,4%	1102	100%
Signaleren bij de politie of gespecialiseerde diensten	186	16,9%	916	83,1%	1102	100%
Lobbyen bij de overheid	184	16,7%	918	83,3%	1102	100%
Een sociaal netwerk helpen opbouwen	166	15,1%	936	84,9%	1102	100%
Andere	59	5,4%	1043	94,6%	1102	100%
Bemiddelen met de dader	50	4,5%	1052	95,5%	1102	100%

Aan de respondenten die aangaven wel een holebivereniging gecontacteerd te hebben na het incident, werd gevraagd naar hun motivatie. Er werden zeven antwoordcategorieën aangeboden, waarvan men er meerdere kon aanduiden. De meeste respondenten gaven aan dat zij een holebivereniging gecontacteerd hadden vanwege de sociale functie, het netwerk (zie tabel 58).

TABEL 58: MOTIVATIE OM EEN HOLEBIVERENIGING TE CONTACTEREN (N=49, SKIPS=184, MISSINGS=116)

Mogelijke redenen	Ja		Neen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Vanwege de sociale functie, het netwerk	32	65,3%	17	34,7%	49	100%
Omdat hun werking beter is afgesteld op wat ik nodig heb	16	32,7%	33	67,3%	49	100%
Omdat zij kunnen lobbyen bij de overheid en kunnen manifesteren	16	32,7%	33	67,3%	49	100%
Omdat ik hen beter ken	15	30,6%	34	69,4%	49	100%
Omdat er meer kans is dat ze er dan iets mee doen	10	20,4%	39	79,6%	49	100%
Omdat ik schrik heb om bij andere instanties gediscrimineerd of uitgelachen te worden	7	14,3%	42	85,7%	49	100%
Andere	7	14,3%	42	85,7%	49	100%

4.11.5 HOMONEGATIEF GEWELD, MINDERHEIDSTRESS EN MENTAAL WELBEVINDEN

Vervolgens werd nog getoetst welke gevolgen homonegatief geweld kan hebben voor de respondenten. Zo werd de relatie tussen homonegatieve incidenten en de minderheidsstressoren en de indicatoren van mentaal welbevinden nagegaan. Uit de literatuurstudie bleek immers dat de ervaring van antihomoseksueel geweld mogelijks kan leiden tot verhoogd geïnternaliseerd stigma. Door deze geweldsincidenten wordt holebiseksualiteit ervaren als een bron van pijn en straf, eerder dan van intimiteit en liefde (Garnets et al., 1990; Pilkington & D'Augelli, 1995). Bovendien zou homonegatief geweld gerelateerd zijn al allerlei negatieve mentale gezondheidssuitkomsten (D'Augelli et al., 2002; Huebner et al., 2004; Savin-Williams, 1994; Willis, 2004).

Op basis van de T-testen en de Chi²-test die uitgevoerd werd, bleek dat het al dan niet ervaren van homonegatief geweld wel degelijk gerelateerd is aan de indicatoren van welbevinden en minderheidsstress. Zo blijkt allereerst dat de respondenten die wel homonegatief geweld ervaren hadden, er een significant lagere zelfwaardering op nahielden in vergelijking met de respondenten die geen homonegatieve incidenten meegemaakt hadden (zie tabel 59). Bovendien hebben de respondenten die geen homonegatief geweld ervaren hadden, een significant betere mentale gezondheid, in vergelijking met degenen die geen geweld ervaren hadden (zie tabel 60). Verder werd duidelijk dat degenen die homonegatieve incidenten meegemaakt hadden, ook significant vaker zelfmoordgedachten hadden gehad, in vergelijking met degenen die geen geweld ervaren hadden (zie tabel 61). Wat betreft de minderheidsstressoren, vonden we enkel een verband terug tussen de ervaring van geweld en stigmabewustzijn. Degenen die wel homonegatieve incidenten ervaren hadden, waren zich meer bewust van hun eigen gestigmatiseerde status, in vergelijking met degenen die geen

geweld ervaren hadden (zie tabel 63). Voor geïnternaliseerde homonegativiteit vonden we geen gelijkaardige effecten terug (zie tabel 62).

TABEL 59: T-TEST VAN DE RELATIE TUSSEN HET AL DAN NIET ERVAREN HEBBEN VAN HOMONEGATIEF GEWELD EN ROSENBERG'S SELF ESTEEM SCALE (N=1402)

Homonegatief geweld	Self-Esteem			T-test (p-waarde)
	N	\bar{X}	SD	
Geen homonegatief geweld ervaren	134	3,13	0,77	2,70** (0,007)
Wel homonegatief geweld ervaren	1268	2,92	0,84	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

TABEL 60: T-TEST VAN DE RELATIE TUSSEN HET AL DAN NIET ERVAREN HEBBEN VAN HOMONEGATIEF GEWELD EN DE 5-ITEM MENTAL HEALTH INVENTORY (N=1402)

Homonegatief geweld	Mental Health			T-test (p-waarde)
	N	\bar{X}	SD	
Geen homonegatief geweld ervaren	134	3,64	0,86	4,38*** (0,000)
Wel homonegatief geweld ervaren	1268	3,27	0,94	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

TABEL 61: CHI²-TEST VAN DE RELATIE TUSSEN HET AL DAN NIET ERVAREN HEBBEN VAN HOMONEGATIEF GEWELD EN ZELFMOORDGEDACHTEN (N=1402)

Homonegatief geweld	Zelfmoordgedachten				Chi ² -test (p-waarde)
	Neen, nooit		Ja, ooit		
	N	%	N	%	
Geen homonegatief geweld ervaren	93	69,4%	41	30,6%	32,65*** (0,000)
Wel homonegatief geweld ervaren	552	43,5%	716	56,5%	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

TABEL 62: T-TEST VAN DE RELATIE TUSSEN HET AL DAN NIET ERVAREN HEBBEN VAN HOMONEGATIEF GEWELD EN DE INTERNALIZED HOMONEGATIVITY INVENTORY (N=1380, SKIPS=21, MISSINGS=1)

Homonegatief geweld	Internalized Homonegativity			T-test (p-waarde)
	N	\bar{X}	SD	
Geen homonegatief geweld ervaren	126	1,07	0,66	0,10 (0,919)
Wel homonegatief geweld ervaren	1254	1,07	0,64	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

TABEL 63: T-TEST VAN DE RELATIE TUSSEN HET AL DAN NIET ERVAREN HEBBEN VAN HOMONEGATIEF GEWELD EN DE STIGMA CONCIIOUSNESS SCALE (N=1379, SKIPS=21, MISSINGS=2)

Homonegatief geweld	Stigma Conciiousness			T-test (p-waarde)
	N	\bar{X}	SD	
Geen homonegatief geweld ervaren	126	1,49	0,63	-5,20*** (0,000)
Wel homonegatief geweld ervaren	1253	1,81	0,66	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Vervolgens werd de relatie nagegaan tussen het type geweld van het ergste incident en de indicatoren van welbevinden en minderheidsstress. Deze relaties werden nagegaan aan de hand van F-testen (one way ANOVA's). Deze testen werd afgenomen met het type geweld van het ergste incident als onafhankelijke variabele en de schalen van de minderheidsstressoren en mentaal welbevinden als afhankelijke variabelen.

Wat betreft de indicatoren van welbevinden, de Rosenberg's Self-Esteem Scale en de 5-item Mental Health Inventory, bleek dat het type van geweld van het ergste incident een significante impact had op de zelfwaardering en de mentale gezondheid van de respondenten. Wanneer vervolgens de Bonferonni Post Hoc test werd afgenomen, zagen we dat er inzake de impact op zelfwaardering, een significant verschil bestond tussen de respondenten die fysiek en materieel geweld meegemaakt hadden (mean difference=0,450, $p=0,039$). Degenen die fysiek geweld gerapporteerd hadden, ervoerden een significant lagere zelfwaardering dan de respondenten die materieel geweld als ergste incident rapporteerden (mean difference=0,440, $p=0,035$) (zie tabel 64). Met betrekking tot mentale gezondheid, bleek dat er enkel een verschil bestond tussen verbaal en seksueel geweld. De respondenten die seksueel geweld als ergste incident vermeldden, rapporteerden een minder positieve mentale gezondheid dan degenen die verbaal geweld als ergste incident vermeldden (mean difference=-0,240, $p=0,025$) (zie tabel 65).

TABEL 64: RESULTATEN VAN DE VARIANTIEANALYSE VAN HET TYPE GEWELD VAN HET ERGSTE INCIDENT EN ROSENBERG'S SELF-ESTEEM SCALE (N=1248)

Type geweld ergste incident	N	\bar{X}	SD
Verbaal en psychisch geweld	956	2,94	0,82
Fysiek geweld	113	2,82	0,91
Materieel geweld	33	3,27	0,76
Seksueel geweld	146	2,83	0,88
Totaal	1248	2,92	0,84
F-test (p-waarde)	3,19* (0,023)		
Verklaarde variantie	8,7%		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

TABEL 65: RESULTATEN VAN DE VARIANTIEANALYSE VAN HET TYPE GEWELD VAN HET ERGSTE INCIDENT EN DE 5-ITEM MENTAL HEALTH INVENTORY (N=1248)

Type geweld ergste incident	N	\bar{X}	SD
Verbaal en psychisch geweld	956	3,30	0,92
Fysiek geweld	113	3,20	0,93
Materieel geweld	33	3,48	0,83
Seksueel geweld	146	3,06	1,08
Totaal	1248	3,27	0,94
F-test (p-waarde)	3,52* (0,015)		
Verklaarde variantie	9,2%		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Met betrekking tot de indicatoren van minderheidsstress, de Internalized Homonegativity Inventory en de Stigma Consciousness Scale, bleek dat het type geweld van het ergste incident een impact had op deze minderheidsstressoren. Voor geïnternaliseerde homonegativiteit bleek, na afname van de Bonferroni Post Hoc Test, een significant verschil te bestaan tussen de respondenten die fysiek geweld als ergste incident rapporteerden, en de respondenten die verbaal geweld als ergste incident rapporteerden. Anders dan dat verwacht zou kunnen worden, ervaren de respondenten die verbaal geweld als ergste incident rapporteerden, een significant hogere mate van geïnternaliseerde homonegativiteit (mean difference=0,187, $p=0,018$). Wat betreft stigmabewustzijn, werden geen significante paarsgewijze verschillen terug gevonden op basis van de Bonferroni Post Hoc Test.

TABEL 66: RESULTATEN VAN DE VARIANTIEANALYSE VAN HET TYPE GEWELD VAN HET ERGSTE INCIDENT EN DE INTERNALIZED HOMONEGATIVITY INVENTORY (N=1234)

Type geweld ergste incident	N	\bar{X}	SD
Verbaal en psychisch geweld	948	1,09	0,62
Fysiek geweld	113	0,90	0,63
Materieel geweld	32	0,91	0,59
Seksueel geweld	141	1,09	0,72
Totaal	1234	1,07	0,63
F-test (p-waarde)	3,71* (0,011)		
Verklaarde variantie	9,2%		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

TABEL 67: RESULTATEN VAN DE VARIANTIEANALYSE VAN HET TYPE GEWELD VAN HET ERGSTE INCIDENT EN DE STIGMA CONCIIOUSNESS SCALE (N=1234)

Type geweld ergste incident	N	\bar{X}	SD
Verbaal en psychisch geweld	948	1,80	0,66
Fysiek geweld	113	1,91	0,61
Materieel geweld	32	1,59	0,71
Seksueel geweld	141	1,91	0,71
Totaal	1234	1,82	0,67
F-test (p-waarde)	3,09* (0,026)		
Verklaarde variantie	8,6%		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Door gebruik te maken van een T-test werd duidelijk dat de respondenten die een herhaald ergste incident meegemaakt hadden, eveneens een lagere mate van zelfwaardering en een minder positieve mentale gezondheid rapporteerden, dan de respondenten die een eenmalig incident meegemaakt hadden. Het langdurige karakter dat homonegatief geweld kan hebben, bleek dus een bijkomende negatieve impact uit te oefenen op het mentale welbevinden van degenen die hiermee in aanraking kwamen (zie tabel 68).

TABEL 68: KRUISTABEL VAN GEWELD NAAR ZELFWAARDERING EN MENTALE GEZONDHEID (N=1402, MISSINGS=0)

Eenmalig of herhaald incident	N	Rosenberg's Self Esteem Scale			5-item Mental Health Inventory		
		\bar{X}	SD	T-test (p-waarde)	\bar{X}	SD	T-test p-waarde
Eenmalig incident	897	2,96	0,82	3,21** (0,001)	3,33	0,92	3,75*** (0,000)
Herhaald incident	335	2,79	0,86		3,10	0,99	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

4.11.6 INLICHTEN SOCIAAL NETWERK EN WELBEVINDEN

Vervolgens werd nog stil gestaan bij de relatie tussen het inlichten van het eigen sociale netwerk en mentaal welbevinden. Inlichten van het eigen sociaal netwerk werd hier omgevormd tot een dichotome variabele. Zodoende verkregen we twee categorieën; de respondenten die aangaven minstens één instantie of persoon uit hun sociale netwerk ingelicht te hebben, en de personen die aangaven niemand ingelicht te hebben over het ergste incident dat zij meegemaakt hadden. Het bleek dat de respondenten die aangaven dat zij hun sociale netwerk ingelicht hadden, een hogere zelfwaardering hadden in vergelijking met de respondenten die niemand ingelicht hadden (zie tabel 69). De richting van dit verband is echter discutabel. Misschien waren de respondenten met een hogere zelfwaardering meer geneigd om bij anderen ten rade te gaan, terwijl degenen met een lagere zelfwaardering misschien meer geneigd waren om hun problemen zelf op te lossen. Wat mentale gezondheid betrof werd geen gelijkaardig verband teruggevonden.

TABEL 69: KRUISTABEL VAN INLICHTEN SOCIALE NETWERK NAAR ZELFWAARDERING EN MENTALE GEZONDHEID (N=1402, MISSINGS=0)

Inlichten sociale netwerk	N	Rosenberg's Self Esteem Scale			Mental Health Inventory		
		\bar{X}	SD	T-test (p-waarde)	\bar{X}	SD	T-test (p-waarde)
Minstens één persoon of instantie ingelicht	993	2,94	0,82	2,33* (0,021)	3,27	0,92	0,21 (0,834)
Niemand ingelicht	169	2,77	0,89		3,25	1,073	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

De relatie tussen het inlichten van het sociale netwerk en het welbevinden van de respondenten, kon ook voor alle instanties afzonderlijk nagegaan worden. De resultaten van de T-testen werden weergegeven in tabel 70.

TABEL 70: KRUISTABEL VAN INLICHTEN SOCIALE NETWERK NAAR ZELFWAARDERING EN MENTALE GEZONDHEID (N=1402, MISSINGS=0)

Instantie ingelicht	N	Rosenberg's Self Esteem Scale			Mental Health Inventory			
		\bar{X}	SD	T-test (p-waarde)	\bar{X}	SD	T-test (p-waarde)	
Heterovrienden	Ja	665	2,97	0,79	2,87** (0,004)	3,30	0,92	1,77 (0,077)
	Neen	482	2,83	0,88		3,20	0,98	
Holebivrienden	Ja	651	3,01	0,79	4,78*** (0,000)	3,33	0,89	2,69** (0,007)
	Neen	498	2,78	0,86		3,17	1,01	
Partner	Ja	590	3,00	0,82	3,99*** (0,000)	3,37	0,88	4,33*** (0,000)
	Neen	546	2,80	0,83		3,13	0,99	
Familie	Ja	375	3,02	0,79	3,37** (0,001)	3,31	0,88	1,311 (0,190)
	Neen	765	2,85	0,85		3,23	0,97	
Iemand op het werk	Ja	196	3,07	0,741	3,28** (0,001)	3,39	0,91	2,163* (0,031)
	Neen	941	2,87	0,848		3,23	0,95	
Ik sprak er met iemand anders over	Ja	173	2,86	0,84	-0,840 (0,401)	3,10	0,98	-2,46* (0,014)
	Neen	957	2,91	0,83		3,29	0,94	
Therapeut/psycholoog	Ja	168	2,60	0,86	-4,950*** (0,000)	2,74	0,97	-7,92*** (0,000)
	Neen	964	2,96	0,82		3,35	0,91	
Politiediensten	Ja	118	3,07	0,76	2,25* (0,025)	3,17	0,94	-1,055 (0,291)
	Neen	1017	2,89	0,84		3,27	0,95	
Huisarts of andere arts	Ja	117	2,87	0,84	-0,451 (0,652)	2,97	1,00	-3,43** (0,001)
	Neen	1016	2,91	0,83		3,29	0,93	
Buren	Ja	64	3,09	0,68	1,88 (0,060)	3,44	0,92	1,564 (0,118)
	Neen	1067	2,89	0,84		3,25	0,95	
Transgender- of holebi-organisatie	Ja	50	2,82	0,92	-0,741 (0,459)	3,02	0,98	-1,816 (0,070)
	Neen	1080	2,91	0,83		3,27	0,94	
Persoon of instantie die juridisch advies verstrekt	Ja	33	3,18	0,77	1,85 (0,051)	3,18	1,04	-0,472 (0,637)
	Neen	1097	2,90	0,83		3,26	0,94	

Diensten voor slachtofferhulp	Ja	30	2,97	0,85	0,413 (0,680)	2,97	1,00	-1,71 (0,087)
	Neen	1103	2,90	0,83		3,27	0,94	
Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding	Ja	23	3,00	0,74	0,551 (0,582)	2,96	1,02	-1,548 (0,122)
	Neen	1108	2,90	0,83		3,26	0,94	
Tele-Onthaal	Ja	19	2,67	0,67	-1,16 (0,245)	2,53	0,61	-3,428** (0,001)
	Neen	1110	2,91	0,84		3,27	0,95	
Holebifoon	Ja	16	2,75	0,78	-0,745 (0,456)	3,06	0,93	-0,84 (0,400)
	Neen	1111	2,91	0,84		3,26	0,95	
Vakbond	Ja	16	2,88	0,72	-0,136 (0,892)	3,13	0,89	-0,569 (0,570)
	Neen	1110	2,90	0,84		3,26	0,95	
Lokaal discriminatiemeldpunt	Ja	15	3,00	0,85	0,443 (0,658)	3,00	1,20	-1,07 (0,284)
	Neen	1114	2,90	0,83		3,26	0,94	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

De respondenten die aangaven om hun heterovrienden, holebivrienden, hun partner, familieleden, iemand op het werk, of de politiediensten ingelicht te hebben, ervoeren een hogere zelfwaardering in vergelijking met de respondenten die deze instanties niet ingelicht hadden. Voor het inlichten van een therapeut of psycholoog vonden we het omgekeerde verband terug; deze respondenten rapporteerden een significant lagere zelfwaardering dan degenen die geen therapeut of psycholoog ingelicht hadden (tabel 69). Wat mentale gezondheid betreft, vonden we terug dat de respondenten die hun holebivrienden, hun partner of iemand op het werk ingelicht hadden, ook een betere mentale gezondheid rapporteerden. Voor degenen die aangaven een therapeut of psycholoog, Tele-Onthaal, of iemand anders ingelicht te hebben, bleek dat zij net een slechtere mentale gezondheid rapporteerden in vergelijking met de respondenten die deze instanties niet ingelicht hadden (zie tabel 69).

5 BESLUIT

Eind 2011 gaf de Vlaamse minister voor Gelijke Kansen, Pascal Smet, de opdracht aan het Steunpunt Gelijkekansenbeleid om onderzoek te voeren naar holebigeweld in Vlaanderen. In dit tussentijdse rapport wordt verslag uitgebracht over het kwantitatieve onderzoeksluik. Aan de hand van een online survey werd getracht om op een gestructureerde manier informatie te verzamelen over holebigeweld in Vlaanderen. Er werden vragen gesteld die ons onder meer moesten helpen om inzage te verwerven in de aard van holebigeweld, de aangiftebereidheid, de contexten, de daders en de slachtoffers, en de gevolgen voor de slachtoffers. In dit laatste deel wordt telkens een samenvattend antwoord voorzien op elk van de zes onderzoeksvragen die richting gaven aan dit onderzoeksproject.

5.1 EEN ANTWOORD OP DE ONDERZOEKSVRAGEN

5.1.1 WELKE TYPES VAN HOLEBIGEWELD KOMEN VOOR?

Allereerst zagen we dat ongeveer 5% van de respondenten zich meestal of altijd onveilig voelde op straat of in openbare ruimten. Er leek niet echt een groot verschil te bestaan tussen de mannen en de vrouwen in de steekproef, maar het viel wel op dat de transmannen en transvrouwen meer onveiligheidsgevoelens rapporteerden. Wanneer we vervolgens naar ervaringen met homonegatief geweld keken, dan zagen we wel dat 90% van de respondenten ooit al in aanraking gekomen was met één of meerdere homonegatieve incidenten. De meest gerapporteerde vorm van holebigeweld is van verbale aard. Negen op tien respondenten rapporteerden ooit in aanraking gekomen te zijn met verbaal geweld, drie op tien respondenten hadden reeds fysiek geweld ervaren, één vijfde had materieel geweld ervaren en vier op tien was slachtoffer geworden van seksueel geweld. Maar hierbij dient dus wel de kanttekening geplaatst te worden dat de range van deze types van geweld zeer breed was. Bovendien plaatsten niet alle respondenten hun ervaringen onder de noemer 'geweld'. Wanneer we met de individuele definities van geweld rekening zouden houden, zouden minder respondenten hun ervaringen als geweld classificeren.

5.1.2 IN WELKE MATE DOET MEN AANGIFTE VAN HOLEBIGEWELD?

Aan alle respondenten die minstens één incident van homonegatief geweld rapporteerden, werd gevraagd of zij ooit contact opgenomen hadden met de politie voor een incident dat gericht was tegen hun seksuele voorkeur. Uit de data bleek dat slechts 10% van de respondenten contact opgenomen had met de politie. Dit deden zij voornamelijk omdat zij het incident voldoende ernstig achtten, en omdat men wilde dat de dader gepakt en gestraft zou worden. De belangrijkste redenen om geen aangifte te doen waren dat men het incident zelf kon oplossen, en dat met hetgeen dat gebeurd was liever achter zich wou laten. Acht op tien respondenten die wel contact opgenomen hadden met de politie, hadden ook melding gemaakt van het homonegatieve karakter van het incident waarmee ze te maken hadden gekregen.

Aan alle personen die aangaven dat ze ooit contact hadden gehad met de politie naar aanleiding van een homonegatief incident, werd gevraagd hoe tevreden zij over het algemeen waren met dit contact. Ongeveer 40% van de respondenten vond dat de politie ondersteunend was, de helft van de respondenten vond dat de politie het incident serieus nam, en tot 60% van hen vond dat de politie met respect handelde. Toch vond één vijfde tot één vierde van de respondenten dat zij niet voldoende op de hoogte gehouden werden van de verschillende stadia van het onderzoek, en dat zij weinig informatie kregen over de organisaties die men mogelijks kon contacteren voor steun. De helft van de respondenten had liever met een agent gesproken die meer bekend was met holebiseksualiteit.

5.1.3 IN WELKE CONTEXT VINDT HOLEBIGEWELD PLAATS?

Allereerst werd duidelijk dat iets meer dan 70% van de respondenten rapporteerde over een eenmalig ergste incident. Bijna één op drie respondenten rapporteerden over een herhaald incident met eenzelfde dader of eenzelfde dadergroep. Vervolgens hebben we vastgesteld dat het merendeel van de eenmalige homonegatieve incidenten zich vaker 's avonds of 's nachts voordeed, terwijl de herhaalde incidenten zich overwegend overdag voordeden. Maar wanneer we de types van geweld afzonderlijk bekeken, dan bleek dat fysiek, materieel en seksueel geweld zich vaker 's avonds of 's nachts afspeelden dan overdag. Ongeveer een kwart van de respondenten wist niet wanneer het materiële geweld zich precies voorgedaan had, wat meer is dan bij de andere types van geweld. Maar dit kan verklaard worden door de aard van het geweld. Bij materieel geweld is een rechtstreeks contact tussen en dader en slachtoffer immers niet noodzakelijk. Men kan schade aan de woning of andere eigendommen ook op een later moment vaststellen.

Bovendien bleek dat het merendeel van de incidenten door de week gebeurde. Fysiek en seksueel geweld bleek vaker in het weekend te gebeuren in vergelijking met de andere types van geweld. Eenmalige incidenten deden zich het vaakst voor op de openbare weg of een voor het publiek toegankelijke plaats, terwijl de herhaalde incidenten zich het vaakst voordeden in de schoolcontext. De context van de geweldsincidenten lijkt dus te verschillen naar de aard van het geweld, namelijk of het om eenmalige of om herhaalde incidenten gaat.

5.1.4 WIE ZIJN DE DADERS VAN HOLEBIGEWELD?

Aan de hand van de beschrijvingen van onze respondenten werd een daderprofiel opgesteld. Er werden geen daders van holebigeweld bevestigd, het gaat hier om slachtofferrapportering. Een nadeel hiervan is dat het voor de slachtoffers niet altijd mogelijk is om een concreet beeld te krijgen van de dader, zeker niet wanneer het gaat om meerdere onbekende daders die in een kortstondig incident betrokken zijn. Daarbij komt dat leeftijd en etnisch culturele achtergrond niet altijd uiterlijk waarneembaar zijn.

Allereerst bleek dat bijna 40% van de incidenten werd uitgevoerd door één dader, en dat bij 45% van de incidenten twee of meerdere daders betrokken waren. Wat betreft seksueel geweld, bleek dat daders veel vaker alleen handelden. Meer dan driekwart van de slachtoffers van seksueel geweld, maakte melding van slechts één dader. Bij fysiek geweld waren het vaakst vier of meerdere daders betrokken. Fysiek geweld lijkt zich dus typisch voor te doen met grotere

dadergroepen. Tot 40% van de slachtoffers van materieel geweld, had geen idee hoeveel daders er betrokken waren. Verder bleek dat de daders van verbaal en seksueel geweld vaker bekenden waren, dan dat zij onbekenden waren voor de slachtoffers. Wat betreft fysiek en materieel geweld, bleek dit niet het geval te zijn, daders waren vaker onbekenden dan bekenden. Bovendien bleek dat vooral mannen daders waren van holebigeweld, zowel wanneer het ging om één enkele dader, dan wanneer het ging over meerdere daders. Als we keken naar de incidenten waarbij meerdere daders betrokken waren, dan zagen we dat slechts 5% van de dadergroepen exclusief uit vrouwen bestond., en dat 20% van de respondenten rapporteerde over een gemengde dadergroep.

De overgrote meerderheid van de daders werd ingeschat als Belgen. De 'weet ik niet' categorie scoorde bovendien ook vrij hoog, vooral bij incidenten waarbij slechts één dader betrokken was. Wanneer er meerdere daders bij het incident betrokken waren, werden de daders ook redelijk frequent ingeschat als Marokkaans of Turks. Eén derde van de respondenten gaf aan dat minstens één van de daders van Marokkaanse origine was, terwijl 15% aangaf dat er één of eerdere Turkse daders bij het incident betrokken waren.

5.1.5 WAT ZIJN DE KENMERKEN VAN DE SLACHTOFFERS VAN HOLEBIGEWELD?

Wanneer we naar de algemene geweldvariabele keken, dan zagen we dat mannen en vrouwen ongeveer even vaak aangaven om ooit in aanraking gekomen te zijn met een homonegatief incident. Wanneer we daarna naar de verschillende types van geweld keken, dan zagen we dat mannen significant vaker in aanraking gekomen waren met fysiek geweld, materieel geweld en seksueel geweld. Mannen blijken meer verschillende types van geweld te rapporteren in vergelijking met vrouwen. Bijna 60% van de mannen rapporteerde twee of meer types van geweld, terwijl dit voor 45% van de vrouwen het geval was.

Daarnaast blijkt dat gendernonconformiteit ook een belangrijke impact heeft. De respondenten die aanhaalden verbaal, fysiek, materieel of seksueel geweld ervaren te hebben, bleken ook vaker opmerkingen gekregen te hebben op hun gendernonconformiteit, in vergelijking met de respondenten die respectievelijk geen verbaal, fysiek, materieel of seksueel geweld rapporteerden. Wat verder nog opvalt, is dat de 40% van de respondenten rapporteerde dat ze alleen waren toen het incident zich voordeed. Maar meestal bleek men dus in het bijzijn van andere personen te zijn, zoals de eigen partner, holebivrienden, heterovrienden en andere kennissen of familieleden.

5.1.6 WAT ZIJN DE GEVOLGEN VOOR DE SLACHTOFFERS VAN HOLEBIGEWELD?

Allereerst bleek dat de gerapporteerde incidenten voornamelijk een emotionele impact (boosheid, angst, verdriet, ...) hadden. Een lichamelijke impact werd veel minder vaak gerapporteerd, wat niet onlogisch is aangezien het merendeel van de ergste incidenten verbaal geweld betreft. De respondenten bleken het vooral moeilijk te hebben met het hun indruk dat het incident echt gericht was tegen hun seksuele oriëntatie, wat een persoonlijk kenmerk is. Verder kwamen de beledigende woorden hard aan. De meeste respondenten leken wel beroep te hebben gedaan op hun sociale netwerk. Toch gaf 14,4% van de respondenten aan dat zij helemaal niemand hadden ingelicht na dat dit ergste incident had plaatsgevonden. De meest

aangehaalde reden hiervoor is dat men het incident te onbelangrijk vond om te vermelden. Toch haalde bijna een kwart van de respondenten ook aan dat ze schrik hadden dat de situatie zou verergeren wanneer zij aan iemand over dit incident zouden vertellen, of dat zij vreesden voor bijkomende vernedering. Ongeveer 85% van de respondenten gaf dus aan één of meerdere instanties op de hoogte gebracht te hebben van het ergste incident. Men bleek het vaakst holebivrienden, heterovrienden, een partner of familieleden in ingelicht te hebben. Officiële instanties zoals centra voor slachtofferhulp of het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, werden veel minder frequent gecontacteerd. Wanneer we nagingen hoe tevreden men precies was met de reactie van deze instanties, bleek vervolgens ook dat men meer tevreden was met de reactie van de informele instanties, in vergelijking met de reactie van de officiële instanties.

Wanneer we de relaties tussen homonegatief geweld en mentaal welbevinden, en tussen geweld en minderheidsstress meer in de diepte nagingen, bleek dat homonegatieve incidenten inderdaad een nefaste impact kunnen hebben. Zo bleek dat de respondenten die wel homonegatieve incidenten ervaren hadden, er een significant lagere zelfwaardering op nahielden, en dat zij ook vaker zelfmoordgedachten hadden gehad, in vergelijking met de respondenten die geen homonegatieve incidenten rapporteerden. Wat de minderheidsstressoren betrof, vonden we enkel een verband terug tussen de ervaring van geweld en stigmabewustzijn. Degenen die wel homonegatieve incidenten ervaren hadden, waren zich meer bewust van hun eigen gestigmatiseerde status, in vergelijking met degenen die geen geweld ervaren hadden. Bovendien bleek dat de respondenten die een herhaald incident rapporteerden, een lagere mate van zelfwaardering en een minder positieve mentale gezondheid hadden, in vergelijking met de respondenten die een eenmalig ergste incident meegemaakt hadden.

5.2 CONCLUSIE EN BELEIDSAANBEVELINGEN

Geweld dat gericht is tegen de seksuele voorkeur is wijd verspreid. Het doet zich voor in verschillende vormen en gradaties. Bovendien bleek dat evenveel holebimannen als –vrouwen ooit in aanraking gekomen waren met geweld. Al bleken mannen en vrouwen wel enigszins met andere vormen van geweld geconfronteerd te worden én rapporteerden mannen meer verschillende types van geweld. Holebigeweld kan bovendien een serieuze impact hebben op het mentale welbevinden van de personen die ermee in aanraking komen. Geweld is complexer dan het fysieke geweld dat in de media komt. Ook verbaal, materieel en seksueel geweld komen voor en kunnen negatieve gevolgen hebben voor het mentale welbevinden van degenen die ermee in aanraking komen. Een thema als holebiseksualiteit en holebigeweld verdient daarom de nodige aandacht in beleid.

Allereerst is het belangrijk om holebiseksualiteit bespreekbaar te maken. Bespreekbaar maken van holebiseksualiteit kan een aanzet zijn tot het doorbreken van heteronormativiteit. Maar meer dan enkel aandacht te richten op seksuele voorkeur, dient het genderaspect mee in acht genomen te worden. Gendernonconformiteit blijkt een belangrijke factor te zijn in het ervaren van holebigeweld. In het literatuuroverzicht kwam reeds aan bod dat mannen en vrouwen die de rigide gendernormen doorbreken, veel zichtbaarder zijn, maar ook veel kwetsbaarder zijn. Het waarnemen van gendernonconform gedrag, kan een trigger vormen voor de dader om

gewelddadig gedrag te stellen. Daarom dient eveneens aandacht besteed te worden aan genderexpressie in sensibiliseringscampagnes. De uitbreiding van de antidiscriminatiewet met genderexpressie en genderidentiteit als discriminatiegronden, geeft een duidelijk signaal. Bovendien werd duidelijk dat heel veel incidenten van verbaal geweld zich voordeden in de schoolcontext. Dit is een concrete context waarin men kan proberen om meer aandacht te besteden aan holebiseksualiteit en gendernonconformiteit. Campagnes die gericht zijn op het onderwijs, dienen blijvend ondersteund te worden.

Verder bleek dat slechts een minderheid aangifte doet van holebigeweld. Vaak acht men het incident niet belangrijk genoeg. Heel veel van de gerapporteerde incidenten zijn namelijk eerder verbaal. Dit neemt niet weg dat een bewustmakingscampagne duidelijk kan maken welke incidenten je bij welke instanties kan melden. De mogelijkheid tot melding dient dan ook laagdrempelig te zijn. Bovendien kan ook gewerkt worden aan de manier waarop men slachtoffers opvangt, en de manier waarop met hen gecommuniceerd wordt. De opleidingen die aangeboden worden aan politiekorpsen zijn wederom een stap in deze richting. Communicatie over dergelijke initiatieven kan eveneens schroom wegnemen bij slachtoffers.

Verder kwam aan bod dat homonegatieve incidenten overwegend gepleegd worden door Belgische daders. Zowel voor wat betreft verbaal, fysiek, materieel als seksueel geweld. Deze vaststelling gaat rechtstreeks in tegen het stereotiepe beeld dat vaak leeft over homofob geweld. Homofob geweld is breder en diepgaander dan enkel het fysiek geweld dat gepleegd wordt door jonge allochtonen. Het is daarom belangrijk om blijvend aandacht te besteden aan attitudes bij de brede bevolking, en mensen te sensibiliseren voor de negatieve impact van schijnbaar kleine incidenten zoals verbale pesterijen en beledigingen. Toch blijkt dat bij relatief veel incidenten waren ook daders uit minderheidsgroepen betrokken, voornamelijk Marokkanen en Turken. Er dient blijvend aandacht besteed te worden aan het dichter bij elkaar brengen van seksuele en etnische minderheidsgroepen. Holebi's en allochtonen zijn immers geen van elkaar afgescheiden entiteiten. Sommige holebi's zijn allochtoon, en sommige allochtonen zijn ook holebi. Erkenning is een eerste stap, wederzijdse toenadering is een wenselijke tweede stap die enkel bereikt kan worden met een open blik op de maatschappelijke realiteit.

5.3 TOEKOMSTIG ONDERZOEK

Dit tussentijdse beleidsrapport biedt een springplank om dieper in te gaan op bepaalde relaties die uit onze data naar voor kwamen. Zo is het de bedoeling om de gevolgen van homonegatief geweld, en de manier waarop de slachtoffers hier mee omgaan, nauwkeuriger te gaan bestuderen. In het finale beleidsrapport zal bovendien een integratie van het kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksluik beoogd worden.

Nieuwe onderzoeksprojecten kunnen zich specifiek richten op de doelgroepen die hier onderbelicht bleven. Zoals eerder aangehaald hebben we overwegend jonge, mannelijke respondenten bereikt. Vrouwelijke en oudere holebi's bleven enigszins ondervertegenwoordigd, alsook holebi's met een etnisch culturele minderheidsachtergrond. In dit onderzoeksproject werd bevraagd in welke context ergste homonegatieve incidenten zich voordeden. Hieruit bleek – deels samenhangend met de jonge leeftijd van de respondenten – dat homonegatieve incidenten zich vaak afspeelden in de schoolcontext. Ook uit eerder Europees onderzoek van de

European Union Agency For Fundamental Rights (FRA, 2013) bleek dat in alle deelnemende Europese landen meer dan acht op tien van de deelnemers getuige is geweest van homonegatieve opmerkingen of houdingen omdat een klasgenoot als holebi gepercipieerd werd. Het kan dus interessant zijn om contextgerichte projecten op te zetten en zo meer specifieke aanbevelingen te kunnen formuleren. Veel onderzoek vindt reeds plaats op lagere en secundaire scholen en het kan interessant zijn om gender en seksuele identiteit als onderzoeksdimensies te integreren in bestaande en nieuwe projecten.

6 REFERENTIES

- Ambady, N., Hallahan, M., & Conner, B. (1999). Accuracy of judgments of sexual orientation from thin slices of behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(3), 538-547.
- Bailey, M., & Zucker, K. (1995). Childhood sex-typed behavior and sexual orientation: A conceptual analysis and quantitative review. *Developmental Psychology*, 31(1), 43-55.
- Berrill, K. T. (1992). Anti-gay violence and victimization in the United States: An overview. In G. M. Herek & K. T. Berrill (Eds.), *Hate crimes: Confronting violence against lesbians and gay men* (pp. 19-45). California: Sage Publications.
- Berwick, D. M., Murphy, J. M., Goldman, P. A., Ware, J. E., Barsky, J., & Weinstein, M. C. (1991). Performance of a five-item mental health screening test. *Medical Care*, 29(2), 169-176.
- Billiet, J., & Waeye, H. (2006). *Een samenleving onderzocht: Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen: De Boeck.
- Buijs, L., Hekma, G., & Duyvendak, J. (2009). *Als ze maar van me afblijven: Een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Buijs, L., Hekma, G., & Duyvendak, J. (2011). 'As long as they keep away from me': The paradox of antigay violence in a gay-friendly country. *Sexualities*, 14(6), 632-652.
- Button, D. M., O'Connell, D. J., & Gealt, R. (2012). Sexual minority youth victimization and social support: The intersection of sexuality, gender, race, and victimization. *Journal of Homosexuality*, 59(1), 18-43.
- CGKR. (2011). *Discriminatie en diversiteit: Jaarverslag 2010*. Brussel: Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding.
- Chung, B. Y. (2001). Working discrimination and coping strategies: Conceptual frameworks for counseling lesbian, gay, and bisexual clients. *The Career Development Quarterly*, 50, 33-44.
- Compas, B. E., Connor-Smith, J. K., Saltzman, H., Thomsen, A. H., & Wadsworth, M. E. (2001). Coping with stress during childhood and adolescence: Problems, progress, and potential in theory and research. *Psychological Bulletin*, 127(1), 87-127.
- Comstock, G. D. (1991). *Violence against lesbians and gay men*. New York: Columbia University Press.
- Cox, N. (2011). *Al wie da nie springt: Een sociologische analyse van minderhedenstress, identiteit en stigma bij holebi-jongeren*. Gent: Universiteit Gent.
- Cox, N., Dewaele, A., & Vincke, J. (2010). Sexual stigma in Flemish youth: "I do respect them, but I'd rather have them normal and discrete like everybody else" Exploring heteronormativity and (internalized) homonegativity in the Flemish context. *Unpublished manuscript*.

- D'haese, L., Dewaele, A., & Van Houtte, M. (2013). Geweld tegenover holebi's: Verkennende studie over de beleving, de omstandigheden en de uitkomsten van holebigeweld in Vlaanderen (pp. 1-98): Steunpunt Gelijkekansenbeleid, Universiteit Gent.
- D'Augelli, A. R. (1998). Developmental implications of victimization of lesbian, gay, and bisexual youths. In G. M. Herek (Ed.), *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals* (pp. 187-201). California: Sage Publications.
- D'Augelli, A. R., & Grossman, A. H. (2001). Disclosure of sexual orientation, victimization, and mental health among lesbian, gay and bisexual older adults. *Journal of Interpersonal Violence*, *16*(10), 1008-1027.
- D'Augelli, A. R., Grossman, A. H., & Starks, M. T. (2006). Childhood gender atypicality, victimization, and PTSD among lesbian, gay, and bisexual youth. *Journal of Interpersonal Violence*, *21*, 1462-1482.
- D'Augelli, A. R., Pilkington, N. W., & Hershberger, S. L. (2002). Incidence and mental health impact of sexual orientation victimization of lesbian, gay, and bisexual youths in high school. *School Psychology Quarterly*, *17*(2), 148-167.
- Dewaele, A. (2008). *De sociale netwerken van holebi's: Over vriendschap en andere bloedbanden. Doctoraatsverhandeling.*
- Dewaele, A. (2009). *Het discours van jongeren over gender en holebiseksualiteit. Over flexen, players en metroseksualiteit.* Antwerpen/Hasselt: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Dewaele, A., Cox, N., Van den Berghe, W., & Vincke, J. (2006). *De maatschappelijke positie van holebi's en hun sociale netwerken: Over vriendschap en andere bloedbanden [The social networks of lesbians, gay men and bisexuals and their position in society: About friendship and other blood ties]*. Antwerp/Hasselt: Policy Research Centre on Equality Policies.
- Dewaele, A., & Van Houtte, M. (2010). *Zichtbaarheid- en discriminatiemanagement bij holebi-jongeren.* Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Dewaele, A., Van Houtte, M., Cox, N., & Vincke, J. (2013). From coming out to visibility management : A new perspective on coping with minority stressors in LGB youth in Flanders *Journal of Homosexuality*, *60*(5), 685-710.
- Dewaele, A., Vincke, J., Van Houtte, M., & Cox, N. (2008). *De schoolloopbaan van holebi- en heterojongeren [The educational career of LGB and heterosexual youths]*. Antwerp: Policy Centre on Equality Policies.
- DiPlacido, J. (1998). Minority stress among lesbians, gay men, and bisexuals: A consequence of heterosexism, homophobia, and stigmatization. In G. M. Herek (Ed.), *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals* (pp. 138-159). California: Sage Publications.
- Doty, N. D., Willoughby, B. L. B., Lindahl, K. M., & Malik, N. M. (2010). Sexuality related social support among lesbian, gay, and bisexual youth. *Journal of Youth Adolescence* *39*, 1134-1147.

- Egan, S. K., & Perry, D. G. (2001). Gender identity: A multidimensional analysis with implications for psychological adjustment. *Developmental Psychology, 37*(4), 451-463.
- FRA. (2013). European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey: European Union Agency for Fundamental Rights.
- Franklin, K. (1998). Unassuming motivations: Contextualizing the narratives of antigay assailants. In G. M. Herek (Ed.), *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals* (pp. 1-23). California: Sage Publications.
- Franklin, K. (2000). Antigay behaviors among young adults: Prevalence, patterns, and motivators in a noncriminal population. *Journal of Interpersonal Violence, 15*, 339-362.
- Franklin, K. (2004). Enacting masculinity: Antigay violence and group rape as participatory theater. *Sexuality Research & Social Policy, 1*(2), 25-40.
- Garnets, L., Herek, G. M., & Levy, B. (1990). Violence and victimization of lesbians and gay men: Mental health consequences. *Journal of Interpersonal Violence, 5*, 366-383.
- Gonsiorek, J. C. (1993). Mental health of gay and lesbian adolescents. In D. C. Kimmel & L. D. Garnets (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences* (pp. 469-485). New York: Columbia University Press.
- Gordon, A. R., & Meyer, I. H. (2007). Gender nonconformity as a target of prejudice, discrimination, and violence against LGB individuals. *Journal of LGBT Health Research, 3*(3), 55-71.
- Harry, J. (1992). Conceptualizing anti-gay violence In G. M. Herek & K. T. Berrill (Eds.), *Hate crimes: Confronting violence against lesbians and gay men* (pp. 113-122). California: Sage Publications.
- Herek, G. M. (1992). The social context of hate crimes: Notes on cultural heterosexism In G. M. Herek & K. T. Berrill (Eds.), *Hate crimes: Confronting violence against lesbians and gay men* (pp. 89-104). California: Sage Publications.
- Herek, G. M. (2002a). Gender gaps in public opinion about lesbians and gay men. *Public Opinion Quarterly, 66*(1), 40-66.
- Herek, G. M. (2002b). Heterosexuals' attitudes toward bisexual men and women in the United States. *Journal of Sex Research, 39*(4), 264-274.
- Herek, G. M. (2004). Beyond homophobia: Thinking about sexual stigma and prejudice in the twenty-first century. *Sexuality Research and Social Policy, 1*(2), 6-24.
- Herek, G. M. (2007). Confronting sexual stigma and prejudice: Theory and practice. *Journal of Social Issues, 63*(4), 905-925.
- Herek, G. M. (2009). Hate crimes and stigma-related experiences among sexual minority adults in the United States: Prevalence estimates from a national probability sample. *Journal of Interpersonal Violence, 24*, 54-74.

- Herek, G. M., Chopp, R., & Strohl, D. (2007). Sexual stigma: Putting sexual minority health issues in context. In I. H. Meyer & M. Northridge (Eds.), *The health of sexual minorities: Public health perspectives on lesbian, gay, bisexual, and transgender populations* (pp. 171-208). New York: Springer.
- Herek, G. M., Cogan, J. C., & Gillis, J. R. (2002). Victim experiences in hate crimes based on sexual orientation. *Journal of Social Issues, 58*(2), 319-339.
- Herek, G. M., Gillis, J. R., & Cogan, J. C. (1997). Hate crime victimization among lesbian, gay, and bisexual adults. *Journal of Interpersonal Violence, 12*(2), 195-215.
- Herek, G. M., Gillis, J. R., & Cogan, J. C. (1999). Psychological sequelae of hate crime victimization among lesbian, gay, and bisexual adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 67*, 945-951.
- Hershberger, S. L., & D'Augelli, A. R. (1995). The impact of victimization on the mental health and suicidality of lesbian, gay, and bisexual youth. *Developmental Psychology, 31*, 65-74.
- Hooghe, M. (2011). The impact of gendered friendship patterns on the prevalence of homophobia among Belgian late adolescents. *Archives of Sexual Behavior, 40*, 543-550.
- Hooghe, M., Claes, E., Harell, A., Quintelier, E., & Dejaeghere, Y. (2010). Anti-gay sentiment among adolescents in Belgium and Canada: A comparative investigation into the role of gender and religion. *Journal of Homosexuality, 57*(3), 384-400.
- Hooghe, M., & Meeusen, C. (2012). Homophobia and the transition to adulthood: A three year panel study among Belgian late adolescents and young adults, 2008–2011. *Journal of Youth Adolescence 41*, 1197–1207.
- Hooghe, M., Quintelier, E., Claes, E., Dejaeghere, Y., & Harrell, A. (2007). *De houding van jongeren ten aanzien van holebi-rechten: Een kwantitatieve en kwalitatieve analyse*. Leuven: Centre for Citizenship and Democracy.
- House, J. S. (1981). *Work stress and social support*. Reading, MA: Addison Wesley Publishing Co.
- Huebner, D., Rebchook, G., & Kegeles, S. (2004). Experiences of harassment, discrimination, and physical violence among young gay and bisexual men. *American Journal of Public Health, 94* (7), 1200-1203.
- Hutson, H. R., Anglin, D., Stratton, G., & Moore, J. (1997). Hate crime violence and its emergency department management. *Annals of Emergency Medicine, 29*(6), 786-791.
- ILGA. (2012). Rainbow Europe: Legal situation for lesbian, gay, bisexual and trans people in Europe. Retrieved from http://www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_material/
- Katz-Wise, S. L., & Hyde, J. S. (2012). Victimization experiences of lesbian, gay, and bisexual individuals: A meta-analysis. *Journal of Sex Research, 49*(2-3), 142-167.
- Keuzenkamp, S., Kooiman, N., & van Lisdonck, J. (2012). *Niet te ver uit de kast: Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

- Lasser, J., Ryser, G. R., & Price, L. R. (2010). Development of a lesbian, gay, bisexual visibility management scale. *Journal of homosexuality, 57*(3), 415-428.
- Lippa, R. (2002). Gender-related traits of heterosexual and homosexual men and women. *Archives of Sexual Behavior, 31*(1), 83-98.
- Mayfield, W. (2001). The development of an internalized homonegativity inventory for gay men. *Journal of Homosexuality, 41*(2), 53-76.
- McDevitt, J., Balboni, J., Garcia, L., & Gu, J. (2001). Consequences for victims: A comparison of bias and non-bias-motivated assaults. *American Behavioral Scientist, 45*, 697-712.
- McDevitt, J., Levin, J., & Bennett, S. (2002). Hate crime offenders: An expanded typology. *Journal of Social Issues, 58*(2), 303-317.
- Meyer, I. H. (1995). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behavior, 36*(1), 38-56.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin, 129*(5), 674-697.
- Meyer, I. H., & Dean, L. (1998). Internalized homophobia, intimacy, and sexual behavior among gay and bisexual men. In G. M. Herek (Ed.), *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals* (pp. 160-196). California: Sage Publications.
- Meyer, I. H., Schwartz, S., & Frost, D. M. (2008). Social patterning of stress and coping: Does disadvantaged social statuses confer more stress and fewer coping resources? *Social Science and Medicine, 67*, 368-379.
- Miller, C. T., & Kaiser, C. T. (2001). A theoretical perspective on coping with stigma. *Journal of Social Issues, 57*(1), 73-92.
- Motmans, J., T'Sjoen, G., & Meier, P. (2013). Geweld op basis van transgenderisme: Eerste beschrijvende resultaten: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Mufioz-Plaza, C., Quinn, S. C., & Rounds, K. A. (2002). Lesbian, gay, bisexual and transgender students: Perceived social support in the high school environment. *The High School Journal, 85*, 52-63.
- Nielsen, J. M., Walden, G., & Kunkel, C. A. (2000). Gendered heteronormativity: Empirical illustrations in everyday life. *The Sociological Quarterly, 41*(2), 283-296.
- Ochs, R. (1996). Biphobia: It goes more than two ways. In B. A. Firestein (Ed.), *Bisexuality: The psychology and politics of an invisible minority* (pp. 217-239). California: Sage Publications.
- Parrott, D. J. (2008). A theoretical framework for antigay aggression: Review of established and hypothesized effects within the context of the general aggression model. *Clinical Psychology Review, 28*, 933-951.

- Pearlin, L. I. (1989). The sociological study of stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 30(3), 241-256.
- Pickery, J., & Noppe, J. (2007). Vlamingen over homo's: Loopt het beleid voorop? Attitudes tegenover holebi's en holebiseksualiteit in Vlaanderen [Flemings about LGBs: Is the policy running ahead? Attitudes towards LGBs and homosexuality in Flanders]. In J. Pickery (Ed.), *Vlaanderen gepeild!* (pp. 199-224). Brussels: Research Department of the Flemish Government.
- Pilkington, N. W., & D'Augelli, A. R. (1995). Victimization of lesbian, gay, and bisexual youth in community settings. *Journal of Community Psychology*, 23(1), 33-56.
- Pinel, E. C. (1999). Stigma consciousness: The psychological legacy of social stereotypes. *Journal of personality and social psychology*, 76(1), 114-128.
- Pinel, E. C., & Paulin, N. (2005). Stigma consciousness at work. *Basic and Applied Social Psychology*, 27(4), 345-352.
- Poelman, M., & Smits, D. (2007). *Agressie tegen holebi's in Brussel stad*. Antwerpen/Apeldoorn: Maklu.
- Rosenberg, M. (Ed.). (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Salo, A. (2004). Working class lesbian women in their work communities. In J. Lehtonen & K. Mustola (Eds.), *Straight people don't tell do they...? Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work* (pp. 194-205). Helsinki: Oy Edita Ab.
- Sandfort, T. G. M. (2005). Sexual orientation and gender: Stereotypes and beyond. *Archives of Sexual Behavior*, 34(6), 595-611.
- Savin-Williams, R. C. (1994). Verbal and physical abuse as stressors in the lives of lesbian, gay male, and bisexual youths: Associations with school problems, running away, substance abuse, prostitution and suicide. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(2), 261-269.
- Schoonacker, M., Dumon, E., & Louckx, F. (2009). *Welebi: Onderzoek naar het mentaal en sociaal welbevinden van lesbische en biseksuele meisjes*. Brussel: Gelijke Kansen in Vlaanderen.
- Schuyf, J. (2009). *Geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen: Een literatuuronderzoek naar praktijk en bestrijding*. Utrecht: Movisie.
- Schuyf, J., & Felten, H. (2011). *Zoenen is gevaarlijk: Onderzoek naar geweld tegen lesbische vrouwen*. Utrecht: Movisie.
- Skidmore, W., Linsenmeier, J., & Bailey, J. (2006). Gender nonconformity and psychological distress in lesbians and gay men. *Archives of Sexual Behavior*, 35, 685-697.
- Stern, B. B., Barak, B., & Gould, S. J. (1987). Sexual Identity Scale: A new self-assessment measure. *Sex Roles*, 17(9/10), 503-519.

- Van Bergen, D., & van Lisdonck, J. (2010). Ervaringen van homoseksuele en biseksuele jongeren. In S. Keuzenkamp (Ed.), *Steeds gewoner, nooit gewoon: Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland* (pp. 54-76). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van De Ven, P. (1995). Talking with juvenile offenders about gay males and lesbians: Implications for combating homophobia. *Adolescence*, 30(117), 19-42.
- Van der Meer, T. (2003). Gay bashing: A rite of passage? *Culture, Health & Sexuality*, 5(2), 153-165.
- van San, M., & de Boom, J. (2006). *Geweld tegen homoseksuelen*. Rotterdam: Risbo.
- van Wijk, E., van de Meerendonk, B., Bakker, F., & Vanwesenbeeck, I. (2005). Moderne homonegativiteit: De constructie van een meetinstrument voor het meten van hedendaagse reacties op zichtbare homoseksualiteit in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 29, 19-27.
- Vanwesenbeeck, I. (2009). Seksuele diversiteit. In L. Gijs, W. Gianotten, I. Vanwesenbeeck & P. Weijnenborg (Eds.), *Seksuologie* (pp. 181-195). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Versmissen, D., Dewaele, A., Meier, P., & Van Houtte, M. (2011). *Zzip²: Onderzoek naar de levenskwaliteit van Vlaamse holebi's [Zzip²: Research on the quality of life of Flemish LGBs]*. Antwerp: Policy Research Centre on Equality Policies.
- Vincke, J., Dewaele, A., Van den Berghe, W., & Cox, N. (2006). *Zzip: Een statistisch onderzoek met het oog op het verzamelen van basismateriaal over de doelgroep holebi's*. Gent: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Vincke, J., Dewaele, A., Vanden Berghe, W., & Cox, N. (2008). *Discriminatie van holebi's op de werkvloer: Over inkomensverschillen, sectorsegregatie en het 'roze' plafond [Discrimination of LGBs in the workplace: Concerning income inequality, sector segregation and the 'pink' ceiling effect]*. Brussels: Centre for Equal Opportunities and Opposition to Racism.
- Vincke, J., & Stevens, P. (1999). *Een beleidsgerichte algemene survey van Vlaamse homoseksuele mannen en vrouwen: Basisrapport*. Gent: Universiteit Gent.
- Vincke, J., & Woertman, L. (2004). Problemen van homo- en biseksualiteit. In W. G. L. Gijs, I. Vanwesenbeeck & P. Weijnenborg (Eds.), *Seksuologie* (pp. 443-459). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Waldo, C. R., Hesson-McInnis, M. S., & D'Augelli, A. R. (1998). Antecedents and consequences of victimization of lesbian, gay, and bisexual young people: A structural model comparing rural university and urban samples. *American Journal of Community Psychology*, 26(2), 307-334.
- Weinberg, M. S., Williams, C. J., & Pryor, D. W. (1994). *Dual attraction: Understanding bisexuality*. New York: Oxford University Press.
- Weissman, E. (1992). Kids who attack gays. In G. M. Herek & K. T. Berrill (Eds.), *Hate crimes: Confronting violence against lesbians and gay men* (pp. 170-178). California: Sage Publications.

Willis, D. G. (2004). Hate crimes against gay males: An overview. *Issues in Mental Health Nursing*, 25, 115-132.

Willis, D. G. (2008). Meanings in adult male victims' experiences of hate crime and its aftermath. *Issues in Mental Health Nursing*, 29(569-584).

7 APPENDIX

In deze bijlage vindt u de vragenlijst terug die gebruikt werd voor dit onderzoeksproject. Wel dient opgemerkt te worden dat het onderzoek enkel online werd uitgevoerd. Dit betekent dat skippatronen standaard ingebouwd werden, waardoor de respondenten geen foutieve vragen konden invullen of overslaan. De versie die hier op papier wordt weergegeven is dus licht aangepast in vergelijking met de online versie. Waar nodig werden opmerkingen met betrekking tot de skippatronen weergegeven bij de vragen.

HET STEUNPUNT GELIJKE KANSENBELEID BRENGT HOMOFOOB GEWELD IN KAART

Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid organiseert een grootschalige bevraging over de ervaringen van holebi's (homo's, bi's en lesbiennes). Deze studie vindt plaats in opdracht van Vlaams minister voor Gelijke Kansen, Pascal smet.

Via deze online enquête willen we inzicht verwerven in mogelijke negatieve ervaringen van holebi's. Niet iedereen komt in aanraking met negatieve reacties of met geweld. Het is voor ons belangrijk om ook personen die geen negatieve ervaringen hebben te bevragen, om zo een meer accuraat beeld te kunnen schetsen.

Het maakt niet uit hoe jij je precies identificeert of wat je in het leven doet. In dit onderzoek telt elke holebi! Het is erg belangrijk dat we voldoende deelnemers vinden. Ook als je zelf denkt dat jouw verhaal niet belangrijk is, zijn we er wel degelijk in geïnteresseerd!

We zijn ons ervan bewust dat bepaalde vragen gevoelig kunnen liggen. Daarom willen we benadrukken dat alle antwoorden die je geeft strikt vertrouwelijk zijn. De antwoorden van alle deelnemers worden samen in tabellen verwerkt zodat niemand kan weten wat jij geantwoord hebt.

Het is voor het onderzoek zeer belangrijk dat je zo nauwkeurig mogelijk op de vragen antwoordt. Bij heel wat vragen is er geen juist of fout antwoord. Zeg dus steeds wat je zelf denkt, voelt of ervaren hebt en neem rustig de tijd om na te denken welk antwoord voor jou het meest passend is. De enquête zelf neemt 20 tot 30 minuten tijd in beslag.

Voor we ingaan op de negatieve ervaringen waarmee jij eventueel al in contact gekomen bent, staan we even stil bij een aantal algemene gegevens, namelijk:

- ° **Achtergrondinformatie**
- ° **Seksuele voorkeur**
- ° **Genderidentiteit**
- ° **Mentaal welbevinden**

Dit is nodig zodat wij inzicht krijgen in wie we voor ons hebben, om zo tot beter onderbouwde conclusies te komen.

ACHTERGRONDGEGEVENS

In welk jaar ben je geboren?

In ...

Woon je momenteel in België?

(Je hoofdverblijfplaats)

- Ja
- Neen, in Nederland
- Neen, ergens anders, namelijk:

Hoe groot ben je?

(Uitgedrukt in centimeter)

...

Wat is jouw lichaamsgewicht?

(In kilogram)

...

Welke was (waren) de nationaliteit(en) van je biologische vader bij zijn geboorte?

(Meerdere antwoordcategorieën zijn mogelijk)

- Belg
- Italiaans
- Frans
- Nederlands
- Marokkaans
- Spaans
- Pools
- Turks
- Anders (omschrijf a.u.b.):
- Weet ik niet

Welke was (waren) de nationaliteit(en) van je biologische moeder bij haar geboorte?

(Meerdere antwoordcategorieën zijn mogelijk)

- Belg
- Italiaans
- Frans
- Nederlands
- Marokkaans
- Spaans
- Pools
- Turks
- Anders (omschrijf a.u.b.):
- Weet ik niet

Hoe zou jij jouw eigen afkomst of etnische achtergrond omschrijven?

(Meerdere antwoordcategorieën zijn mogelijk)

- Belgisch
- Italiaans
- Frans
- Nederlands
- Marokkaans
- Spaans
- Pools
- Turks
- Anders (omschrijf a.u.b.):

Welke van deze situaties beschrijft momenteel het best jouw werksituatie?

- In opleiding/student
- Werkloos/werkzoekend
- Langdurig ziek of arbeidsongeschikt
- Met pensioen (ook brugpensioen, prepensioen)
- Huisvrouw/huisman
- Aan het werk (of in tijdelijk verlofstatuut)
- Mijn beroep is (omschrijf a.u.b.):
.....
.....
.....

Wat is het hoogste opleidingsniveau dat je momenteel bereikt hebt?

- Geen
- Lagere school
- Secundair onderwijs
- Postsecundair niet hoger onderwijs
- Hoger onderwijs lange type
- Hoger onderwijs korte type
- Universiteit
- Post-universiteit

Wat is je geboortegeslacht?

Het gaat hier over het geslacht dat jou toegekend werd bij je geboorte.

- Man
- Vrouw

Hoe zou jij jouw genderidentiteit omschrijven?

Genderidentiteit gaat over hoe jij jezelf voelt en identificeert als mannelijk of vrouwelijk. Je genderidentiteit is dus niet noodzakelijk gelijk aan je geboortegeslacht. Je kan jezelf bijvoorbeeld identificeren als man terwijl jou bij je geboorte het vrouwelijk geslacht werd toegekend. Probeer aan te duiden wat voor jou het meest passend is. Verder in de vragenlijst kan je dit antwoord meer nuanceren!

- Mannelijk
- Vrouwelijk

SEKSUELE VOORKEUR

We willen graag weten tot wie jij jou seksueel aangetrokken voelt. Voel jij je seksueel aangetrokken tot jongens/mannen, meisjes/vrouwen of beiden?

- Alleen tot jongens/mannen
- Vooral tot jongens/mannen
- Net zoveel tot jongens/mannen als tot meisjes/vrouwen
- Vooral tot meisjes/vrouwen
- Alleen tot meisjes/vrouwen
- Tot geen van beiden

Met wie heb je ooit in je leven seksueel contact gehad?

Met seksueel contact bedoelen we allerlei manieren waarbij er contact is met de geslachtsorganen. Bijvoorbeeld: met je hand de penis of vagina strelen. We bedoelen dus niet enkel geslachtsgemeenschap.

- Alleen met jongens/mannen
- Vooral met jongens/mannen
- Net zoveel met jongens/mannen als met meisjes/vrouwen
- Vooral met meisjes/vrouwen
- Alleen met meisjes/vrouwen
- Met geen van beiden

Hoe zou jij jezelf als persoon benoemen?

- Heteroseksueel
- Meer hetero dan homo of lesbisch
- Biseksueel
- Meer homo of lesbisch dan hetero
- Homoseksueel of lesbisch
- Ik zie mezelf niet als homo-, lesbisch, hetero- of biseksueel, maar wel als (omschrijf a.u.b.):

.....
.....
.....

Hoe oud was je toen jij je voor het eerst aangetrokken voelde tot personen van hetzelfde geslacht? Als je dit niet meer precies weet, probeer dan in te schatten hoe oud je was.

- Jonger dan 11 jaar
- 11 tot 13 jaar
- 14 tot 15 jaar
- 16 tot 19 jaar
- 20 tot 24 jaar
- 25 tot 29 jaar
- 30 tot 34 jaar
- 35 tot 39 jaar
- 40 of ouder

Hoe oud was je toen je voor het eerst aan iemand je seksuele voorkeur bekend maakte? Als je dit niet meer precies weet, probeer dan in te schatten hoe oud je was.

- Jonger dan 11 jaar
- 11 tot 13 jaar
- 14 tot 15 jaar
- 16 tot 19 jaar
- 20 tot 24 jaar
- 25 tot 29 jaar
- 30 tot 34 jaar
- 35 tot 39 jaar
- 40 of ouder
- Dit heb ik nog niet gedaan

Hoe vaak voel jij je onveilig op straat of in openbare ruimten omwille van je seksuele voorkeur?

- Nooit
- Zelden
- In de helft van de gevallen
- Meestal
- Altijd

In welke mate ga je akkoord met volgende uitspraken?

1. Ik wil dat mijn kennissen weten dat ik holebi ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
2. Als er iemand naar mijn seksuele voorkeur vraagt, probeer ik de vraag te ontwijken.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
3. Ik vind het leuk om met andere holebi's over seksualiteit te praten.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
4. Het is belangrijk dat andere mensen weten dat ik holebi ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
5. Ik maak mensen duidelijk dat ik holebi ben door mijn gedrag.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
6. Als ik nieuwe mensen ontmoet, wil ik niet dat ze weten dat ik holebi ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
7. Ik vind het bevrijdend om er openlijk voor uit te komen dat ik holebi ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
8. Ik vind het belangrijk dat mijn collega's mijn seksuele oriëntatie kennen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
9. Ik vermijd gesprekken over seksuele oriëntatie.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
10. Ik ben bang dat anderen me zullen afwijzen als ze mijn seksuele oriëntatie ontdekken.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
11. Ik voel me op mijn gemak als ik over mijn seksuele oriëntatie praat.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
12. Ik doe mijn best om mijn seksuele oriëntatie privé te houden.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
13. Ik vind het in sommige omgevingen meer gepast om open te zijn over mijn seksuele oriëntatie dan in andere.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
14. Ik houd mijn seksuele oriëntatie voor mezelf.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐

Geef voor elke stelling aan in welke mate je er mee akkoord gaat.

1. Ik vind dat mijn seksuele oriëntatie een belangrijk deel van mezelf is.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
2. Als ik er aan denk dat ik me aangetrokken voel tot personen van hetzelfde geslacht, voel ik me ongelukkig.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
3. Ik zie mijn seksuele oriëntatie als een geschenk.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
4. Het stoort me als mensen kunnen zien dat ik holebi ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
5. Als mensen in mijn omgeving het over holebi's hebben, word ik zenuwachtig.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
6. Mijn seksuele oriëntatie brengt me soms in verlegenheid.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
7. Soms denk ik dat ik beter dood zou zijn dan holebi.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
8. Ik ben er trots op dat ik holebi ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
9. Ik vind dat men in scholen de boodschap moet geven dat seksuele aantrekking tot personen van hetzelfde geslacht, normaal is.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐

Geef voor elke stelling aan in welke mate je er mee akkoord gaat.

1. Vooroordelen over holebi's (bijvoorbeeld: 'alle homo's gedragen zich als vrouwen' en 'lesbiennes zijn net mannen') hebben mij nooit persoonlijk beïnvloed.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
2. Ik maak me nooit zorgen dat mijn gedrag als stereotiep voor holebi's zal gezien worden.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
3. Als ik praat met hetero's die weten dat ik holebi ben, heb ik het gevoel dat ze al mijn gedragingen interpreteren in termen van mijn seksuele oriëntatie.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
4. De meeste hetero's veroordelen holebi's niet op basis van hun seksuele oriëntatie.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
5. Hetero's gaan niet anders met mij om omwille van mijn seksuele oriëntatie.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
6. Ik sta niet stil bij mijn holebiseksualiteit als ik omga met hetero's.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
7. Ik denk vaak dat hetero's er onterecht van beschuldigd worden homofob te zijn.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
8. Hetero's ervaren meer angst en afkeer tegenover holebi's dan ze eigenlijk durven toegeven.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
9. De meeste hetero's hebben er problemen mee om holebi's als hun gelijke te zien.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
10. Mijn seksuele oriëntatie beïnvloedt niet hoe mensen met mij omgaan.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐

GENDERIDENTITEIT

Geef aan in hoeverre je het eens bent met elk van onderstaande uitspraken:

1. Ik voel me vrouw.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
2. Ik voel me man.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
3. Ik gedraag me vrouwelijk.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
4. Ik gedraag me mannelijk.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
5. Ik zie er vrouwelijk uit.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
6. Ik zie er mannelijk uit.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
7. Ik heb eerder vrouwelijke interesses.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
8. Ik heb eerder mannelijke interesses.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐

VRAGEN DIE ENKEL BEANTWOORD WERDEN DOOR VROUWEN MET EEN VROUWELIJKE GENDERIDENTITEIT:

Kreeg je als kind negatieve reacties omdat je te jongensachtig was?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Zeer vaak

Krijg je nu negatieve reacties omdat je te mannelijk bent?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Zeer vaak

Geef aan in hoeverre je het eens bent met elk van onderstaande uitspraken:

1. Het zou me storen als mijn vrienden zeiden dat ik me jongensachtig gedroeg.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
2. Ik denk dat ik het oké zou vinden om typisch mannelijke activiteiten te doen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
3. De vrouwen die ik ken zouden van streek zijn mocht ik mannelijke hobby's willen uitoefenen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
4. Ik raak van streek als iemand me zegt dat ik me mannelijk gedraag.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
5. Mijn ouders zouden het afkeuren mocht ik willen meedoen aan een activiteit waar vooral mannen aan meedoen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
6. Ik wil niet dat anderen denken dat ik te mannelijk ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
7. Mijn familie zou het afkeuren mocht ik willen meedoen met een activiteit waar vooral mannen aan meedoen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
8. De vrouwen die ik ken zouden het niet leuk vinden mocht ik een activiteit willen leren die mannen doorgaans doen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐

VRAGEN DIE ENKEL BEANTWOORD WERDEN DOOR VROUWEN MET EEN VROUWELIJKE GENDERIDENTITEIT:

Kreeg je als kind negatieve reacties omdat je te meisjesachtig was?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Zeer vaak

Krijg je nu negatieve reacties omdat je te vrouwelijk bent?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Zeer vaak

Geef aan in hoeverre je het eens bent met elk van onderstaande uitspraken:

1. Het zou me storen als mijn vrienden zeiden dat ik me meisjesachtig gedroeg.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
2. Ik denk dat ik het oké zou vinden om typisch vrouwelijke activiteiten te doen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
3. De mannen die ik ken zouden van streek zijn mocht ik vrouwelijke hobby's willen uitoefenen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
4. Ik raak van streek als iemand me zegt dat ik te vrouwelijk gedraag.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
5. Mijn ouders zouden het afkeuren mocht ik willen meedoen aan een activiteit waar vooral vrouwen aan meedoen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
6. Ik wil niet dat anderen denken dat ik te vrouwelijk ben.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
7. Mijn familie zou het afkeuren mocht ik willen meedoen met een activiteit waar vooral vrouwen aan meedoen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
8. De mannen die ik ken zouden het niet leuk vinden mocht ik een activiteit willen leren die vrouwen doorgaans doen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐

WELBEVINDEN

Geef aan in hoeverre je het eens bent met elk van onderstaande uitspraken.

1. Over het algemeen ben ik tevreden over mezelf.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
2. Soms denk ik dat ik nergens goed voor ben en helemaal niet deug.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
3. Ik denk dat ik een aantal goede eigenschappen bezit.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
4. Ik ben bekwaam om dingen even goed te doen als de meeste anderen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
5. Ik heb niet zoveel eigenschappen om trots op te zijn.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
6. Nu en dan voel ik me nutteloos.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
7. Ik ben een waardevol persoon, minstens evenwaardig aan anderen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
8. Ik wou dat ik meer respect voor mezelf had.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
9. Ik ben geneigd mezelf een mislukking te voelen.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐
10. Ik neem een positieve houding aan tegenover mezelf.				
Helemaal eens ☐	Eens ☐	Tussenin ☐	Oneens ☐	Helemaal oneens ☐

Deze vragen gaan over hoe jij je voelt en hoe het met je ging in de afgelopen 4 weken. Kan je bij elke vraag het antwoord geven dat het best benadert hoe jij je voelde?

Hoe vaak gedurende de afgelopen 4 weken...	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Meestal	Voortdurend
1. Voelde jij je erg zenuwachtig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Voelde jij je kalm en rustig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Zat je zo erg in de put dat niks je kon opvrolijken?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Voelde jij je neerslachtig en somber?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Voelde jij je gelukkig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Heb je er ooit ernstig aan gedacht om een einde aan je leven te maken?

- Ja, meer dan 1 keer
- Ja, 1 keer
- Neen, nooit (skip onderstaande vraag)

Heb je in de laatste 12 maanden dergelijke gedachten gehad?

- Ja
- Neen

Heb je ooit een poging tot zelfdoding ondernomen?

- Ja, meer dan 1 keer
- Ja, 1 keer
- Neen, nooit (skip onderstaande vraag)

Heb je in de afgelopen 12 maanden poging tot een zelfdoding ondernomen?

- Ja
- Neen

Onderstaande vragen gaan over de manier waarop je over het algemeen omgaat met vervelende en stresserende ervaringen. Ga bij elk van onderstaande strategieën welke het beste bij jou passen.

	Past helemaal niet bij mij	Past eerder niet bij mij	Tussenin	Past eerder wel bij mij	Past heel sterk bij mij
1. Een tijdje er tussenuit gaan om afstand te nemen van de situatie.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Me concentreren op het probleem en proberen een oplossing te vinden.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Mezelf verwijten dat ik in deze situatie terecht gekomen ben.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Mezelf trakteren op iets dat ik echt heel lekker vind.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Me zorgen maken dat ik het niet aankan.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Bedenken hoe ik in het verleden soortgelijke problemen heb opgelost.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Een vriend bezoeken.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Bepalen wat me te doen staat en me daaraan houden.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Iets voor mezelf gaan kopen.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Mezelf verwijten dat ik te emotioneel reageer op de situatie.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Mijn best doen om de situatie te begrijpen.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Erg van streek raken.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Onmiddellijk orde op zaken stellen.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Mezelf verwijten dat ik niet weet wat ik moet doen.	☐	☐	☐	☐	☐
15. De tijd doorbrengen met een voor mij bijzondere persoon.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Nadenken over de gebeurtenis en leren van mijn fouten.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Wensen dat ik de gebeurtenis of mijn gevoelens daarover kon veranderen.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Iets lekkers halen of uit eten gaan.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Het probleem analyseren alvorens te behandelen.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Mijn aandacht richten op mijn algemene tekortkomingen.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Een vriend of een vriendin opbellen.	☐	☐	☐	☐	☐

MOGELIJKE NEGATIEVE ERVARINGEN

Hoe vaak maakte je ooit onderstaande incidenten van verbaal en psychisch geweld mee omwille van jouw seksuele voorkeur?

	Nooit	Eén of twee keer	Meerdere keren
1. Er werd tegen mij geschreeuwd, geroepen en getierd.	☐	☐	☐
2. Ik werd uitgemaakt, afgeblaft, of uitgescholden.	☐	☐	☐
3. Ik werd uitgelachen of belachelijk gemaakt.	☐	☐	☐
4. Ik kreeg te maken met ongepaste nieuwsgierigheid.	☐	☐	☐
5. Ik werd geïsoleerd of genegeerd.	☐	☐	☐
6. Iemand sprak kwaad over mij of maakte mij zwart bij anderen.	☐	☐	☐
7. Ik werd door iemand achtervolgd.	☐	☐	☐
8. Ik werd gepest (mondeling, per gsm, via internet, ...)	☐	☐	☐
9. Ik werd mondeling bedreigd (of via brief, telefoon, sms, ...).	☐	☐	☐
10. Ik werd bedreigd met een voorwerp of een wapen.	☐	☐	☐
11. Iemand dreigde om over mijn holebiseksuele achtergrond of identiteit te vertellen aan mensen waarvan ik niet wil dat ze het weten.	☐	☐	☐
12. Iemand maakte dat ik me beschaamd of schuldig of verkeerd voelde over mijn holebiseksuele achtergrond of identiteit.	☐	☐	☐
13. Iemand belette dat ik omging met andere holebi's en/of bijeenkomsten van holebigroepen kon bijwonen.	☐	☐	☐
14. Ik maakte een andere vorm van verbaal en/of psychisch geweld mee.	☐	☐	☐

Hoe vaak maakte je vergelijkbare incidenten van verbaal en psychisch geweld mee die niet gericht waren tegen jouw seksuele voorkeur?

- Nooit
- Eén of twee keer
- Meerdere keren

Hoe vaak maakte je ooit onderstaande incidenten van fysiek geweld mee omwille van jouw seksuele voorkeur?

	Nooit	Eén of twee keer	Meerdere keren
1. Ik werd geslagen met de hand.	☐	☐	☐
2. Ik werd vastgegrepen en er werd aan mij geduwd en getrokken.	☐	☐	☐
3. Ik kreeg vuistslagen.	☐	☐	☐
4. Ik kreeg schoppen of trappen.	☐	☐	☐
5. Er werd met een voorwerp naar mij gegooid.	☐	☐	☐
6. Ik werd geslagen met een voorwerp (stok, stoel, ...).	☐	☐	☐
7. Ik werd opgesloten of vastgebonden.	☐	☐	☐
8. Ik liep snijwonden op door geweld, ik werd met een mes bewerkt.	☐	☐	☐
9. Ik werd tegen meubels, muren, de grond ... gegooid.	☐	☐	☐
10. Ik maakte een wurgings- of verstikkingspoging mee.	☐	☐	☐
11. Ik maakte een andere vorm van fysiek geweld mee.	☐	☐	☐

Hoe vaak maakte je vergelijkbare incidenten van fysiek geweld mee die niet gericht waren tegen jouw seksuele voorkeur?

- Nooit
- Eén of twee keer
- Meerdere keren

Hoe vaak maakte je ooit onderstaande incidenten van materieel geweld mee omwille van jouw seksuele voorkeur?

	Nooit	Eén of twee keer	Meerdere keren
1. Er werd ingebroken in mijn wagen of woning.	☐	☐	☐
2. Er werd ingebroken in mijn kluisje (op school, sportclub, werk, ...).	☐	☐	☐
3. Mijn spullen/eigendommen werden gestolen.	☐	☐	☐
4. Mijn gevel werd beklad.	☐	☐	☐
5. Mijn post werd onderschept.	☐	☐	☐
6. Mijn website/profiel werd gehackt.	☐	☐	☐
7. Mijn woning werd in brand gestoken.	☐	☐	☐
8. Mijn auto werd beschadigd	☐	☐	☐
9. Ik maakte een andere vorm van materieel geweld mee.	☐	☐	☐

Hoe vaak maakte je vergelijkbare incidenten van materieel geweld mee die niet gericht waren tegen jouw seksuele voorkeur?

- Nooit
- Eén of twee keer
- Meerdere keren

Hoe vaak maakte je ooit onderstaande incidenten van seksueel geweld mee omwille van jouw seksuele voorkeur?

	Nooit	Eén of twee keer	Meerdere keren
1. Iemand liet mij geslachtsdelen zien voor zijn/haar opwinding.	☐	☐	☐
2. Iemand betastte tegen mijn zin mijn borsten/geslachtsdelen.	☐	☐	☐
3. Iemand wreef zich tegen mij aan op een seksuele manier.	☐	☐	☐
4. Iemand dwong mij tot geslachtsgemeenschap.	☐	☐	☐
5. Iemand probeerde geslachtsgemeenschap te hebben met mij tegen mijn zin.	☐	☐	☐
6. Iemand verplichtte mij om zijn/haar geslachtsdelen te betasten.	☐	☐	☐
7. Iemand masturbeerde en genoot ervan mij daarnaar te doen kijken.	☐	☐	☐
8. Iemand verplichtte mij om hem/haar te bevredigen met de mond.	☐	☐	☐
9. Iemand verplichtte mij om hem/haar te masturberen met de hand.	☐	☐	☐
10. Iemand verplichtte mij om me uit te kleden om zich te laten opwinden.	☐	☐	☐
11. Iemand sloeg mij, deed mij pijn om zich seksueel op te winden.	☐	☐	☐
12. Iemand deed ooit iets seksueel met mij wat heel erg was, waaraan ik nachtmerries en hevige angst overhield.	☐	☐	☐
13. Ik maakte een andere vorm van seksueel geweld mee.	☐	☐	☐

Hoe vaak maakte je vergelijkbare incidenten van seksueel geweld mee die niet gericht waren tegen jouw seksuele voorkeur?

- Nooit
- Eén of twee keer
- Meerdere keren

Heb je ooit voor één van deze incidenten contact opgenomen met de politie?

- Ja (skip onderstaande vraag)
- Neen

Je gaf aan niet naar de politie geweest te zijn voor deze incidenten die gericht waren tegen jouw seksuele voorkeur. Wat waren jouw redenen om GEEN aangifte of melding te doen bij de politie?

(Duid alles aan wat van toepassing is) (Skip onderstaande vraag)

- Ik wilde mijn holebiseksuele achtergrond of identiteit niet kenbaar maken
- Ik kon het zelf oplossen
- Ik wou hetgeen dat gebeurd is achter mij laten, afsluiten
- De dader wordt toch niet gepakt of gestraft
- Ik ben niet geïnteresseerd in een veroordeling
- Ik was bang dat de politie mijn zaak niet serieus zou nemen
- Ik kon niet veel informatie geven over het feit of over de dader
- Ik schaamde mij
- Ik was bang voor negatieve reacties van mijn omgeving
- Een melding of aangifte kost te veel tijd en moeite
- Andere reden (leg uit a.u.b.):

.....
.....
.....

Je gaf aan contact opgenomen te hebben met de politie voor één of meerdere incidenten. Wat waren jouw redenen om dit voorval bij een politiedienst te melden?

(Duid alles aan wat van toepassing is) (Skip onderstaande vragen over contact met de politie)

- Op aanraden/aandringen van anderen
- Om in de statistieken opgenomen te worden
- Ik vond dat deze persoon/personen gepakt en gestraft moest(en) worden
- Het feit was voldoende ernstig om aan de politie te melden
- Uit principe moet je daarmee naar de politie
- Ik vond dat de politie moest ingrijpen
- Ik wou voorkomen dat de situatie erger werd
- Ik wou herstel van de schade
- Ik had een bewijs nodig voor de verzekering
- Ik wou dergelijk feit in de toekomst vermijden voor mezelf en voor andere holebi's
- Andere reden (leg uit a.u.b.):

.....
.....
.....

Toen je wel contact opgenomen hebt met de politie, heb je dan besloten om de politie te vertellen dat het om een homofob incident ging?

- Altijd
- Minstens één keer
- Neen

Stelde de agent toen de juiste vragen om te achterhalen of het over een homofob incident ging?

- Ja
- De ene keer wel, de andere keer niet
- Neen

Heeft de agent het homofobe motief opgenomen in de verklaring of in het proces-verbaal?

- Ja
- De ene keer wel, de andere keer niet
- Neen

Geef aan in welke mate u akkoord gaat met onderstaande stellingen.

1. De politie was ondersteunend.				
Helemaal eens	Eens	Tussenin	Oneens	Helemaal oneens
☐	☐	☐	☐	☐
2. De politie behandelde mij met respect.				
Helemaal eens	Eens	Tussenin	Oneens	Helemaal oneens
☐	☐	☐	☐	☐
3. De politie nam het incident serieus.				
Helemaal eens	Eens	Tussenin	Oneens	Helemaal oneens
☐	☐	☐	☐	☐
4. De politie was snel om een antwoord te geven.				
Helemaal eens	Eens	Tussenin	Oneens	Helemaal oneens
☐	☐	☐	☐	☐
5. De politie hield me op de hoogte doorheen de verschillende stadia van het onderzoek.				
Helemaal eens	Eens	Tussenin	Oneens	Helemaal oneens
☐	☐	☐	☐	☐
6. De politie verzag informatie over verschillende organisaties die ik kon contacteren voor steun.				
Helemaal eens	Eens	Tussenin	Oneens	Helemaal oneens
☐	☐	☐	☐	☐

Welk van deze incidenten die gericht waren tegen jouw seksuele voorkeur had de grootste impact op jou? Met andere woorden, welk incident vond jij zelf het ergste? (In de online survey krijgen de respondenten alle opties die ze hebben aangevinkt opnieuw voorgelegd. Hiervan kunnen ze één optie opnieuw aanvinken)

...

Onderstaande vragen gaan over het ergste voorval van geweld dat gericht was tegen jouw seksuele voorkeur. Hoe dit voorval in het achterhoofd bij het invullen van volgende vragen!

Duid aan wat het meest van toepassing is voor dit ergste incident geweld.

- Het gaat om een eenmalig incident
- Het gaat om een herhaald incident met eenzelfde dader(groep)

(In de online vragenlijst werden de vragen vervolgens opgesplitst, omdat we zo de vraagstelling konden aanpassen naar een eenmalig of een herhaald incident. Inhoudelijk zijn deze vragen hetzelfde. Voor het gemak worden hier enkel de vragen weergegeven die een herhaald incident reflecteren)

Wanneer is dit ergste voorval gestart?

- 0 tot 6 maanden geleden
- 6 maanden tot één jaar geleden
- 1 tot 2 jaar geleden
- 2 tot 5 jaar geleden
- 5 tot 10 jaar geleden
- Meer dan 10 jaar geleden

Wanneer is dit ergste voorval gestart?

- Niet gestopt
- 0 tot 6 maanden geleden
- 6 maanden tot één jaar geleden
- 1 tot 2 jaar geleden
- 2 tot 5 jaar geleden
- 5 tot 10 jaar geleden
- Meer dan 10 jaar geleden

Op welk tijdstip gebeurde dit ergste voorval?

- Overdag
- 's avonds of 's nachts
- Zowel overdag als 's avonds of 's nachts

- Weet ik niet

Op welk moment van de week gebeurde dit ergste voorval?

- Door de week
- In het weekend
- Zowel door de week als in het weekend
- Weet ik niet

Op welke plaats gebeurde dit ergste voorval? Was dit:

(Duid alles aan wat van toepassing is)

- Bij jou thuis (of op kot, tweede woning, tuin, eigen garage, hal appartement, ...)
- In de omgeving van je woonst (je straat, woonwijk, ...)
- Bij vrienden of familie thuis
- Op het werk
- Op school
- In cafés of uitgaansgelegenheden met een overwegend holebi-publiek
- In cafés of uitgaansgelegenheden met een overwegend hetero-publiek
- In het openbaar vervoer (tram, bus, trein, vliegveld, station, ...)
- In openbare gebouwen (bibliotheek, gemeentehuis, ...)
- Op de openbare weg of een voor publiek toegankelijke plaats (straat, park, ...)
- In een winkel
- Bij je sportvereniging, sportzaal, sportveld
- Niet echt op een plaats, maar via het internet of per gsm of telefoon
- Andere plaats (omschrijf a.u.b.):

Duid aan wat van toepassing is, meerdere antwoordcategorieën zijn mogelijk.

- Vaak was ik alleen toen het incident zich voordeed
- Vaak was ik in het bijzijn van mijn partner
- Vaak was ik in het bijzijn van holebivrienden/kennissen
- Vaak was ik in het bijzijn van heterovrienden/kennissen
- Vaak was ik in het bijzijn van andere kennissen of familieleden
- Vaak was ik in het bijzijn van andere personen

Kan je de postcode en/of plaatsnaam waar dit incident zich het vaakst voordeed?

- Postcode: ...
- Plaatsnaam: ...
- Weet ik niet

Waarom denk je dat wat er gebeurde te maken had met jouw holebi zijn?

(Duid alles aan wat van toepassing is)

- Omwille van wat er gezegd werd
- Omwille van het gedrag van de daders (bijvoorbeeld gebaren)
- Omdat ik zichtbaar holebi was door mijn kledij/uiterlijk
- Omdat ik zichtbaar holebi was door de aanwezigheid van mijn partner
- Omdat ik met andere holebi's samen was
- Omdat ik van een holebi evenement/bijeenkomst kwam
- Omdat ik van een holebicafé kwam
- Ik sta bekend als holebi
- Ik veronderstel het
- Andere reden (leg uit a.u.b.):

.....
.....
.....

Wat was de aanleiding van dit ergste voorval volgens jou? Waarom ging de dader over tot geweld?

(Duid alles aan wat van toepassing is)

- Niets bijzonders
- Mijn gedrag of dat van mijn metgezel
- Mijn kledij/uiterlijk of dat van mijn metgezel
- Een opmerking van mij of van mijn metgezel
- Ruzie met deze persoon/personen om iets anders
- De vaststelling van mijn holebi identiteit of achtergrond
- Omdat de dader dronken was
- Andere aanleiding (leg uit a.u.b.):

.....
.....
.....

Hoeveel daders waren er bij dit ergste voorval betrokken?

(Met daders bedoelen we alle personen die het op één of andere manier op jou gemunt hadden)

- Eén
- Twee
- Drie
- Vier of meer
- Weet ik niet
- Niet van toepassing

(In de online vragenlijst werden de vragen vervolgens opgesplitst, omdat we zo de vraagstelling konden aanpassen naar een incident met één of meerdere daders. Inhoudelijk zijn deze vragen hetzelfde. Voor het gemak worden hier enkel de vragen weergegeven die meerdere daderst reflecteren)

Waren deze personen (of minstens één ervan) bekenden van jou?

- Ja
- Neen (skip onderstaande vraag)
- Niet van toepassing

Gelieve aan te geven wie deze bekende daders waren:

(Duid alles aan wat van toepassing is)

- Mijn (ex)partner uit een heteroseksuele relatie
- Mijn (ex)partner uit een homoseksuele/lesbische relatie
- Mijn vader en/of moeder (inclusief stief- of schoonouders)
- Een ander familielid
- Een andere huisgenoot
- Mijn huisbaas
- Mijn buur
- Iemand uit mijn buurt
- Een kennis/vriend
- Een collega of overste op het werk
- Een medestudent
- Internetcontact
- Iemand van de hulpverlening (arts, psycholoog, verpleging, ...)
- Een andere bekende, namelijk (noem a.u.b. geen naam):

Wat was het geslacht van de daders?

- Enkel mannen
- Enkel vrouwen
- Zowel mannen als vrouwen
- Weet ik niet
- Niet van toepassing

Wat was ongeveer de leeftijd van de daders?

(Meerdere antwoordcategorieën zijn mogelijk)

- Jonger dan 14 jaar
- 14 tot 20 jaar
- 21 tot 30 jaar
- 31 tot 40 jaar
- 41 tot 50 jaar
- Ouder dan 50 jaar
- Weet ik niet
- Niet van toepassing

Wat was volgens jou de afkomst van de dader?

(Duid alles aan wat van toepassing is. Indien je twijfelt, duid dan de “weet ik niet” categorie aan.)

- Weet ik niet
- Belg
- Italiaans
- Frans
- Nederlands
- Marokkaans
- Spaans
- Pools
- Turks
- Anders (omschrijf a.u.b.):
- Niet van toepassing

Wat voor impact had dit ergste voorval op jou?

(Duid alles aan wat van toepassing is)

- Het had een emotionele impact (boosheid, angst, verdriet, schaamte, ...)
- Het had een lichamelijke impact (pijn, kwetsuren, blauwe plekken, ...)
- Het zorgde ervoor dat ik bepaalde plaatsen ging mijden
- Het zorgde ervoor dat ik bepaalde personen ging mijden
- Het zorgde ervoor dat ik bepaalde gesprekken ging mijden
- Het zorgde ervoor dat ik mij minder veilig voel
- Het zorgde ervoor dat ik het moeilijker heb met mijn seksuele voorkeur
- Het zorgde ervoor dat ik mij niet meer durf te uiten zoals ik mij voel
- Andere (omschrijf a.u.b.):

Welk aspect aan dit voorval vond je het ergste?

- De beledigende woorden
- De fysieke aspecten
- Dat het gericht was naar mijn seksuele oriëntatie, een persoonlijke kenmerk
- Dat de dader iemand is die ik ken
- Dat er vrienden of kennissen van mij bij betrokken raakten
- Dat de omstaanders niet reageerden
- Dat ik achteraf slecht opgevangen werd in mijn omgeving of bij de politie
- Andere (omschrijf a. u. b.):

Gelieve in deze lijst aan te geven welke instanties of personen je van het voorval op de hoogte bracht.

	Ja	Neen
Partner	☐	☐
Holebi-vrienden	☐	☐
Hetero-vrienden	☐	☐
Familie	☐	☐
Buren	☐	☐
Iemand op het werk	☐	☐
Vakbond	☐	☐
Huisarts of andere arts	☐	☐
Therapeut/psycholoog	☐	☐
Tele-Onthaal	☐	☐
Holebifoon	☐	☐
Transgender of holebi-organisatie	☐	☐
Lokaal discriminatiemeldpunt	☐	☐
Politiediensten	☐	☐
Diensten voor slachtofferhulp	☐	☐
Persoon of instantie die juridisch advies verstrekt	☐	☐
Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding	☐	☐
Ik sprak er met iemand anders over	☐	☐

Je gaf aan onderstaande personen of instanties op de hoogte gebracht te hebben van het incident. Hoe tevreden was je met hun reactie?

(In de online vragenlijst, kregen de respondenten enkel de instanties die ze in de vorige vraag met 'ja' hebben aangevinkt als antwoordoptie. Respondenten die geen enkele instantie hebben ingelicht, kregen deze vraag niet)

	Ontevreden	Eerder ontevreden	Tussenin	Eerder tevreden	Tevreden
Partner	☐	☐	☐	☐	☐
Holebi-vrienden	☐	☐	☐	☐	☐
Hetero-vrienden	☐	☐	☐	☐	☐
Familie	☐	☐	☐	☐	☐
Buren	☐	☐	☐	☐	☐
Iemand op het werk	☐	☐	☐	☐	☐
Vakbond	☐	☐	☐	☐	☐
Huisarts of andere arts	☐	☐	☐	☐	☐
Therapeut/psycholoog	☐	☐	☐	☐	☐
Tele-Onthaal	☐	☐	☐	☐	☐
Holebifoon	☐	☐	☐	☐	☐
Transgender of holebi-organisatie	☐	☐	☐	☐	☐
Lokaal discriminatiemeldpunt	☐	☐	☐	☐	☐
Politiediensten	☐	☐	☐	☐	☐
Diensten voor slachtofferhulp	☐	☐	☐	☐	☐
Persoon of instantie die juridisch advies verstrekt	☐	☐	☐	☐	☐
Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding	☐	☐	☐	☐	☐
Ik sprak er met iemand anders over	☐	☐	☐	☐	☐

Waarom heb je dit gemeld/verteld?

(Duid alles aan wat van toepassing is)

- Omdat ik psychische hulp of steun nodig had
- Omdat ik medische verzorging nodig had
- Omdat ik erg kwaad was
- Omdat ik wilde dat de dader(s) bestraft worden
- Omdat ik een officieel bewijs wil van wat er gebeurd is (bijvoorbeeld voor verzekeringskwesties, of als erkenning van wat ik heb meegemaakt)
- Omdat ik wil vermijden dat anderen hetzelfde overkomt
- Andere reden (leg uit a.u.b.):

.....
.....
.....

Je hebt net aangegeven dat je er met niemand over sprak. Wat waren jouw redenen hiervoor?

(Duid alles aan wat van toepassing is)

- Ik wilde mijn holebi achtergrond of identiteit niet kenbaar maken
- Het is te onbelangrijk/niet waard om het iemand te vertellen
- Het is een privézaak/niemand anders zijn zaken
- Ik/we heb(ben) het zelf opgelost
- Ik dacht dat ze me niet konden helpen
- Ik dacht dat ze me niet zouden geloven
- Ik denk dat ze niet meelevend zouden zijn
- Ik was bang dat de situatie nog erger zou worden
- Ik wilde geen bijkomende vernedering
- Ik heb eerder slechte ervaringen met deze personen of instanties
- Ik geloof niet dat de dader(s) gevonden en/of gestraft zouden worden
- Ik dacht dat ze me niet serieus zouden nemen omwille van mijn holebiseksuele achtergrond of identiteit
- Andere reden (leg uit a.u.b.):

.....
.....
.....

TOT SLOT

Hoe heb je over dit onderzoek vernomen?

(Meerdere antwoordcategorieën zijn mogelijk)

- Via het Steunpunt Gelijke Kansenbeleid
- Via het Centrum voor Gelijke Kansen en voor racismebestrijding
- Via een hulpverlener of arts
- Via een holebi-tijdschrift
- Via een holebiwebsite, online forum of mailing
- Via een vriend of kennis
- Via facebook
- Via een banner op een site
- Via een flyer
- Via een CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk)
- Via het JAC (Jongeren Advies Centrum)
- Anders (leg uit a.u.b.):

Eventuele opmerkingen op de vragenlijst kan u hier achterlaten!

.....

Als je een verslag wenst te krijgen van de onderzoeksresultaten, dan kan je hier jouw mailadres achterlaten.

.....

Indien je als gevolg van dit onderzoek nood hebt aan een luisterend oor of ondersteuning, kan je terecht bij:

Tele-Onthaal:

Bij Tele-Onthaal kan je terecht met al je vragen en problemen. Je hoeft je niet bekend te maken. Niemand komt te weten dat je een gesprek had. Tele-Onthaal is 24 uur op 24 uur, 7 dagen op 7 bereikbaar op het telefoonnummer 106. Via de website www.tele-onthaal.be kan je elke avond, én op woensdagnamiddag, anoniem chatten met Tele-Onthaal.

De holebifoon:

De holebifoon is een gratis en anonieme telefoonlijn. Bereikbaar op maandag en woensdag van 18u30 tot 21u30 (behalve op feestdagen): tel. 0800 99 533 (gratis), of per mail op vragen@holebifoon.be. Chat is mogelijk op maandag, woensdag en donderdag van 18u30 tot 21u30u (behalve op feestdagen) via <http://www.holebifoon.be>.

Steunpunt Gelijkekansenbeleid

*Lange Nieuwstraat 55
B-2000 Antwerpen
Tel. +32 (0) 265 53 23*

*e-mail: steunpunt.gelijkekansenbeleid@gmail.com
e-mail: steunpuntgeka@uantwerpen.be*

www.steunpuntgelijkekansen.be